

Me voimme nauttia luontoa-
**Rektioilmaukset suomi toisena kielenä
-oppijoiden teksteissä**

**Pro gradu -tutkielma
Suomen kieli
Jyväskylän yliopisto
Kielten laitos
Syyskuu 2013**

Anne Nucci

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Kielten laitos
Tekijä – Author Nucci, Anne	
Työn nimi – Title <i>Me voimme nauttia luontoa - rektioilmaukset suomi toisena kielenä -oppijoiden teksteissä</i>	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Syyskuu 2013	Sivumäärä – Number of pages 107
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tässä pro gradu -tutkimuksessa pyritään luomaan yleiskuvaa siitä, millainen elementti on rektio suomi toisena kielenä -oppijoiden kirjallisessa viestinnässä. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, kuinka rektioilmausten käyttö kehittyi EVK:n taitotasoilla. Tutkimusaineistona ovat <i>Linguistic Basis of the Common European Framework Levels -hankkeen</i> (Cefling-hanke) yleisten kielitutkintojen aineisto (aikuisaineisto) ja koululaisaineisto, joita on paitsi tutkittu erikseen myös vertailtu keskenään.</p> <p>Tutkimuksen teoreettisen taustan muodostaa pitkälti näkemys siitä, mikä rektio oikeastaan on. Rektio on monitahoinen ilmiö, jonka voi määrittellä hyvin eri tavoin ja katsoa kuuluvaksi hyvin erilaisiin kielen osa-alueisiin. Tässä tutkimuksessa rektion määrittelyn teoriataustana on käytetty mm. Ison suomen kieliopin (2004) suppeampaa rektioilmiön määrittelyä ja Anneli Pajusen (1999) laajempaa rektion määrittelyä. Näitä ja muita lähteitä tutkimalla on yritetty muodostaa sellainen rektion määrittelmä, joka olisi hyödyllinen tutkittaessa nimenomaan S2-oppijakielen rektioilmauksia ja olisi näin ollen tutkimukselle hedelmällinen aineiston rajauksen väline.</p> <p>Analyysin työkaluna käytetään DEMfad-mallia (Franceschina et al 2006), jonka avulla rektioilmauksista tutkitaan <i>taajuutta, tarkkuutta</i> ja <i>jakaumaa</i>. Taajuuden avulla selvitetään ilmausten frekvenssi: kuinka paljon aineiston eri tasojen ja tekstilajien teksteissä on rektioilmauksia tuhatta sanaa kohti. Tarkkuuden tutkimuksessa lasketaan, kuinka hyvin rektioilmaukset on osattu eri tasoilla ja eri tekstilajeissa. Jakaumaa tutkittaessa puolestaan on tarkasteltu rektioilmausten olemusta: Millaisia ilmauksia eri tasoilla on? Millaisia erilaisia ilmauksia kahdessa tutkimusaineistossa on? Millaisilla muodoilla oikea rektiosija on korvautunut virheellisissä ilmauksissa?</p> <p>Tutkielman päätulos on, että pääpiirteissään rektioilmausten käyttö lisääntyy ja tarkkuus paranee taitotasoilla ylöspäin edetessä. Tarkkuudessa A-tasolla on aineistojen välillä pieni ero: koululaisaineistossa tarkkuus alkaa parantua heti A1-tasolta eteenpäin, mutta aikuisaineistossa tarkkuus on A1-tasolla parempi kuin A2- ja B1-tasoilla. Tästä eteenpäin myös aikuisaineiston tarkkuus paranee. Rektioilmausten taajuus kasvaa molemmissa aineistoissa selvästi jo B-tasolla, mutta erittäin huomattava kasvu rektioilmausten määrässä tapahtuu aikuisaineiston C-tasolla: ylimmillä taitotasoilla rektioilmauksia on moninkertaisesti muihin tasoihin verrattuna ja niiden variaatio on kasvanut selvästi verrattuna alempiin tasoihin.</p> <p>Koska koululaisaineistossa ei ole lainkaan C-tasoisia tekstejä, siinä on kaiken kaikkiaan huomattavasti vähemmän rektioilmauksia kuin aikuisaineistossa. Verrattaessa aikuis- ja koululaisaineiston tasoja A1 – B2 havaitaan, että aikuisaineiston tekstien rektioilmauksissa on hieman suurempi taajuus kuin koululaisaineiston teksteissä. Aikuisaineiston C-tasolla rektioilmaukset ovat jo usein monimutkaisissa rakenteissa ja niitä on osattu käyttää hyvin taitavasti, sillä C-tasolla rektioilmausten osaamistarkkuus on lähes sata prosenttia. Tarkasteltaessa rektioilmauksia eri tehtävissä ja tekstilajeissa huomataan, että sekä koululais- että aikuisaineiston teksteissä rektiotapauksia on selvästi eniten mielipideteksteissä. Tämä kertonee siitä, että mielipideteksti on sellainen tekstilaji, jossa oppija pääsee hyödyntämään osaamiaan rektioilmauksia.</p>	
Asiasanat – Keywords rektio, rektioilmaus, dependenssi, oppijansuomi, suomi toisena kielenä	
Säilytyspaikka – Depository Kielten laitos, suomen kieli	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	5
2. REKTION MÄÄRITTELYÄ JA TEORIATAUSTAA	7
2.1 Rektion suppea määritelmä	7
2.2 Rektio syntaktisena ilmiönä	9
2.3 Rektiosijat	14
2.4 Rektioilmausten oppiminen osana sanastonoppimista	17
2.5 Rektion määrittely tässä tutkimuksessa	19
2.6 Aiempaa tutkimusta rektioilmausten oppimisesta	22
3. CEFLING-HANKE JA SEN TUTKIMUSAINEISTO	24
3.1 Cefling-hanke	24
3.2 Eurooppalainen viitekehys	25
3.3 Tutkimusaineistot	27
4. MENETELMÄT	31
4.1 Aineiston rajaamisen kriteerit	31
4.2 Epäselvät rektiotapaukset	35
4.3 Tutkimusmenetelmänä DEMfad-malli	40
4.3.1 Taajuus, tarkkuus ja jakauma tässä tutkimuksessa	41
5. TULOKSET	43
5.1 Taajuus	43
5.1.1 Taajuus koululaisaineistossa taitotasoittain	44
5.1.2 Taajuus koululaisaineistossa tehtävittäin	46
5.1.3 Yhteenvetoa koululaisaineiston taajuudesta	48
5.1.4 Taajuus YKI-aineistossa taitotasoittain	49
5.1.5 Taajuus YKI-aineistossa tekstilajeittain	52
5.1.6 Yhteenvetoa YKI-aineiston taajuudesta	53
5.1.7 Koululais- ja YKI-aineiston taajuuden vertailua	55
5.2 Tarkkuus	61
5.2.1 Tarkkuus koululaisaineistossa taitotasoittain	62
5.2.2 Tarkkuus koululaisaineistossa tehtävittäin	65
5.2.3 Yhteenvetoa koululaisaineiston tarkkuudesta	67

5.2.4	Tarkkuus YKI-aineistossa taitotasoittain	68
5.2.5	Tarkkuus YKI-aineistossa tekstilajeittain	75
5.2.6	Yhteenvedoa YKI-aineiston tarkkuudesta	78
5.2.7	Koululais- ja YKI-aineiston tarkkuuden vertailua	80
5.3	Jakauma	83
5.3.1	Jakauma koululaisaineiston taitotasoilla	83
5.3.2	Jakauma koululaisaineiston tehtävissä	85
5.3.3	Koululaisaineiston virhejakauma	88
5.3.4	Jakauma YKI-aineiston taitotasoilla	91
5.3.5	Jakauma YKI-aineiston tekstilajeissa	96
5.3.6	YKI-aineiston virhejakauma	96
5.3.7	Koululais- ja YKI-aineiston jakauman vertailua	101
6.	PÄÄTÄNTÖ	103
	LÄHTEET	106
	LIITTEET 1 – 6	

1 JOHDANTO

*Yöllä näin ihmeellistä unta että oli toisessa maapallossa, jossa oli samanlaiset olomuodot kuin omassa maapallossa. He **täyttivät ihmisiltä**, mutta he näkivät menneisyyden ja tulevaisuuden. He osasivat 1000 eri kieltä ja niiltä oli jättiläiset kokoiset aivot ja ne olivat ihmisistä puolet isompejä. He asuivat pilvissä, jossa heillä oli oma talo. Kävelin siellä ja katselin pilvistä tehtyjä taloja, jotkut **näytti hienoilta**, jotkut **näyttivät hassuilta**. Menin yhteen kauppaan, jonka nimi oli Appuak, siellä oli ruokaa, tavaroita ja juomaa. Yritin **koskea yhteen tavarahan**, mutta koira tuli herättämään minut. (0577-B1T5)*

Tämä tutkimus pyrkii luomaan katsauksen S2-oppijoiden rektioiden käyttöön Eurooppalaisen Viitekehyksen eri taitotasolla. Rektioilmauksia ei ole S2-oppijoiden kielestä juurikaan tutkittu, joten tutkimusasetelma oli hyvin mielenkiintoinen ja tarjosi myös haasteita. Tärkeää on ensin määritellä rektio tämän tutkimuksen kannalta, mitä olenkin pyrkinyt erittelemään luvussa 2 teoriataustaa vasten. Rektio liittyy useaan kielenoppimisen osa-alueeseen, sillä se on paitsi syntaktinen ilmiö, myös sanastonoppimisen osa ja kielenhuollon kohde. Tässä tutkimuksessa rektio määritellään tutkimuskysymyksiä ja -aineistoa vasten niin, että aineistoon saadaan sisällytettyä sellaisia ilmauksia, joita on herkullista tutkia juuri S2-oppijoiden teksteistä. Aineiston rajaamisessa on otettava huomioon myös aineiston laajuus. Aineiston rajaamisen kriteereistä kerron luvussa 4.1.

Tämä pro gradu -tutkielma on osa Suomen Akatemian rahoittamaa Cefling-tutkimusta, jonka yhteydessä on tehty useita pro graduja (Cefling-tutkimuksesta kerrotaan luvussa 3.1). Cefling-hankkeen avulla pyritään saamaan laaja kuva siitä, miten oppijan kielitaito kehittyy eri osa-alueilla ja millä tavalla tämä kehitys näkyy Eurooppalaisen Viitekehyksen taitotasolla. Eurooppalaisesta Viitekehystä kerrotaan luvussa 3.2.

Tutkielman päätutkimuskysymys on: *Miten rektioilmauksia käytetään ja miten ne kehittyvät EVK:n taitotasolta toiselle edetessä Cefling-hankkeen koululaisaineistossa ja yleisten kielitutkintojen aikuisten oppijoiden aineistossa?* Tutkimuksen pyrkimyksenä on siis toteuttaa Cefling-hankkeen tutkimus rektioilmausten osalta. Tutkimuksen keskiössä on *kielitaidon kehittyminen* tasoilla ylöspäin edetessä. Tutkimuksessa on kaksi aineistoa, koululaisaineisto ja aikuisten oppijoiden yleisten kielitutkintojen aineisto eli YKI-aineisto, joista kerrotaan luvussa 3.3. Aineistoja on paitsi tutkittu erikseen, myös vertailtu keskenään. Tutkimuksessa työkaluna on käytetty DEMfad-mallia, jonka avulla aineistojen

rektioista tutkitaan taajuutta, tarkkuutta ja jakaumaa. Mallia esitellään luvussa 4.4. Tutkimuksen tuloksia puolestaan esitellään laajasti luvussa 5.

Alatutkimuskysymyksiä tässä tutkimuksessa ovat:

Kuinka taajaan rektiotapauksia esiintyy koululais- ja YKI-aineistossa tekstilajeittain ja taitotasoittain?

Millainen rektiotapausten tarkkuus on eri tasoilla ja eri tekstilajeissa?

Millaisia virheitä rektioiden käytössä on eli millä sijamuodolla oikea rektiosija on korvautunut?

Millaisia rektioita aineistoissa on eri tasoilla ja eri tekstilajeissa?

Mitkä ovat aineistossa yleisimmin esiintyviä rektioita?

Millaisia taajuuden, tarkkuuden ja jakauman eroja koululais- ja YKI-aineiston välillä on?

Tutkimuksen avulla saadaan kattava kuva siitä, millaisia oppijoiden käyttämät rektioilmaukset ovat eri taitotasoilla ja millä tavalla rektioiden käyttö kehittyy aikuisilla ja lapsilla. Oppijoista monikaan ei varmaan ainakaan alemmilla kielitaitotasoilla tiedä, mitä termi *rektio* tarkoittaa, mutta he tietävät oikein hyvin, mitä tarkoittaa *tykätä jostakin* tai *ihastua johonkin*, eli että joidenkin sanojen kanssa on käytettävä tietynmuotoista täydennystä, esimerkiksi *tykätä*-verbin kanssa elatiivia ja *ihastua*-verbin kanssa illatiivia.

Tämän tutkimuksen lukua 3 olen kirjoittanut osittain yhdessä samaan aikaan Cefling-aiheisen pro gradun tekemistä aloittaneiden Jyväskylän yliopiston opiskelijoiden Martta Puhakan, Kati Penttisen ja Klára Variksen kanssa.

2 REKTION MÄÄRITTELYÄ JA TEORIATAUSTAA

2.1 Rektion suppea määritelmä

Rektio on ilmiö, jossa on kyse lauseopillisesta riippuvuudesta. Rektio ilmiönä tarkoittaa sellaista sanojen välistä suhdetta, jossa sana vaatii toiselta sanalta tiettyä sijamuotoa, eikä tämä muoto johdu suoraan kyseisen sanan merkityksestä. Yksinkertaisesti havainnollistettuna esimerkiksi verbi *tykätä* edellyttää, että tykkäämisen kohde ilmaistaan elatiivin avulla: *tykätä Matista*. Elatiivi *Matista* ei johdu tässä tapauksessa pelkästään elatiivin ilmaisemasta suuntaisuudesta vaan rektiosta, joka ei ole sidottu ilmaisun merkitykseen (vrt. *Lähdin ravintolasta*, jossa elatiivin eli erosijaisen sisäpaikallissijan käyttö johtuu nimenomaan verbin merkityksestä, toiminnan suuntaisuudesta ja paikan laadusta). Ei-semanttisilla rektioilla on täydennykseensä muodollinen rektiosuhde. Rektionmukaisia täydennyksiä saavat paitsi verbit ja adpositiot myös eräät substantiivit (*näkökulma asaan*), adjektiivit (*perso makealle, saman kokoinen*) ja adverbitkin (*sidoksissa kieleen*). (ISK 2004 §1225.)

Semanttisesti samankaltaisilla rektiopääsanoilla voi olla erilainen täydennys. Esimerkiksi rakastamista ilmaistaan partitiiviobjektin avulla mutta tykkäämistä, pitämistä ja välittämistä rektioverbin elatiivitäydennyksen avulla: *rakastan häntä* mutta *välitän hänestä, tykkään hänestä* ja *pidän hänestä*. Nämä yhdistelmät opitaan lapsena ja äidinkielen puhuja valitsee oikean sijamuodon automaattisesti. *Rakastan hänestä* tai *välitän häntä* eivät vain ole oikein, vaikka emme osaakaan selittää tarkalleen, miksi. (Iisa, Oittinen & Piehl 2006:311.)

Suomi on sijakieli, eli asioita ilmaistaan sijamuotojen avulla. Monissa indoeurooppalaisissa kielissä vastaavia asioita (esimerkiksi kulkea *jossakin ~ jostakin ~ jonnekin*) ilmaistaan pre- tai postpositioiden avulla ja viittomakielessä esimerkiksi käsimerkin eri orientaatioilla. Sijavalinta voi olla joko kieliopillista, semanttista tai molempia. (Pajunen 1999: 16 – 17.) Kieliopillista sijamuodon valintaa on esimerkiksi subjektin ja objektin sijamuodon valinta. Kieliopillinen sijavalinta käsitteenä on melko lähellä rektion käsitettä, ja ainakin Pajunen (1999) pitääkin esimerkiksi juuri subjektin ja objektin sijamuodon valintaa yhdenlaisena rektioilmiönä.

Yleisimpiä rektiosijoja ovat illatiivi ja elatiivi. Mahdollisia muita rektiosijoja ovat inessiivi, allatiivi, ablatiivi, essiivi ja translatiivi. (ISK 2004 §487.) Rektiotäydennys voi olla myös verbaalinen. Useat verbit esimerkiksi vaativat seurakseen A- tai MA-

infinitiivissä olevan verbaalisen täydennyksen: *alkaa tehdä, ruveta lukemaan* ja niin edelleen. Tällaista sanamuodon määräytymistä voidaan myös pitää rektiosta johtuvana muodon määräytymisenä. Etenkin muiden kuin liikettä ilmaisevien intransitiiviverbien yhteydessä käytettävää MA-infinitiiviä pidetään yleisesti rektiotausena: tällaisia verbejä ovat esimerkiksi *joutua, sattua, kyetä* ja *pystyä* (ISK §470; Hakulinen & Karlsson 1995: 382 – 383.)

Rektio ei kuitenkaan ole yksiselitteisesti määriteltävissä oleva ilmiö, vaan sen määritelmä on luonteeltaan pikemminkin jatkumotyypinen. Jatkumon toisessa päässä ovat niin sanotut puhtaat rektiotaukset ja toisessa päässä suuntaiset ja semanttiset täydennykset tai ylipäänsä kaikki sellaiset tapaukset, joissa jokin sana edellyttää seurassaan esiintyvältä sanalta tiettyä muotoa. (ISK §1225.) Tämän vuoksi rektio voidaan määritellä joko hyvin suppeasti tai laajasti.

Seuraavaksi esittelen Ison suomen kieliopin rektion määritelmää, sillä siinä rektioilmiö määritellään melko suppeasti. Ison suomen kieliopin (2004: §1225) mukaan rektiossa tietyn sanan täydennys on tietyssä sijassa riippumatta siitä, mikä on täydennyksen kategoria tai semanttinen luonne. Esimerkkeinä mainitaan muun muassa verbin *tykätä* vaatima elatiivitäydennys (*tykkään hänestä*) sekä postposition *takana* genetiivitäydennys (*tuon puun takana*). Saman määritelmän mukaan rektioksi ei kutsuta tapauksia, joissa sana edellyttää täydennykseltään tietyn sijamuodon sijaan vain tiettyä suuntaisuutta. Tällöin täydennys voi olla eri sijamuodoissa tai sanaluokissa. Esimerkkinä rektioihin kuulumattomista tapauksista mainitaan muun muassa verbi *asua*, jolla on useita erilaisia täydennysvaihtoehtoja; *asua* ei ole rektioverbi, sillä sen täydennyksen ehtona on tietyn sijamuodon sijaan tietty suuntaisuus eli olosija. Olosija voi kuitenkin vaihdella: *asua Kuopiossa ~ Rovaniemellä ~ rajan takana ~ kaukana*. Myös esimerkiksi *lähteä* on verbi, jonka täydennysvaihtoehtoja ovat ero- ja tulosijat: *lähdän karkuun ~ laivalle ~ maasta ~ pihalta ~ kaukaa ~ rajan taakse ~ lomailemaan*. Myös monissa idiomeissa täydennyksen sijamuoto on vaihtelematon, esimerkiksi *ottaa opikseen*, mutta tällaisten tapauksien katsotaan olevan kiteytyneitä ilmauksia eikä rektioita. (ISK 2004: §1225.)

Hieman määritelmää väljentäen rektioksi voidaan kuitenkin katsoa vaikutelmaverbit (ks. esim. ISK 2004: §488) *haistaa/haista, maistaa/maistua, tuoksua, löyhkätä, näyttää, tuntua ja vaikuttaa*, joiden täydennys voi vaihdella ablatiivin (*joltakin*) ja allatiivin (*jollekin*) välillä. Tämä vaihtelu johtuu siitä, että alunperin ablatiivi on ollut itämurteinen ja allatiivi länsimurteinen variantti (Pajunen 1999: 140; Luukkonen 2006:84). Nykyisin kumpi tahansa variantti on käypäinen kyseisten verbien

täydennykseksi. Myös länsimurteinen muoto *saada tehtyä* on pitänyt voimakkaasti pintansa itämurteisen muodon *saada tehdyksi* rinnalla (Luukkonen 2006:84).

Puhtaan rektioverbin vastakohtaksi Isossa suomen kieliopissa (ISK § 487) mainitaan sellainen merkitykseltään abstrakti verbi, jonka täydennys on pakollinen, mutta sen muoto voi vaihdella hyvin monella eri tavalla. Esimerkkinä mainitaan verbi *määräytyä*, joka ei voi esiintyä yksinään, mutta jonka täydennykseksi sopivat hyvin erilaiset ilmaiset: *määräytyä perintötekijöistä ja olosuhteista ~ perinnöllisesti ~ tulojen mukaan ~ teholukujen keskiarvon perusteella ~ prosentteina bruttoansioista*. (ISK §487.)

Vaikka rektion määritelmässä keskeisessä roolissa on se, että sijamuoto ei määräydy semanttisesti, täydennyksen määräytyminen saattaa kuitenkin olla semanttisesti motivoitunutta, mutta merkitys on haalistunut. Tämä on nähtävissä esimerkiksi verbissa *rakastua* sen täydennyksen ollessa rektion vaatimassa illatiivissa: *rakastua kielioppiin*. Jonkin asteinen suuntaisuus rakastuneesta rakastumisen kohteeseen on olemassa, vaikka se ei olekaan niin selvä kuin selvästi semanttisesti määräytyvillä sijamuodoilla, joiden suuntaisuus on lähes käsin kosketeltavaa, esimerkiksi *potkaista oveen* tai *roikkua katosta*. (ISK 2004: §1225.)

2.2 Rektio syntaktisena ilmiönä

Kun kieltä ja kielioppia tarkastellaan kokonaisuutena, voidaan sieltä havaita monimutkainen ja -syinen sanojen riippuvuus- ja vaikutusviidakko, jossa sanat vaikuttavat lauseen sisällä toisiinsa ja toistensa muotoihin. Rektio onkin nimenomaan kielen syntaktinen ilmiö. Rektion käsite voidaan laajentaa tarkoittamaan sitä, että (lähes mikä tahansa) sana määrää toisen sanan johonkin tiettyyn muotoon. Tähän laveampaan näkemykseen rektiosta voidaan liittää muun muassa sellaiset käsitteet kuin *dependenssi*, *kielioppi*, *kongruenssi* ja *valenssi*.

Rektiota tutkinut Anneli Pajunen määrittelee rektion Ison suomen kieliopin suppeaa määritelmää laajemmin. Esittelen seuraavaksi lähinnä hänen laajaa rektion määritelmäänsä. Pajunen toteaa, että semanttisesti motivoituneen ja satunnaisesti valitun muodon välillä ei voida nähdä selvää rajaa (1999:6). Satunnaisesti valitulla muodolla Pajunen tarkoittaa siis sellaisia rektioita, joissa muoto ei määräydy semanttisesti vaan ”satunnaisesti”: tietty määrite esiintyy tietyn verbin yhteydessä satunnaisessa (sija)muodossa, ja tämä tieto on kielenoppijan opetettava ulkoa. Rektion laaja määritelmä

sisältää siis kaikkien sellaisen määritteiden muotovaatimukset, joita ilman lause olisi selvästi epätäydellinen tai jopa epäkieliopillinen. Näitä määritteitä ovat subjekti, objekti, predikaattinominiaalit eli predikatiivi ja predikatiiviadverbiaali sekä erilaiset obliikvit (Pajunen 1999: 5 – 6.)

Pajusen mukaan rektio ei kuitenkaan ole yksiselitteinen ilmiö, vaan verbirektio on hyvin harvoin täysin satunnainen eli motivoimaton tai vain yhtä verbiä koskeva. Lisäksi verbirektiossa määritteiden määrä ja jopa muoto vaihtelevat ja saman verbin sama määrite voi esiintyä vaihtelevien muotojen kanssa. Motivaationa voi olla esimerkiksi verbin jokin ominaisuus, jota samantapaisilla verbeillä merkitään systemaattisesti tietyn sijan avulla. Näin ollen rektio muuttuu merkityksen muuttuessa. Vaikka sijavalinta voi olla alun perin semanttisesti motivoitunutta, se on joissain tapauksissa nykypuhujalle niin automatisoitunut tapahtuma, ettei merkityksen voida enää itsestään selvästi sanoa motivoivan sitä. (Pajunen 1999:16.) Myös Isossa suomen kieliopissa (2004: §1225) todetaan, että rektiot voivat olla semanttisesti motivoituneita, mutta motivaatio on vain nykykielessä haalistunut. Toisaalta verbirektio voi selittyä myös verbin aikaisemmasta merkityksestä (Pajunen 1999:6).

Pajusen rektiomääritelmä nojaa lausesyntaksin *argumenttirakenteeseen* eli näkemykseen, jonka mukaan lauseen ydin on predikaattiverbi, joka saa täydennyksekseen tietyn määrän argumentteja eli pakollisina esiintyviä jäseniä eli määritteitä. Argumenttien määrä voi vaihdella nolasta neljään; joillakin verbeillä ei ole argumentteja ollenkaan: *Ukkostaa*. (Pajunen 1999: 14 – 15.) Nollapaikkaisiin eli ei yhtään täydennystä vaativiin verbeihin voi silti liittyä subjektin ja objektinkin kaltainen jäsen: *Sataa lunta ~ vettä ~ rakeita*. Yksipaikkaisilla verbeillä on yksi pakollinen argumentti, joka on subjekti tai esiintyy subjektin funktiossa. Yksipaikkaiset verbit ovat intransitiivisia verbejä: *aivastaa, itkeä, kuolla, nauraa*. Näihin liittyy usein luontevia adverbiaaleja: *Hän kuoli yllättäen*. Kaksipaikkaisista verbeistä voidaan muodostaa kolme alaryhmää sen mukaan, onko niiden toisena argumenttina predikatiivi (intransitiiviset verbit: esimerkiksi *olla*), objekti (transitiiviset verbit: esimerkiksi *potkia, katsella*) vai adverbiaali (esimerkiksi *asua, tuntua*). Kolmipaikkaisia verbejä kutsutaan kaksostransitiivisiksi verbeiksi. Joillakin verbeillä voi olla myös *toissijainen paikkaluku*: esimerkiksi *juosta* on ensisijaisesti yksi- tai kaksipaikkainen, mutta toissijaisesti kolmipaikkainen (*x juoksi jostakin jonnekin*). Useimmat verbit ovat *polyseemisiä* eli moniselitteisiä: niiden alamerkityksillä on eri valenssi. Esimerkiksi verbi *lukea* on ensisijaisesti kaksipaikkainen (*Maija lukee kirjaa*), mutta eri merkityksessä

kolmipaikkainen (*Maija lukee Minnan ystäväkseen*). (Karlsson 2004: 158 – 160.) Juuri tätä Pajunen tarkoittaa todetessaan, että verbin rektio vaihtelee merkityksen muuttuessa, kuten esimerkiksi *vastata*-verbillä: *vastata rikoksesta; vastata velasta; vastata puhelimeen ~ kirjeeseen ~ kysymykseen ~ tervehdykseen* (Pajunen 1999:16; Luukkonen 2006: 384 – 386). Joillakin sanoilla voi olla myös samalle merkitykselle kaksi kolme erilaista rektiota: *kanta asiassa ~ asiasta ~ asiaan* (Luukkonen 2006: 384 – 286).

Olennaista on, että verbi ikään kuin hallitsee argumenttirakenteeseensa kuuluvia määritteitä. (Pajunen 1999: 14–15). Ne argumenttirakenteen jäsenet, jotka eivät ole subjekteja, objekteja tai predikaattinominaaleja, muistuttavat usein objektia tai ovat lokaalisia määritteitä. Näitä jäseniä voidaan kutsua yhteisnimellä obliikveiksi. (Pajunen 1999:33.)

Pajusella luvussa 2.1.1 esittelemääni Ison suomen kieliopin suppeaa rektion määritelmää vastaa käsite *rektio-obliikvi*. Hän kuitenkin korostaa, että myös rektio-obliikvien sijavalinnan taustalla on usein semanttisia tekijöitä (1999:6). Rektio-obliikvi ei ole suomen kielioppiin vakiintunut määritelmä, eikä termin käyttö ole välttämätöntä (Pajunen 1999:35). Esimerkiksi Isossa suomen kieliopissa rektio-obliikvin käsitettä ei käytetä; sitä ei tarvita, koska suppean määritelmän mukaan rektion täydennys on aina juuri sellainen adverbiaali, josta Pajunen käyttää nimitystä rektio-obliikvi, minkä vuoksi rektio-obliikvin sijaan voidaan puhua yksinkertaisesti rektion täydennyksestä. Pajusella rektion täydennyksenä voivat toimia muutkin kuin rektio-obliikvit, joten rektio-obliikvin käsite on tarpeellinen.

Rektio-obliikvi on kaksipaikkaisen intransitiiviverbin objektimainen lauseenjäsän, joka on objektin kaltainen, mutta ei toteudu objektisijoissa. Myös transitiivisilla verbeillä voi olla rektio-obliikvi: tällöin tarkoitetaan määritettä, joka ei ole objektiasemassa ja jonka sijavalintaa ei voi perustella semanttisesti yhtä helposti kuin esimerkiksi lokaalisten määritteiden valintaa (Pajunen 1999:34 – 35). Rektio-obliikvi tunnetaan myös nimillä rektio-objekti ja prepositio-objekti juuri sen objektimaisuuden takia. Kuitenkin rektio-obliikvi on ennen kaikkea intransitiiviverbien kanssa esiintyvä lauseenjäsän. Intransitiiviverbin yhteydessä lause muuttuu usein epäkieliopilliseksi ilman rektio-obliikvia. (Pajunen 1999:130.) Esimerkiksi lause *Matti pitää jäätelöstä* muuttuu merkityksettömäksi, jos rektio-obliikvi *jäätelöstä* jätetään pois. Pajunen ei pidä rektion määrittelyn kannalta merkittävänä sitä, vaihteleeko rektio esimerkiksi sisä- tai ulkopaikallissijan välillä (Pajunen 1999:130).

Myös Karlsson (2004) toteaa, että verbien rektion alaiset dependentit, joista

Pajunen siis käyttää nimeä rektio-obliikvit, ovat syntaktiseltä funktioltaan joko adverbiaaleja tai objekteja, rakenteellisesta tulkinnasta riippuen. Dependenssi-kieliopissa etenkin elatiivirektion alainen jäsen (esimerkiksi *puhua jostakin*) saatetaan tulkita objektiksi sen kiinteän verbiriippuvuuden vuoksi. (Karlsson 2004:167.)

Karlssonin teoksessa Yleinen kielitiede (2004) rektio yhdessä kongruenssin kanssa mainitaan kuuluvaksi *tekstin morfosyntaktisiin ominaisuuksiin*, joiden avulla todetaan syntaktisia funktioita. Syntaktinen funktio on lauseenjäsennyksen käsite, joka tarkoittaa niitä eri tehtäviä, joihin lausekkeet ja niiden osat kielikohtaisesti valjastuvat. Syntaktisia funktioita ovat pääsanafunktiot (ne roolit, joita pääsanalla voi olla) ja määritefunktiot (määritteet, joilla on pääsana, esimerkiksi attribuutit). Syntaktiset funktiot määritellään sanaluokkien tapaan *notionaalisesti* eli *käsitteellis-semanttisesti*, jolloin subjekti ilmaisee tekijää eli verbin tekemisen suorittajaa, verbi tekemistä, objekti tekemisen kohdetta tai tulosta, adverbiaali tekemisen ulkoiseen kehykseen liittyviä ”seikkoja”, kuten aikaa, paikkaa, välinettä, tapaa jne. ja predikaatiivi ominaisuutta. Rektion ja kongruenssin lisäksi muita morfosyntaktisia ominaisuuksia ovat kieliopillisten morfeeminen käyttö, erityisesti sijanmerkintä, taipumattomat adpositiot ja partikkelit sekä sanajärjestys. Näitä morfosyntaktisia ominaisuuksia voidaan kutsua myös tekstin kieliopillisiksi keinoiksi. (Karlsson 2004: 148 – 149.)

Valenssi, dependenssi ja kongruenssi

Kun rektiota ajatellaan ennen kaikkea syntaktisena ilmiönä, siihen liittyviä käsitteitä ovat *valenssi*, *dependenssi* ja *kongruenssi*. Muun muassa Hakulisen & Ojasen Kielitieteen ja fonetiikan termistöä -teoksessa (1976) rektioon rinnastetaan *valenssi*, joka on erityisesti saksalaisessa ja venäläisessä kielentutkimuksessa käytetty nimitys argumenttien määrälle: Kuinka monta nominia voi esiintyä verbin kanssa obligatorisesti ja valinnaisesti samassa lauseessa, ja millaisia nämä nominit ovat? (Hakulinen & Ojanen 1976:124). Ison suomen kieliopin mukaan sanan valenssilla tarkoitetaan sanan kykyä saada oheensa tietty määrä tietynlaisia seuralaisia, joita kutsutaan sanan täydennyksiksi. Verbit ovat kaikista sanoista selvimmän valenssillisia (ISK 2004: §447).

Karlsson puolestaan valenssista puhuessaan korostaa argumenttien pakollisuutta ja toteaa, että pääsanana valenssi tarkoittaa nimenomaan sen paikkojen tai argumenttien eli *pakollisten* määritteiden lukumäärää (Karlsson 2004: 158). Myös Isossa suomen kieliopissa todetaan, että mikäli jokin lauseenjäsen kuuluu verbin valenssiin, sen on

oltava pakollinen, vaikkakin sellainen pakollisuus, että täydennys saisi aina kyseisen verbin yhteydessä ilmiä, on harvinaista. Pakollisuus on pikemminkin semanttista: täydennykset ovat olennainen osa verbin merkitystä. Vaikka täydennys ei olisi aina näkyvässä, se on verbistä itsestään usein pääteltävissä: esimerkiksi verbistä *rakastaa* tiedetään, että se ilmaisee jonkun tunnepitoista suhtautumista johonkin, vaikkei täydennystä (esimerkiksi *rakastaa Maijaa*) olisikaan jostain syystä näkyvässä. (ISK 2004: §447.) Esimerkiksi subjekti jää usein ilman ilmiä muun muassa yksipersonaisessa passiivissa ja nollapersoonassa: *Meitä tarkkaillaan. Saako täällä kalaa?* (ISK 2004: §447, §913).

Täydennyksen pakollisuus muodostaa jatkumon, jolla voi erottaa kolme astetta. Tiukin pakollisuus on sellaisilla verbeillä kuin *aiheuttaa*, *aiheutua*, *edellyttää*, *johtua*, *koostua*, *liittyä*, *liittää*, *sijaita* ja *sisältää*, jotka ilmaisevat kiinteää suhdetta. Toista astetta edustavat tapaukset, joissa täydennys voi jäädä ilmaisematta silloin, kun tarkoite on kyseisessä tilanteessa ilmeinen: *Huulipuna ei pysy yhtään (huulissa)* tai *Mikko lähti (puheena olevasta paikasta tai puhujan olinpaikasta)*. Kolmannen asteen muodostavat sellaiset verbit, joiden yhteyteen määräite merkitään vain, jos sitä halutaan erityisesti spesifioida: esimerkiksi *ostaa* ja *myydä* ovat verbejä, joiden tarkoittamaan tapahtumaan kuuluvat ostaja, myyjä, tuote ja siitä maksettu summa, mutta yleensä näistä kielennetään vain osa. (ISK 2004: §447.)

Karlsson katsoo rektion kuuluvaksi laajempaan *dependenssikielioppiin*: rektio on dependenssisuhteeseen liittyvä määrämuotoisuusvaatimus, jonka jäseniä ovat *hallitsija* eli *regentti* ja *dependentti*. Nimensä mukaisesti hallitsija hallitsee dependenttiä eli vaatii sen tiettyyn taivutusmuotoon ja syntaktiseen rakenteeseen. Tällöin puhutaan hallitsijan rektiovaatimuksesta. Esimerkkeinä tyypillisistä rektiotapauksissa mainitaan adposition komplementin sija (eli preposition pääsanana sija) ja verbin, toisinaan myös substantiivin ja adjektiivinkin, sija. Dependenssin käsitteellä siis kuvataan sanojen välisiä syntaktisia riippuvuuksia. Esimerkiksi sellaisessa konstruktiossa, jossa on attribuutti ja sen pääsana, määräite on alisteinen pääsanalle (Hakulinen & Ojanen 1976:46; Karlsson 2004: 156).

Verbirektion alaiset dependentit ovat syntaktiselta funktioltaan usein adverbiaaleja tai objekteja. Näistä objekteista tai objektinkaltaisista lauseenjäsenistä Pajunen (1999) käyttää nimitystä rektio-obliikvi (ks. tämän tutkielman luku 2.3). Dependenssikieliopin mukaan pääsanalla voi olla pakollinen jäsen, *komplementti*. Tällöin pääsana edellyttää komplementtiaan eli ei ole täydellinen ilman sitä. Komplementti kuuluu verbin argumenttirakenteeseen eli on verbin rektion määräämä (Itkonen 2001:242). Valenssin

alaiset komplementit ovat nimeltään *aktantteja*. (Karlsson 2004:158.) Näiden vastakohtia ovat vapaat määritteet: attribuutit ja vapaasti liikkuvat adverbiaalit, jotka ilmaisevat usein aikaa, paikkaa tai tapaa. Vapaat määritteet voidaan jättää pois ilman että lauseen perusrakenne järkkyy (Karlsson 2004: 158). Vapaasti liikkuvia adverbiaaleja voidaan kutsua myös *adjunkteiksi*: ne ovat siis adverbiaaleja, jotka viittaavat koko lauseeseen, eivätkä pelkästään verbiin (Pajunen 1999:33; ISK 2004: §439). Ne voivat liittyä mihin tahansa lauseeseen ja niitä voi olla myös samassa lauseessa useita. Ne eivät myöskään osallistu argumenttirakenteen muutoksiin. (Pajunen 1999: 23.) Obliikvit jakaantuvat siis kahteen ryhmään: komplementteihin (pakollisiin) ja adjunkteihin (valinnaisiin) (ks. Itkonen 2001:242, 247). Seuraavissa Karlssonin (2004:158) esimerkeissä vapaat määritteet ovat sulussa: (*Uusi työntekijä suoriutui ((erittäin) hyvin) (annetuista) tehtävistä*). Aktantin ja vapaan määritteen ero ei kuitenkaan ole aina näin selkeä. Esimerkiksi lauseessa *Tuula odottaa (vauvaa)*, lauseen merkitys saattaa muuttua radikaalisti, mikäli *vauvaa* jätetään pois. (Karlsson 2004:158.)

Kongruenssi puolestaan tarkoittaa taivutuksen mukautumista (Itkonen 2001:201); samaan konstruktion kuuluvien sanojen ja lausekkeiden kieliopillista yhdenmukaisuutta ja toisiinsa mukautumista (ISK 2004:§1267). Karlssonin (2004:163) määritelmän mukaan kongruenssilla tarkoitetaan sanan tietyn muotopiirteen määräytymistä toisen elementin vastaavan muotopiirteen tai merkitysominaisuuden mukaan. Yleinen esimerkki kongruenssista on subjektin ja predikaatin kongruenssi eli persoonakongruenssi. (Karlsson 2004:165; ISK 2004: §1267.) Kongruenssissa elementti a kongruoi elementin b kanssa. Tällöin puhutaan kongruenssin suunnasta: kongruenssin aiheuttaa eli laukaisee *kontrolloija*, joka vaikuttaa kohteen muotoon kongruoivan kategorian tai piirteen osalta. (Karlsson 2004:163.) Dependenssin vuoksi rektio on läheinen kongruenssin käsitteen kanssa: rektio on dependenssisuhteeseen liittyvä määrämuotoisuusvaikutus, jossa hallitsija edellyttää dependeltiltään tiettyä muotoa. (Karlsson 2004: 166 – 167.)

2.3 Rektiosijat

Suomen kielessä on laskutavasta riippuen 14 – 15 sijamuotoa (Kieli ja sen kieliopit 2002:208, ISK 2004: §1221). Subjektin, objektin ja predikaatin sijamuotoja nominatiivia, genetiiviä, partitiivia ja akkusatiivia kutsutaan kieliopillisiksi sijoiksi. Paikallissijoja eli inessiiviä, elatiivia, illatiivia, adessiivia, ablatiivia ja allatiivia, joissa adverbiaalit taipuvat, kutsutaan semanttisiksi sijoiksi. Esimerkiksi inessiivillä on jonkinlainen semanttinen

tehtävä: inessiivin eli olosijan avulla ilmaistaan joidenkin rajojen sisäpuolella olemista, riippumatta lauseen rakenteesta. Lauseissa *Tytöt eivät olleet tänään koulussa* ja *Hän on vielä aivan unessa* adverbiaalien *koulussa* ja *unessa* merkitys on selvä lauseyhteyttä näkemättäkin. Tämä onkin semanttisten sijojen ja kieliopillisten sijojen keskeinen ero. Esimerkiksi genetiivissä oleva sana *talon* ei ilman lauseyhteyttä paljasta mitään: kyseessä voi olla *talon takana*, *ostin talon*, *talon seinä* jne. (ISK 2004: §1221.)

Seuraavaksi käsitellään eri rektiosijoja ja sitä, millaiset syyt ja taustatekijät vaikuttavat rektiosijan määräytymiseen. Koska rektion täydennykset ovat lauseenjäseninä adverbiaaleja, rektion täydennyssijoja ovat epäkieliopilliset eli semanttiset sijamuodot. Näistä yleisimmät rektiosijat ovat illatiivi ja elatiivi. Muita mahdollisia rektiosijoja ovat inessiivi, ablatiivi, allatiivi, essiivi ja translatiivi. (ISK 2004: §487.)

Illatiivi

Suuri osa illatiivirektion kanssa järjestyvistä intransitiiviverbeistä on muodotettu *u/utu-*johtimella. Nämä voidaan jakaa kolmeen ryhmään sen perusteella, ilmaisevatko ne tekoa, joka vaikuttaa tekijäänsä (*pukeutua*), tunnetilan alkamista (*ihastua*, *rakastua*.) vai reaktion syytä tai vaikutinta (*eläytyä*). (Pajunen 1999: 132 – 133.) Muita esimerkkejä illatiivirektioverbeistä ovat *ihastua*, *alastua*, *antautua*, *erehtyä*, *erikoistua*, *hairautua*, *hermostua*, *koskea*, *kyllästyä*, *liittyä*, *luottaa*, *mahtua*, *perustua*, *puuttua* ja *sisältyä*. U-johtimen funktio on nimenomaan tehdä verbistä intransitiivinen, joten vain muutama *u-*verbi voi saada objektin: *asua taloa*.

Osa illatiivirektion saavista verbeistä ilmaisee tunnetilan alkamista (*ihastua*, *rakastua*, *vihastua*, *hermostua*), kun taas tunnetilaa ilmaistaan usein vastaavan transitiiviverbin avulla (*rakastaa*, *vihata jotakuta*). Tunnetilan alkamista ilmaisevien verbien kanssa rektio-obliikvi eli rektion täydennys ilmaisee reaktion syytä tai vaikutinta, kuten esimerkeissä *ihastuin Paavoon*, jossa *Paavoon* ilmaisee ihastumisen vaikutinta tai *hermostuin äitiini*, jossa *äitiini* ilmaisee hermostumisen lähtökohtaa. (Pajunen 1999:132 – 133.) *Hermostua*-verbi voi tosin täydentyä myös elatiivilla: *hermostua jostakin asiasta*: *Opettaja hermostui Matin jatkuvasta myöhästelystä ~ Matin jatkuvaan myöhästelyyn*. Suuntaisuuden vaihtuminen saattaa aiheuttaa verbin tulkintaan vivahde-eron: elatiivirektion kanssa hermostuminen lähtee selvemmin *Matin myöhästelystä* eli *Matin myöhästely* aiheuttaa opettajan suuttumisen, kun taas illatiivirektion kanssa hermostuminen lähtee selvemmin opettajasta ja kohdistuu *Mattiin* ja hänen

myöhästelyynsä. Molemmissa tapauksessa *Matin* myöhästely on tietenkin hermostumisen aiheuttaja, mutta elatiivi- tai illatiivitäydennys saattaa korostaa asiasta hieman eri puolta.

Illatiivi voi olla vaihtelussa allatiivin kanssa riippuen siitä, viittaako määrite elolliseen vai elottomaan. Illatiivi valitaan täydennykseksi silloin, kun määrite viittaa elottomaan tai abstraktiin, allatiivi puolestaan silloin, kun määrite viittaa elolliseen: *Hän ei sovi tähän tehtävään* mutta *Työ ei sovi hänelle*; *Isä raivostui meteliin* mutta *Isä raivostui meille*. Verbaalinen eli verbimuotoinen täydennys on illatiivin kanssa yleinen: *innostuin lukemaan, rupesin tekemään, erehtyi uskomaan* ja niin edelleen. (Pajunen 1999: 132 – 136.)

Elatiivi

Elatiivisijainen rektion täydennys ilmaisee asiaa, puheenaihetta, syytä, ainetta, materiaalia tai alkuperää. Verbaalinen elatiivitäydennys on illatiivia harvinaisempi, mutta mahdollinen: *kieltäytyä tekemästä*. Elatiivi ilmaisee usein viestin välittäjän tai kanavan: *lukea lehdestä, kuulla radiosta, huomata mainoksesta*. Elatiivi on yleinen myös emotionaalisten ja fysiologisten verbien kanssa: *ilahtua lahjasta, suuttua moitteesta, yllättyä perinnöstä* samoin kuin muuttamis- ja valmistamisverbien kanssa, jolloin elatiivi luonnollisesti ilmaisee materiaalia tai alkuperää: *kengät on tehty nahasta*. Elatiivin avulla ilmaistaan usein myös osa – kokonaissuhdetta: *pala kakusta*. Syytä ilmaisevan elatiivin vaihtoehtona voi usein olla illatiivi (ks. luku 3.1). (Pajunen 1999:136 – 137.)

Isossa suomen kieliopissa (2004:§448) jaetaan syytä ja aihetta ilmaisevat elatiivilausekkeet neljään kategoriaan: 1) havaintoa ja päättelemistä ilmaiseviin verbeihin, kuten *huomata/päätellä jotakin jostakin*, 2) tunneverbeihin, kuten *hämmästyä ja huolestua jostakin*, 3) kilpailemis- ja taistelemisverbeihin, kuten *kilpailla, riidellä ja tapella jostakin* ja 4) kommunikaatioverbeihin, kuten *kertoa jostakin ja informoida jostakin*. (ISK 2004: § 448, ks. myös §466, §483.) Elatiivi liittyy usein myös estämistä, kieltämistä tms. ilmaiseviin verbeihin: *Koiraa kiellettiin tulemasta sisälle. Häntä estettiin lähtemästä. Mummo kieltäytyi tulemasta*.

Muut rektiosijat: inessiivi, adessiivi, ablatiivi, allatiivi, essiivi ja translatiivi

Inessiivi on huomattavasti harvinaisempi rektiosija kuin illatiivi ja elatiivi. Inessiivirektioverbejä ovat *auttaa, kunnostautua, menestyä, onnistua, pärjätä ja tukea*

(ISK 2004: §487). Ablatiivirektio liittyy usein aistihavaintoon: nykysuomessa se on vaihtoehtoinen allatiivirektion kanssa: *maistua, haista, löyhkätä kuulostaa, maistua, tuoksua tuntua, vaikuttaa, näyttää joltakin ~ jollekin*. Vanhastaan ablatiivi edustaa länsimurteiden, allatiivi itämurteiden kantaa. (Esim. Pajunen 1999: 132 – 140). Ablatiivilausekkeen täydennykseen saavat verbit esiintyvät myös MA-infinitiivin elatiivin kanssa. Näitä ovat *suojautua, suojella, säästyä, varjella ja välttyä: säästyä ruuanlaitolta ~ säästyä tekemästä ruokaa*. Predikatiiviadverbiaalia koskevaa rektiota on, että vaikutelmaverbit, esimerkiksi *maistua* ja *tuntua*, vaativat täydennykseen ablatiivin tai allatiivin, verbi *osoittautua* translatiivin ja arviointiverbit essiivin tai translatiivin: *pitää jonakin jonkinlaisena* mutta *katsoa jokin jonkinlaiseksi*. (ISK 2004: §487.) Adessiivi, ablatiivi ja allatiivi toimivat ulkosijaisina täydennysvariantteina inessiiville, elatiiville ja illatiiville. Ablatiivi ja allatiivi toimivat lisäksi aisti- ja vaikutelmaverbien täydennyksenä.

2.4 Rektioilmausten oppiminen osana sanastonoppimista

Vaikka rektio onkin selvästi syntaksin piiriin kuuluva ilmiö, se liittyy myös sanaston osaamiseen: rektion osaaminen on osa sanan osaamista (Nissilä 2011:1). Rektioihin ei ole olemassa opittavia, vedenpitäviä sääntöjä, vaan jokaisen sanan rektio on opeteltava erikseen. Sanasto on Puron (1999) mukaan kielenoppimisessa keskeinen tekijä, kieltä koossa pitävä rakenne. Sanaston oppimisessa yhdistyvät muut kielen osa-alueet, fonologia, morfologia, syntaksi ja semantiikka. Sanaston oppimisessa oppija käyttää näitä kaikkia eri osa-alueita hyväkseen. Sanasto ja kielioppi on perinteisesti yritetty erottaa toisistaan ja tässä erottelussa sanasto on jäänyt tutkimuskohteena selvästi vähemmän arvostetuksi toisen kielen oppimisessa kuin syntaksi, fonologia ja morfologia. Osaksi tämä saattaa johtua siitä, että termit, metodit ja välineet ovat puutteellisia ja sanastoa on ollut perinteisesti vaikea rajata selkeisiin osa-alueisiin: sanastosta on mahdotonta tehdä selviä sääntöjä. (Puro 1999:2 – 4.) Toisen kielen osaamista tulisikin tutkia rakenteena eikä yksittäisten sanojen ja merkitysten kokoelmana (Puro 1999:5).

Mitä oikeastaan tarkoittaa, että toisen tai vieraan kielen oppija osaa jonkin sanan? Tärkeää sanan osaamisessa on luonnollisestikin sen merkityksen tietäminen, mutta pelkästään sitä sanan osaaminen ei ole. Purolla (1999:5 – 6) sanan osaaminen on jaettu seuraaviin osa-alueisiin: fonologia, morfologia, syntaksi, semantiikka, esiintymistodennäköisyys ja muisti. Rektiot ovat syntaktista sananosaamista. Verbeissä

syntaktiseen osaamiseen liittyy myös tieto, onko verbi transitiivinen vai intransitiivinen. Puron mukaan sana tulisikin nähdä monipuolisena, syntaktisesti käyttäytyvänä yksilönä, joka rakentaa ympärilleen lauseen tai ilmaisun, sillä sanaa ei aina sijoiteta valmiiseen rakenteeseen. Erityisesti sanan rektioita tarkastellessa on tärkeää huomata, että sanan osaamisen kannalta rektiot toimivat kaksisuuntaisesti: toisaalta sana vaatii määritteensä tiettyyn muotoon, mutta toisaalta määrite auttaa oppijaa muistamaan kyseisen muodon, toimii ikään kuin vihjeenä sille. (Puro 1999: 5 – 6.)

Puron (1999) mukaan sanasta tulisi jo alkeiskurssilla oppia merkityksen lisäksi myös sen morfologisia ja syntaktisia ominaisuuksia (vartalot, taivutusmuodot, rektiot). Myös sanaluokkien oppiminen on hänen mukaansa keskeistä sanaston oppimisessa, sillä sanaluokat antavat paljon tietoa sanan syntaktisesta käyttäytymisestä. Leksikaalinen tieto kehittyy jatkuvasti. Aluksi sanan muodoista osataan vain yksi, mutta pian siitä osataan jo muodostaa useita muotoja, lopulta myös johdoksia. Kehitys ei ole välttämättä tasaista, vaan kielenoppija saattaa tietää esimerkiksi useita sanan merkityksiä, mutta ei osaa sen syntaksia lainkaan. (Puro 1999:6.)

Syntyperäinen kielenpuhujalla ei yleensä joudu kiinnittämään huomiota rektioihin, sillä hän pystyy useimmiten tuottamaan automaattisesti tarvittavan muodon sanasta. Vieraskieliselle kielenoppijalle oikean rektion valinta on luonnollisesti syntyperäistä kielenpuhujaa huomattavasti vaikeampaa, koska hänellä ei ole valmiina mekanismeja, jotka automaattisesti ohjaisi oikean rektion valintaan (Nissilä 2011:67 - 68). Rektioiden oppiminen voi tuntua työläältä, sillä oppijoista kenties tuntuu, ettei niitä opi minkään systeemin mukaan, vaan jokaisen verbin rektio on opetettava erikseen. Rektioiden oppimiseen vaikuttavat ilmeisesti hyvin paljon sekä oppijan äidinkieli että muut kielet, joita kielenoppija osaa. (Koivisto 1994:106.) Avuksi suomi toisena kielenä -oppijoille Jönsson-Korhola ja White (1997) ovat julkaisseet *Tarkista tästä* -oppaan, jossa luetellaan eri sanojen rektioita.

Suomi toisena tai suomi vieraana kielenä -oppijoille tarkoitetut suomen kielen oppikirjat eivät yleensä anna juurikaan ohjeita rektioiden käytöstä. Puro (1999) on tutkinut, millaista sanastoa opiskellaan aikuisten suomi toisena kielenä -oppikirjoissa. Hän havaitsi, että verbit muodostavat selkeästi suurimman sanaluokan suurimmassa osassa kirjoista; vain yhdessä oppikirjassa enemmistö sanoista oli substantiiveja. Verbien painottuminen voi johtua syntaksin ja morfologian tärkeydestä sanaston valinnassa. Oppikirjojen tekstit ovat kuitenkin lyhyitä, jolloin verbien laajempi syntaktinen käyttäytyminen, esimerkiksi eri rektiot ja syntaktinen käyttäytyminen, jäävät oppimatta.

Esimerkkinä tästä Puro manitsee *pitää*-verbin rektiot. (Puro 1999: 9 – 10). Yleisin oppikirjoissa esiintyvä verbi on *olla*. Kaikissa tutkituissa oppikirjoissa hyvin yleisiä verbejä olivat *ei*, *mennä*, *tulla* ja *sanoa*. (Puro 1999 13 – 15.)

2.5 Rektion määrittely tässä tutkimuksessa

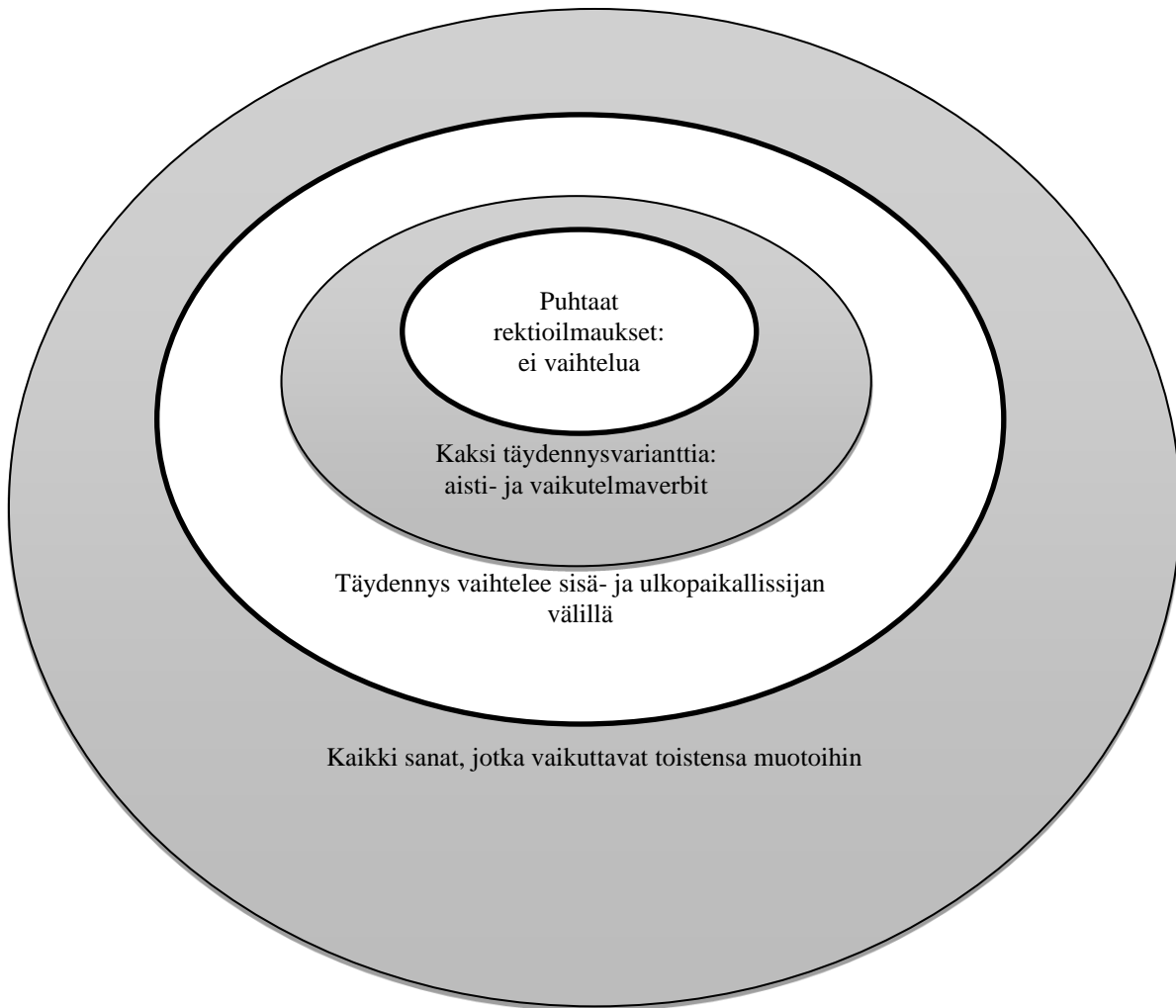
Kuten aiemmin on useasti todettu, rektio ei ole yksiselitteisesti määriteltävissä oleva ilmiö. Tämän vuoksi jokaisen rektiosta tutkimusta tekevän on määriteltävä rektio tavalla, joka on hänen tutkimukselleen hyödyllisin. Tässä tutkimuksessa käsitellään suomi toisena kielenä -oppijoita, joten jouduin aineistoa lukiessani usein pohtimaan, mikä rektioissa on erityisen kiinnostavaa, kun kyseessä ovat nimenomaan S2-oppijat. Niina Mietala on tutkinut pro gradu -työssään (1999) suomen liikeverbien rektioita ulkomaalaisilla aikuisopiskelijoilla ja kiinnittänyt huomiota nimenomaan niihin rektioihin, jotka ovat suomen kielessä eri sijassa kuin useissa indoeurooppalaisissa kielissä. Myös Leena Nissilä (2011) on tutkinut lisensiaatintyössään virolaisten suomenoppijoiden rektioiden tietämystä ja myös sitä, miten hyvin rektiot osataan, kun suomenkielinen rektio on erisijainen kuin vastaava vironkielinen rektio. Itse en tässä tutkimuksessa kiinnitä lainkaan huomiota oppijoiden äidinkieleen, mutta ajauduin aineiston parissa pohtimaan, mitkä rektiot ovat suomen kielessä useihin muihin kieliin verrattuna erilaisia: ainakin *löytää*-verbin erosija: *Löysin kissan metsästä* (vrt. englannin *I found a cat in the forest*, ruotsin *Jag hittade en katt i skogen* tai italian *Ho trovato un gatto nella foresta*). Myös *ostaa*-verbi saa suomessa täydennykseen erosijan: *ostin kirjoja lentokentältä* (englanniksi *I bought new books at the airport*, ruotsiksi *Jag köpte nya böcker på flygplatsen* ja italiaksi *Ho comprato dei libri nuovi all'aeroporto*).

Tulin siihen tulokseen, ettei tiukin mahdollinen rektion määrittely ole tutkimukseni kannalta hyödyllisin. Sen mukaan rektion täydennyksen sijamuoto ei saisi vaihdella lainkaan. Kuitenkin määrittelyn on oltava tiukempi kuin Pajusen (1999) käyttämä rajausta, sillä hän sisällyttää rektioon myös objektin ja subjektin muodon valinnan. Pajunen toteaaakin, että laaja rektion määritelmä on paras juuri sen vuoksi, että satunnaisen ja semanttisesti motivoituneen muodon erottelu on käytännössä mahdotonta (1999:6). Tässä tutkimuksessa en tarkastele objektin tai subjektin valintaa vaan Pajusen termiä käyttäen rektio-obliikivia, eli kaksipaikkaista intransitiiviverbiä täydentävää (objektimaista) adverbialia. Myös täydennyksen semanttinen tai satunnainen motivaatio on aineistoa rajaava kriteeri. Sellaisia sanoja, joiden täydennys aivan suoraan määrätty merkityksestä,

kuten *asua, istua, maata, olla kotoisin* jne. en ole sisällyttänyt tutkimusaineistoon. Useissa tapauksissa on kuitenkin hyvin vaikea määritellä, onko rektio semanttisesti motivoitunut vai ei, joten se ei missään tapauksessa ole tämän tutkimuksen rektion määritelmän pääkriteeri.

Tässä tutkimuksessa on mukailtu Ison suomen kieliopin suppeaa rektion määritelmää, mutta sitä on kuitenkin selvästi väljennetty. Pääperiaatteena on Pajusen (1999) tyyliin, että rektion sijamuoto saa vaihdella, kunhan sijan suuntaisuus ei vaihtele. Täydennyksen sija siis saa vaihdella sisä- ja ulkopaikallissijojen välillä, kunhan se ei vaihtele tulo- ja erosijan välillä. Tämän vuoksi esimerkiksi sellaiset verbit kuin *lähteä, saapua, tulla, mennä ja hypätä* ovat rajautuneet aineiston ulkopuolelle. Sen sijaan esimerkiksi *löytyä*, jonka täydennys voi vaihdella erosijaisten elatiivin ja ablatiivin välillä (*löytyy laukusta ~ pihalta*) ja *ehtiä*, jonka täydennys voi vaihdella tulosijaisten illatiivin ja allatiivin välillä (*ehdin junaan ~ lentokentälle*) on katsottu rektioiksi. Täydennyksen pakollisuus ei ole ehdoton vaatimus: mukana on sellaisia verbejä, jotka voivat esiintyä täydennyksen kanssa tai ilman, esimerkiksi *keskustella*, mutta joiden täydennys on silti jollain tavalla läsnä, vaikkei sitä kielennettäisikään; vaikka *keskustella* esiintyisi ilman elatiivitäydennystä, jokainen kielenkäyttäjät tietää, että keskustellaan jostakin asiasta tai aiheesta. Tämä kriteeri on hyvin lähellä ISK:n täydennyksen toisen asteen pakollisuutta (ISK 2004: §447.) *Ostaa*-verbin tyyppiset tapaukset, jotka voivat saada täydennykseen lähes mitä tahansa tai esiintyä myös ilman pakollista täydennystä (*ostin kaupasta ~ äidille ~ harkitsematta* jne.), olen rajannut aineiston ulkopuolelle. En myöskään tarkastele mitään transitiiivisiä rakenteita, tämän vuoksi *löytyä* on mukana tutkittavissa rektioissa mutta *löytää* ei ole. Samoin pre- ja postpositiot olen päättänyt jättää tutkittavan aineiston ulkopuolelle, vaikka niiden muoto, esimerkiksi *tuon puun takana* -ilmauksen genetiivi, on nimenomaan *takana*-preposition rektiosta johtuvaa sijavalintaa. Aineiston rajaamisen kriteerien perusteluja on lisää luvussa 4.1.

Rektio on sanojen välisiin suhteisiin liittyvä ilmiö, abstraktio, joten sitä itsessään ei voi suoraan tutkia. Sen sijaan on tutkittava sitä, miten rektioilmiö näkyy oppijoiden teksteissä. Teksteistä poimitut, rektiosuhteessa olevat ilmaisut ovat tässä tutkimuksessa *rektioilmauksia* tai *rektiotapauksia*. *Rektiosana* viittaa rektion pääsanaan, esimerkiksi rektioverbiin ja rektion täydennys on luonnollisesti se, joka muokkautuu pääsanana vaikutuksesta johonkin muotoon. Kuviossa 1 (seuraavalla sivulla) on kuvattu, millaisia eri määrittelyjä rektioilla on.

Kuvio 1. Rektion määrittelytapoja.

Sisimmässä ympyrässä on tiukin rektion määritelmä: rektiolla on vain yksi täydennysvaihtoehto eikä sen sijamuoto voi vaihdella. Tällaisia rektiota tapauksia ovat esimerkiksi *ihastua ja tykätä*, joiden täydennys on aina illatiivissa ja elatiivissa. Seuraavassa ympyrässä ovat ne rektiot, joilla on kaksi vakiintunutta täydennysvarianttia, mutta muuten rektio ei voi vaihdella, kuten aisti- ja vaikutelmaverbit (*haista, maistua joltakin ~ jollekin*). Kolmannessa ympyrässä määritelmä väljentyy edelleen: täydennyksen sija voi vaihdella, mutta suuntaisuus ei. Sijamuoto voi siis vaihdella esimerkiksi vastaavan sisä- ja ulkopaikallissijan välillä (inessiivi ~ adessiivi, elatiivi ~ ablatiivi ja illatiivi ~ allatiivi) mutta ei esimerkiksi tulo- ja erosijojen välillä. Tähän joukkoon kuuluvia sanoja ovat esimerkiksi *myöhästyä (junasta ~ syntymäpäiviltä) ja löytyä (taskusta ~ kadulta)*. On huomattava myös, että translatiivi on katsottu tulosijaksi ja essiivi olosijaksi. Tässä tutkimuksessa rektio on määritelty juuri tämän keskimmäisen ympyrän mukaisesti. Seuraavan ympyrän määritelmässä täydennyksen suuntaisuus voi vaihdella (*lähteä jostakin ~ jonnekin, tulla jostakin ~ jonnekin*) ja uloimmassa ympyrässä

ovat kaikki sanat, jotka vaikuttavat yleisesti ottaen toistensa muotoihin: tämä on laajin mahdollinen näkemys rektiosta.

Kuviossa 1 on otettu rektion määrittelykriteerinä huomioon vain täydennyksen laatu. Rektion määrittelyssä muita tärkeitä kriteereitä voivat olla täydennyksen pakollisuus sekä verbin transitiivisuus tai intransitiivisuus. Näitä ei ole otettu kuviossa huomioon. Tässä tutkimuksessa on rajattu tutkimusaineiston ulkopuolelle kaikki transitiiviset rakenteet ja sellaiset ilmaukset, joiden rektiotäydennys on verbaalinen. Tämän tutkimuksen aineistonrajauksessa rektiosanoilta edellytetään myös täydennyksen toisen asteen pakollisuutta (ks. luku 2.5.1, ISK 2004: §447.)

Aineiston rajaus on ollut tätä tutkimusta tehdessä eniten ongelmia tuottanut tehtävä. Aineistoa rajatessani olen pyrkinyt toimimaan loogisesti ja johdonmukaisesti niiden kriteerien perusteella, jotka koin tämän tutkimuksen kannalta keskeisiksi. .

2.6 Aiempaa tutkimusta rektioilmausten oppimisesta

Rektioiden käyttöä tai oppimista ei ole suomen kielessä tutkittu kovinkaan laajasti. Usein rektioihin liittyneet tutkimukset ovat kytkeytyneet laajempaan syntaktiseen kokonaisuuteen, kuten argumenttiteoriaan, valenssiin tai sanojen välisiin dependenssisuhteisiin. Tuoreimpia tutkimuksia rektioiden osaamisesta ja käytöstä on tehnyt Leena Nissilä, joka on julkaissut vuonna 2011 Oulun yliopistossa väitöskirjan viron kielen vaikutuksesta suomen kielen verbien ja niiden rektioiden oppimiseen. Nissilä on tutkinut siis nimenomaan suomen ja viron rektioiden vastaavuuksia ja virolaisten suomenoppijoiden rektioiden osaamista. Tutkimuksessaan hän vertaili virolaisten ja venäläisten suomenoppijoiden tuloksia toisiinsa.

Nissilän tutkimuksen mukaan oppijoilla oli paitsi suomen- ja vironmukaisia rektioita, myös aivan muita sijamuotoja rektioilmauksissa. Tarkastelun kohteena ovat erityisesti oppijan lähtökielen, opiskeluajan ja verbin ominaisuuksien vaikutukset verbien ja niiden rektioiden oppimiseen. Tutkimuksessa selvisi, että suomen kielen verbin ja rektionvalinnat ovat haastavia myös edistyneille virolaisille suomenoppijoille, vaikka virolaiset saivatkin venäläisiä oppijoita paremmat tulokset tutkimuksen rektiotesteissä. (Nissilä 2011.)

Vaikeuksia oppijoille aiheuttivat erityisesti rektioverbin harvinaisuus, viron ja

suomen verbin erilainen merkitys tai muoto sekä eri rektiosijan suomessa ja virossa saavat verbit. Vaikeimpia virolaisille suomenoppijoille olivat translatiivirektiöt, illatiivi-/allatiivirektiöt ja elatiivi-/ablatiivirektiöt. Ongelmia oppijoille näytti tuottavan kaksi asiaa: rektioverbin harvinaisuus ja rektiosijan harvinaisuus (esimerkiksi translatiivi). Kielenoppijalle helpoimpia ovat frekventit verbit huolimatta siitä, millaisia muita ominaisuuksia niillä on: oppijat tuottivat oikeita vastauksia 47,1 % silloin, kun verbit olivat taajuudeltaan yleisiä. Vaikeimpia verbejä olivatkin taajuudeltaan harvinaiset verbit. Nissilä tutki myös opiskeluajan vaikutusta verbien ja rektioiden osaamiseen. Alkuvaiheen opiskelijoilla, jotka olivat opiskelleet suomea vain noin kaksi kuukautta, oli eniten tyhjiä vastauksia. Loppuvaiheen opiskelijoilla, jotka olivat opiskelleet suomea 2,5 – 7 vuotta, puolestaan oli vähiten tyhjiä vastauksia mutta eniten sekä vääriä että oikeita vastauksia. (Nissilä 2011.) Aikaisemmin rektioita on tutkinut mm. Anneli Pajunen, jonka teoksessa Suomen verbirektiosta (1999) pyritään luomaan yleiskatsaus suomen kielen syntaksiin. Pajusen kirjan kohdeyleisönä ovat paitsi suomi toisena kielenä -opettajat, myös suomen viittomakieliset ja heidän opettajansa. Pajusen näkemyksiä rektiosta on tässä tutkielmassa esitelty hyvin laajasti käsiteltäessä rektion laveaa määritelmää luvussa 2.4. Pajunen on julkaissut myös muita teoksia, joissa sivutaan rektiota: *Näkökulmia kielitypologiaan* (2000) ja *Kieliopillistumisesta, analogiasta ja typologiasta* (1998).

Koivisto (1994) on tutkinut kirjallisesta ja suullisesta ulkomaalaisten suomen kielestä syntaksia ja näin ollen myös rektioilmauksia lähinnä virheanalyysin keinoin. Rektiota käsitellessään hän mainitsee esimerkkejä aineistossaan olevista rektiovirheistä. Hän muun muassa toteaa, että elatiivirektiossa käytetään usein elatiivitäydennyksen sijaan objektin sijassa olevaa nominia. Lisäksi hänen aineistossaan *jääda* on saanut usein täydennykseen inessiivin (*jääda jossakin*) ja *tutustua* nominatiivin. (Koivisto 1994:106 – 114.)

Rektioilmauksiin liittyen on tehty myös joitakin pro gradu -tutkielmia. Juha Kraapo (2004) on tehnyt Jyväskylän yliopistossa pro gradun *Kestääkö enemmän kauemmin? Rektio kielenprosessoinnin tutkimisen välineenä*. Niina Mietala (1999) puolestaan on tutkinut pro gradussaan liikeverbien rektioita suomi toisena kielenä -aikuisoppijoilla.

Rektioista on julkaistu joitakin kieltenvälisiä rektiosanakirjoja sekä suomenkielisten rektioiden oppaita. Nissilän *Suomi – viro-rektiosanakirjan* (2001) lisäksi on ainakin *Rektiosanakirja: suomi – unkarin – suomi -rektiosanakirja* (Markus – Pomozi 2004), *Tarkista tästä* -opas (Jönsson-Korhola – White 1997) ja *Rakastan sinua, pidätkö sinä minusta? : suomen verbien rektioita* -opas (Jönsson-Korhola – White 1989).

3. CEFLING-HANKE JA SEN TUTKIMUSAINEISTO¹

3.1 Cefling-hanke

Tämä pro gradu -tutkimus on pieni osa laajaa, Suomen Akatemian rahoittamaa *Linguistic Basis of the Common European Framework for L2 English and L2 Finnish* -tutkimusta ja käyttämäni aineisto on kyseisen hankkeen tutkimusaineisto. Hanke tunnetaan myös nimellä *Cefling*. Hankkeessa yhdistetään toisen kielen oppimisen ja kielitaidon arvioinnin tutkimusta ja se on osa merkittävää eurooppalaista tutkimusverkostoa. Hankkeessa on mukana kaksi kieltä: suomi toisena kielenä ja englanti vieraana kielenä. (Cefling-sivusto. Luettu 21.3.2012.) Cefling-hankkeessa pyritään yhdistämään oppijankielen kehittymisen rakenteellista tarkastelua Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoihin (taitotasoiista tarkemmin luvussa 3.2). Tämä on tarpeellista, sillä on perusteltua kysyä, millä tavalla taitotasot itse asiassa kuvaavat kielen oppimisen prosesseja. Hankkeen pyrkimyksenä on selvittää, miten kielitaito kehittyy suhteessa Eurooppalainen viitekehyksen taitotasoihin. Hankkeen tutkimat kysymykset ovat paitsi teoreettisesti myös käytännön opetuksen ja kielitaidon arvioinnin kannalta keskeisiä.

Ceflingin tutkimuskysymykset ovat: Millaiset kielellisten piirteiden yhdistelmät ovat tyypillisiä oppijoiden tuotoksissa Eurooppalaisen viitekehyksen tai sen suomalaisten sovellusten kuvaamalla taitotasolla? Onko lasten ja aikuisten suoriutuminen samantasoisista ja samanlaisista viestinnällisistä tehtävistä erilaista? Ovatko aikuisille tarkoitetut viitekehyksen taitotasot ja niiden pohjalta nuorille oppijoille (koululaisille) laaditut suomalaiset sovellukset vertailukelpoisia keskenään? Miten peruskoulun oppimateriaalien kirjoitustehtävät suhteutuvat viitekehysessä ja opetussuunnitelmien perusteissa määriteltyihin tehtäviin? Millaisiin kielellisiin ja viestinnällisiin piirteisiin opettajat – ja Yleisten kielitutkintojen arvioijat - kiinnittävät huomiota arvioidessaan oppijan suoritusta opetussuunnitelmien tai YKI-taitotasojen perusteella? Millaisessa suhteessa nämä piirteet ovat saman suorituksen kielelliseen rakenteeseen tai viestinnälliseen toimivuuteen? (Cefling-sivusto. Luettu 21.3.2012.)

Tutkimuksella on kaksi taustaoletusta: 1) kielitaito kehittyy vaiheittain ja nämä vaiheet voidaan kuvata taitotasoina ja 2) tietyltä kielitaidon tasolta on eri oppijoiden

¹ Tämä luku on kirjoitettu osittain yhdessä Klára Variksen, Kati Penttisen ja Martta Puhakan kanssa, jotka ovat tehneet Jyväskylän yliopistossa pro gradu -tutkielman käyttäen samaa tutkimusaineistoa ja -menetelmää.

väliltä löydettävissä yhteneviä kielellisiä ja kielitaidon kehitykseen liittyviä piirteitä. Taustalla vaikuttavan kielitaitokäsityksen mukaan kielen oppiminen perustuu kielenkäyttöön ja on luonteeltaan prosessinomaista. Hankkeen aineisto on kirjallinen, joten siinä keskitytään luonnollisesti kirjoitettuun kieleen. (Martin ym. 2010.)

Cefling-hankkeessa siis pyritään kuvaamaan kielitaitoa kullakin taitotasolla. Hankkeessa pyritään selvittämään poikittaisaineiston avulla, milloin (millä tasolla) jokin kielellinen piirre ilmaantuu oppijankieleen ensi kertaa, miten sen käyttäminen kehittyy eri taitotasoilla ja milloin se lopulta vakiintuu kieleen ja hallitaan lähes poikkeuksetta. Cefling-hanke toteutettiin vuosina 2007 – 2009, minkä jälkeen käynnistyi *Toisen kielen oppimisen polut -hanke (Topling)* jossa selvitetään yksittäisten oppijoiden kielitaidon (kirjoittamisen) kehityskulkua pitkittäisaineistossa hyödyntäen Ceflingin aineistoa ja tutkimustuloksia. (Topling-sivusto. Luettu 25.4.2012.)

Cefling-hankkeeseen liittyen on tehty lukuisia opinnäytetöitä. S2-oppijoiden aineistosta on tutkittu vuosien 2007 – 2012 aikana olla-verbirakenteita, possessiivisuffikseja, verbiketjuja, substantiivilausekkeiden määritteitä, sananmuodostusta, *mennä-* ja *tulla-* verbejä sekä ajanilmauksia. Lista kaikista hankkeeseen liittyvistä opinnäytetöistä, esitelmistä ja julkaisuista löytyy Jyväskylän yliopiston Cefling-hankkeen kotisivuilta. (Cefling-sivusto. Luettu 25.4.2012.) Topling-hankkeessa on niin ikään tehty useita pro graduja ja väitöskirjoja, muun muassa Seilosen väitöskirja *Epäsuora henkilön viittaaminen oppijansuomessa* (2013). Pro graduissa on tutkittu suomen kielen lingvististen piirteiden sijoittumista eurooppalaisen viitekehyksen taitotasolle (Lesonen 2013), *olla-*verbin käytön kehittymistä puheessa (Alila 2012), possessiivisuffiksien käyttöä (Turunen 2012) ja sananmuodostustaitoja (Penttinen 2010). (Topling-sivusto. Luettu 17.7.2013.)

3.2 Eurooppalainen viitekehys

Cefling-hankkeessa tutkitaan, kuinka kielitaito kehittyy taitotasolta toiselle siirryttäessä. Nämä taitotasot ovat keskeinen osa *Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioimisen yhteistä eurooppalaista viitekehystä (Common European Framework of Reference for Languages, CEFR)*. Eurooppalainen viitekehys (EVK) tarjoaa Euroopan maille pohjan kielten opinto-ohjelmien, opetussuunnitelmien, tutkintojen ja oppikirjojen laadintaan. Viitekehys määrittelee ne kielitaidon tasot, joiden avulla oppijoiden edistymistä voidaan

mitata oppimisen eri vaiheissa. Edellytyksenä tälle on, että kieli pystytään jakamaan erillisiin osatekijöihin. (Eurooppalainen viitekehys 2004.)

Asteikossa on kuusi taitotasoa: A1, A2, B1, B2, C1 ja C2. A-taso on alin ja C-taso korkein. A-tasolla puhutaan perustason kielenkäyttäjistä, B-tasolla itsenäisestä kielenkäyttäjistä ja C-tasolla taitavasta kielenkäyttäjistä. Vielä tarkemmin tasot voidaan määrittellä seuraavasti: A1 on alkeistaso, A2 selviytyjän taso, B1 kynnystaitotaso (vastaa Euroopan neuvoston tavoitekuvausta), B2 osaajan taso, C1 taitajan taso ja C2 mestarin taso. Nämä taitotasot luonnehtivat kielenoppijoiden kielitaidon tasoa *osaa tehdä* -tyyppisesti. *Osaa tehdä* -kuvaimet on laadittu kielen vastaanottamiselle, vuorovaikutukselle ja tuottamiselle. Kielen tuottamis- eli produktiivisiin strategioihin kuuluvat sekä puhuminen että kirjoittaminen. Cefling-hankkeessa tutkitaan kielitaidon kehittymistä kirjallisessa aineistossa, joten täsmennän seuraavaksi taitotasoja vain kirjoittamisen osalta.

EVK:ssä (2004:96) todetaan kirjoittamisesta: ”Kielenkäyttäjä tuottaa kirjoitetun tekstin, jonka vastaanottaa yksi tai useampi lukija. Esimerkkejä kirjoittamistoiminnoista ovat lomakkeiden ja kyselykaavakkeiden täyttäminen, artikkelien kirjoittaminen aikakauslehtiin, sanomalehtiin, jäsenkirjeisiin ym., julisteiden tai posterien laatimien näytteille asettamista varten, raporttien, muistioiden ym. kirjoittaminen, muistiinpanojen tekeminen myöhempää käyttöä varten, sanellun viestin kirjoittaminen, luova kirjoittaminen ja yksityisten ja liikekirjeiden ym. kirjoittaminen”. EVK:ssä siis korostetaan, että tekstillä on vastaanottaja ja funktio, se on viestinnällistä toimintaa.

EVK:n määrittelemä yleinen taitotasoasteikko kirjoittamiselle on:

”A1: Pystyy kirjoittamaan yksinkertaisia, irrallisia ilmauksia ja lauseita.

A2: Pystyy yhdistämään yksinkertaisia ilmauksia ja lauseita tavanomaisilla sidesanoilla, kuten sanoilla 'ja', 'mutta', 'koska'.

B1: Pystyy kirjoittamaan yksinkertaisia, yhtenäisiä tekstejä tavallisista, itseään kiinnostavista aiheista yhdistämällä lyhyempiä, irrallisia, yksinkertaisia ilmauksia yhtenäiseksi tuotokseksi.

B2: Pystyy kirjoittamaan selkeää, yksityiskohtaista tekstiä erilaisista itseään kiinnostavista aiheista. Pystyy tekemään yhteenvetoja sekä arvioimaan useista lähteistä poimimaan tietoja ja perusteluja.

C1: Pystyy laatimaan selkeitä, hyvin jäsenneiltyjä tekstejä monipuolisista aiheista ja korostamaan tärkeitä asioita. Pystyy jossain määrin tukemaan näkemyksiään lisäseikoilla, perusteluilla ja osuvilla esimerkeillä sekä päättämään

kirjoituksensa sopivaan lopetukseen.

C2: Pystyy laatimaan selkeitä, hyvin jäsentyneitä tekstejä monipolvisista aiheista ja tuottamaan asianmukaisen ja tehokkaan johdonmukaisen rakenteen, joka auttaa lukijaa löytämään tekstistä keskeiset seikat.”

(Eurooppalainen viitekehys 2004:96.)

EVK:ssä on lisäksi taitotasoasteikot erikseen luovalle kirjoittamiselle sekä raporteille ja kirjoitelmille. Nämä löytyvät teoksesta Eurooppalainen viitekehys (2004:97).

3.3 Tutkimusaineistot

Tässä tutkimuksessa on käytetty Cefling-hankkeessa mukana olevia suomi toisena kielenä -aineistoja. Aineisto on kirjallinen ja koostuu Yleisten kielitutkintojen (YKI) aikuisten oppijoiden suorituksista sekä hanketta varten kerätystä koululaisaineistosta. Koululaisaineistossa on yhteensä 527 tekstiä, jotka jakaantuvat EVK:n taitotasoille A1 – B2 ja viiteen eri tehtävään: viesti ystävälle, viesti opettajalle, sähköposti verkkokauppaan, mielipide ja kertomus. Kaksi ensimmäistä tehtävänantoa, viesti ystävälle ja viesti opettajalle, ovat epämuodollisia viestejä, kun taas kolmas tehtävä, sähköpostiviesti verkkokauppaan, on tekstilajiltaan muodollinen viesti. Tekstimäärät koululaisaineistossa jakaantuvat tehtävittäin ja tasoittain seuraavasti:

Taulukko 1. Koululaisaineiston tekstimäärät.

Taso	Tehtävä 1: viesti ystävälle	Tehtävä 2: viesti opettajalle	Tehtävä 3: sähköposti verkkokauppaan	Tehtävä 4: mielipide	Tehtävä 5: kertomus	Yhteensä
A1	11	14	34	32	24	115
A2	40	40	40	39	40	199
B1	30	34	40	40	40	184
B2	3	9	7	0	10	29
Yhteensä	84	97	121	111	114	527

Yleisten kielitutkintojen aineiston tekstit jakaantuvat puolestaan tasoille A1 – C2 ja kolmeen eri kategoriaan: epämuodolliseen viestiin, muodolliseen viestiin sekä mielipidekirjoitukseen. Epämuodollinen viesti tasoilla A1 – B2 on viesti ystävälle ja tasoilla C1 – C2 talkookutsu naapureille. Muodollisen tekstin tehtävänanto on A-tasolla

palaute tai ilmoitus, B-tasolla reklamaatio ja C-tasolla anomus tai valitus. Tekstejä on yhteensä 670. Yleisten kielitutkintojen aikuisten oppijoiden suoritusten (YKI) tekstimäärien jakaantumista tasoittain ja tehtävittäin on kuvattu seuraavassa taulukossa:

Taulukko 2. YKI-aineiston tekstimäärät.

Taso	Epämuodollinen	Mielipide	Muodollinen	Yhteensä
A1	40	50	23	113
A2	39	37	27	103
B1	41	43	42	126
B2	39	35	34	108
C1	26	46	45	117
C2	14	30	58	102
Yhteensä	199	241	229	669

Tekstien kirjoittajat ovat täyttäneet taustatietolomakkeet, mutta niiden tietoja ei ole hyödynnetty tässä tutkimuksessa. Oppijoilla on yli 20 eri äidinkieltä, mutta myöskään äidinkielen vaikutusta suomi toisena kielenä -oppimiseen ei ole tässä tutkimuksessa huomioitu. Kaikki tutkimusaineiston keräämiseen osallistuneet oppijat asuvat Suomessa ja koululaisaineiston tekstien kirjoittajat käyvät suomalaista koulua ja osallistuvat suomenkieliseen opetukseen. Tekstit on arvioitu EVK:n taitotasolle A1 – C2. Tekstien arvioinnissa on korostettu niiden funktionaalisuutta ja kommunikatiivisia taitoja. (Martin ym. 2010.)

Teksteistä on tiedossa tekstimäärien lisäksi sanamäärät. Taulukossa 3 ovat koululaisaineiston ja taulukossa 4 YKI-aineiston sanamäärät tasoittain ja tehtävittäin. Lisäksi on laskettu sanamäärien keskiarvot tekstiä kohden sekä tasoittain että tehtävittäin. Taulukoista käy ilmi, että sanamäärien keskiarvot kasvavat tasolta toiselle edetessä sekä koululais- että YKI-aineistossa. Ainoa poikkeus tähän on siirryttäessä YKI-aineistossa tasolta B1 tasolle B2: tuolloin keskimääräinen sanamäärä tekstiä kohden pienenee hieman. B2- tasolta C-tasoille edetessä sanamäärä jälleen kasvaa.

Taulukko 3. Koululaisaineiston sanamäärät.

TEHTÄVÄ	T1:	T2:	T3	T4	T5	YHT.	KESKIJARVO/ TEKSTI
A1	304	481	1085	798	811	3479	30,3
A2	1723	1735	1808	1670	2108	9044	45,4
B1	1708	1774	2440	2315	3080	11317	61,5
B2	200	578	519	0	926	2223	76,7
YHT.	3935	4568	5852	4783	6925	26063	49,5
KESKI-ARVO/ TEKSTI	46,8	47,1	121, 0	43,1	60,7	49,5	

Taulukko 4. YKI-aineiston sanamäärät.

	EPÄMUO- DOLLINEN	MIELI- PIDE	MUODOL- LINEN	YHT.	KESKIJARVO / TEKSTI
A1	1756	2343	875	4974	44
A2	1710	2307	1685	5702	55,4
B1	2652	5366	2843	10861	86,2
B2	2388	4243	2449	9080	84,1
C1	1680	5997	3873	11550	98,7
C2	1072	3983	5797	10852	106,4
YHT.	11258	24239	17522	53019	79,3
KESKIJARVO/ TEKSTI	56,6	100,6	76,5	79,3	

Tekstien ja oppijoiden tunnisteet

Cefling- ja YKI-aineistossa on jokaisella oppijalla oma ID ja jokaisella tekstillä on lisäksi oma tiedostonimi. Tämän vuoksi teksteihin voi viitata hyvin täsmällisesti ja tunnistettavasti. Aineiston tunnisteesta käy ilmi, milloin teksti on kerätty, missä kaupungissa, koulussa ja millä luokka-asteella sekä mikä tehtävä on kyseessä. Esimerkiksi Cefling-aineiston tunnisteessa F-002-AUT07-HKI01A-7-T3 ensimmäinen F kertoo, että kyseessä on suomen kielen oppija (Finnish). 002 on oppijan tunniste ja AUT07 kertoo, että aineisto on kerätty syksyllä 2007. HKI paljastaa, että paikkakunta on Helsinki ja 01A on koulun ja vastaavan opettajan tunniste. Lopuksi kohdasta 7-T3 selviää, että tekstin

kirjoittanut oppija on ollut kirjoitushetkellä seitsemäsluokkalainen ja kyseessä on tehtävä 3. Tämän esimerkkitunnisteen oppijan kirjoittaman tekstin tiedostonimi tehtävässä kolme on F0027T3.

Tässä tutkimuksessa koululaisaineistoon on viitattu lyhyemmällä tunnisteella, joka on ilmauksen perässä suluissa, esimerkiksi (0027-B1T3). Alussa oleva F on jätetty pois, sillä tässä tutkimuksessa tarkastellaan vain suomenkielistä aineistoa. Tässä tunnisteessa alkuosa 0027 on tekstin tunniste eli tekstin tiedostonimen alkuosa aineistossa, ja viivan jälkeinen osa B2T5 kertoo, että teksti on tasolta B2 ja tehtävästä 5. Aikuisaineiston tunnisteet on merkitty samalla tavalla sillä erotuksella, että aivan alussa on kirjain Y, joka viittaa YKI-aineistoon. Näin esimerkeistä tietää suoraan, ovatko ne koululais- vai aikuisaineistosta. Esimerkiksi tunnisteessa (Y245-C2T3) ensimmäinen Y kertoo kyseessä olevan YKI-aineiston, 245 on varsinainen tekstin tunniste ja C2T3 kertoo, että kyseessä on tehtävä 3 tasolta C2.

4. MENETELMÄT

4.1 Aineiston rajaamisen kriteerit

Tämän tutkimuksen tekemisessä aineiston rajaaminen on vaatinut suuria ponnisteluja, ja sitä on tutkimuksen edetessä jouduttu myös useita kertoja muuttamaan. Tämä johtunee suurimmaksi osaksi siitä, että rektion voi määritellä kovin monin eri tavoin. Tutkittaessa melko laajaa S2-aineistoa on ollut työlästä löytää sellainen rektion määritelmä, joka antaa tälle tutkimukselle järkevän rajauksen: sisällyttää mukaan ne tapaukset, joita on S2-oppijoilla mielenkiintoista tutkia, mutta rajaa samalla aineiston laajuuden vuoksi ulkopuolelle osan tapauksia, jotka laajan määritelmän mukaan voisivat olla rektioita. Vielä analyysivaiheessa emmin joidenkin tapausten kohdalla, pitäisikö niiden kuulua tutkittavien rektioiden joukkoon vai ei. Osa tässä luvussa mainituista esimerkeistä on otettu tutkimusaineistostani.

Aineiston rajauksessa on ollut kaksi pääkriteeriä: 1) rektioverbin on oltava intransitiivinen eli se ei voi edellyttää objektia ja 2) rektion täydennyksen suuntaisuus ei saa vaihdella. Intransitiivisia verbejä, jotka ovat tässä tutkimuksessa mukana, ovat esimerkiksi *erikoistua*, *huolehtia*, *johtua*, *myöhästyä* ja *perustua*, vain muutaman esimerkin mainitakseni. Nämä verbit saavat useimmiten täydennyksen, mutta täydennys ei ole objekti, vaan adverbi ja lauseenjäsenenä rektio-obliikvi. Esimerkiksi verbin *erikoistua* rektiotäydennys on illatiivimuotoinen rektio-obliikvi: *Olen erikoistunut virustorjunta ohjelmiin* (Y496-C1T2). Lisäksi tutkittavan aineiston ulkopuolelle jäivät kaikki pre- ja postpositiot sekä sellaiset rektioidet, joissa täydennys on verbaalinen.

Luvussa 5.3 on lueteltu kaikki aineistosta poimitut ilmaukset, jotka on katsottu rektioiksi. Tässä luvussa kerron joistakin huomionarvoisista erityistapauksista. Tutkimusaineistossa on mukana joitakin sellaisia verbejä, jotka voivat esiintyä sekä objektin kanssa että ilman sitä. Nämä on katsottu rektioiksi vain silloin, kun ne esiintyvät muun täydennyksen kuin objektin kanssa. Kyseiset verbit ovat *koskea*, *kolkuttaa*, *kärsiä*, *nauttia*, *nauraa*, *näyttää*, *panostaa*, *pitää* ja *vastata*. Tässä tutkimuksessa täydennyksen ei tarvitse olla aina pakollinen, joten osa edellä mainituista verbeistä voi esiintyä objektin kanssa, rektio-obliikvin kanssa tai ilman täydennystä. Transitiivisina rakenteina tutkimusaineiston ulkopuolelle rajautuivat kyseisten verbien osalta ilmaukset *tuskaa kärsien* (Y245-C2T3) ja *kärsimään tuskaa* (Y245-C2T3).

Nauttia-verbin merkitys muuttuu sen mukaan, esiintyykö se objektin vai elatiivitäydennyksen kanssa: *nauttia jostakin "tuntea nautintoa"* mutta *nauttia jotakin "syödä tai juoda jotakin"*. Aineistossa tämä on tuottanut oppijoille vaikeuksia, mutta kontekstin perusteella aineistosta on ollut melko helppo tulkita, kuuluisiko verbin argumenttina olla objekti vai rektio-obliikvi. Esimerkkitapauksena mainittakoon: *Olisi todella kiva nauttia matkan aikana värikästä ja piristävää graffititeosta* (Y1029-C1T3). Transitiivinen rakenne *nauttia jotakin* rajautuu tutkimusaineiston ulkopuolelle mutta rektio *nauttia jostakin* on mukana aineistossa. Lähtökohtana on, että rektioiksi on katsottu ne tapaukset, joilla kuuluisi olla rektionmukainen elatiivitäydennys.

Toiseksi rektion määrittelyn pääkriteeriksi mainittiin, että rektion täydennys ei saa vaihdella erisuuntaisten sijamuotojen välillä. Erisuuntaisilla sijoilla tarkoitan sitä, ettei täydennyksen sija voi vaihdella tulo- ero- ja olosijojen välillä. Sen sijaan sijamuoto saa vaihdella samansuuntaisten sijamuotojen, esimerkiksi samansuuntaisen sisä- ja ulkopaikallissijan välillä. Näin ollen tutkittaviin ilmauksiin kuuluvat esimerkiksi sellaiset rektiot kuin *myöhästyä + elatiivi/ablatiivi, jäädä + illatiivi/allatiivi* ja *pysyä + inessiivi/adessiivi/essiivi*. Tähän kriteeriin on kuitenkin yksi poikkeus: täydennyksen suuntaus saa vaihdella silloin, kun verbin merkitys muuttuu sijamuodon vaihtuessa. Tällaisia tapauksia aineistossa ovat *puuttua, vaikuttaa* ja *vastata*:

1. *puuttua* elatiivi: *puuttua jostakin "olla puutteellinen"*
illatiivi: *puuttua johonkin "sekaantua johonkin asiaan"*
2. *vaikuttaa* ablatiivi: *vaikuttaa joltakin "antaa jonkinlainen vaikutelma"*
illatiivi: *vaikuttaa johonkin "aiheuttaa seuraus"*
3. *vastata* elatiivi: *vastata jostakin "olla vastuussa"*
illatiivi: *vastata johonkin "antaa vastaus"*.

Vastata-verbi voi esiintyä myös transitiivisena, mutta tässä tutkimuksessa mitään transitiivisiä rakenteita ei ole sisällytetty tutkimusaineistoon. On huomattava myös, että translatiivi on katsottu tulosijaksi ja essiivi olosijaksi. Jos rektiötäydennyksen sijamuoto vaihtelee siis esimerkiksi illatiivin ja translatiivin tai inessiivin ja essiivin välillä, se ei vaihtelee suuntaisesti. Suomen kieli on ilmaisultaan hyvin rikas, joten lähes mistä tahansa aineiston verbistä voisi tarkasti miettimällä keksiä suhteellisen käypäisen (ainakin puhekielessä) transitiivisen ilmaisun: *Me keskustellaan asiaa. Kaikki tykkäsi sitä.* (Ainakin Facebookin tykkää-toiminnosta voisi sanoa näin). Tässä tutkimuksessa olen

yrittänyt kuitenkin miettiä sanojen normaaleja, yleisiä käyttötapoja.

Lisäksi aineistoa on rajattu vielä muutamalla muulla kriteerillä. Sellaisia verbejä, jotka edellyttävät suoraan merkityksensä vuoksi jotain sijamuotoa, en ole ottanut mukaan aineistoon. Tätä rajaa on hyvin hankala täsmällisesti määritellä, joten suoraan tällä perusteella tutkittavien joukosta pois on pudonnut lopulta vain kaksi verbiä: *asua* ja *istua*. Jotkin verbit ovat mukana aineistossa vain tietyn sijatäydennyksen kanssa. Esimerkiksi *tulla*-verbi on tässä tutkimuksessa rektio vain, kun se esiintyy abstraktissa merkityksessä translatiivin kanssa, siis *tulla joksikin*. *Tulla jostakin* konkreettisena tulemisena ei ole mukana, koska sen suuntaisuus voi vaihdella (*tulla jostakin / jonnekin*) eikä se näin ollen täytä tämän tutkimuksen rektion kriteereitä. On olemassa myös rakenne *jostakin tulee jotakin*, esimerkiksi *Pekasta tulee lääkäri*, jolloin muutos on pysyvämpää kuin *tulla joksikin* -rakenteessa. (*Minä tulin kipeäksi* vs. *Minusta tulee opettaja*.) Koska toisinaan on mahdotonta tietää, kumman edellä mainituista rakenteista oppija on yrittänyt tuottaa, olen tulkinnut kaikki epäselvät tapaukset *tulla joksikin* -rektioiksi.

Aineiston tehtävänannoissa on ainakin yksi tapaus, joka lienee vaikuttanut kirjoittajien sanavalintoihin. YKI-aineiston mielipidekirjoituksen otsikko *Äänestäjät eivät usko enää poliitikkoihin* on ohjannut joitakin kirjoittajia toistamaan usein rektiota *uskoa poliitikkoihin*. *Uskoa* esiintyy myös usein transitiivisessa rakenteessa (*uskoa jotakin*), ja rektio *uskoa* + illatiivi on aineistossa useimmiten juuri tuossa *uskoa poliitikkoihin* -ilmauksessa. Tämän vuoksi päätin jättää *uskoa johonkin* -rektion tarkastelun ulkopuolelle. Samoin *osallistua*-verbin runsasta esiintymistä selittänee tehtävänanto, jossa kirjoittajan piti pahoitella, ettei hän pääse osallistumaan ystävän häihin. *Osallistua* + illatiivi on kuitenkin mukana aineistossa, sillä se esiintyy myös muissa yhteyksissä.

Kaikista suurin ongelma aineistoa rajatessa olivat substantiivien, ja osittain verbienkin, elatiivimääritelmät, kuten *päätös jostakin*, *pula jostakin*, *kyse jostakin* ja niin edelleen. Ongelmana on, että elatiivimuotoinen määrite voi esiintyä lähes minkä tahansa substantiivin kanssa. Päätin kohdella näitä substantiiveja niin, että mikäli on olemassa samakantainen verbi, jonka täydennys on myös elatiivi, sisällytän substantiivitkin mukaan. Tällä perusteella *pula* + elatiivi sekä *puute* + elatiivi (*puuttua* + elatiivi) ovat mukana, kun taas *päätös* (*päättää jotakin*) ja *kyse* (*kysyä jotakin*) elatiivitäydennyksineen rajautuvat rektionmääritelmän ulkopuolelle.

Rajanveto oli vaikeaa myös adjektiivien kohdalla, joten päädyin jälleen miettimään samasta sanasta johdettuja verbejä ja substantiiveja. Loppujen lopuksi substantiivien ja adjektiivien rektioita näillä määritelmillä löytyi aineistosta melko vähän.

Määrittelykriteerien vuoksi sellaisetkin yleisesti rektioina pidetyt tapaukset kuin *ratkaisu johonkin* ja *merkitys jollekin* jäävät tässä tutkimuksessa huomioimatta: *merkitä* ja *ratkaista* ovat transitiiiverbejä. *Syy*-konstruktio kuitenkin täyttää kritererit, sillä vaikka *syyttää* onkin transitiiiverbi, intransitiivinen *syyllistyä* saa illatiivitäydennyksen, kuten myös saman konstruktion rektiosanat *syy* ja *syyllinen*. Substantiivit ja adjektiivit katsottiin tässä tutkimuksessa rektioiksi siis vain, jos niillä on olemassa saman täydennyksen saava samakantainen verbi. Mukana on myös adverbejä, esimerkiksi *myöhässä jostakin*, jolla on samankantainen verbirektio *myöhästyä jostakin* ja toivotukset *tervetuloa / tervemenoa*.

Lisäksi mukana on joitakin *muita rektiosanoja*. Näitä ovat partikkelit *tervetuloa* ja *tervemenoa* + tulosija. *Tervetuloa* ja *tervemenoa* ovat toivotuksia, mutta päätin sisällyttää ne aineistoon, koska mukana on saman konstruktion adjektiivi *tervetullut* + illatiivi/allatiivi. Lisäksi mukana ovat ilmaukset *olla pahoillaan / huolissaan* + elatiivi ja *olla samaa / eri / jotain mieltä* + elatiivi. Näistä edellä mainituista tapauksista suurimmalla osalla on muita saman konstruktion sanoja samansijaisessa rektiossa, kuten *huolestua, huolestunut* + elatiivi ja *mielipide* + elatiivi. Ilmauksella *olla pahoillaan jostakin* ei ole muita samakantaisia sanoja tutkimusaineistossa, mutta päätin sisällyttää sen tutkittavien joukkoon, sillä se on melko tyypillinen rektioilmaus, vaikka koostuukin kahdesta sanasta. Sen sijaan transitiiivinen *pahoitella jotakin* on luonnollisesti rajautunut aineistosta pois.

Sen sijaan rakenteet *olla kiinni* + elatiivi ja *olla kotoisin* + elatiivi päätin jättää pois, sillä *kiinni*-sanana täydennys voi vaihdella suuntaisuuksien välillä: *mistä se on kiinni ~ sohva on kiinni ikkunassa ~ tartu kiinni käteeni*. *Olla kotoisin* on niin ikään jäänyt huomioimatta, sillä se on yksi niistä harvoista rakenteista, joissa sijatäydennyksen voi sanoa määräytyvän aivan suoraan merkityksestä.

Tässä tutkimuksessa ei pyritä löytämään ainoaa oikeaa, pitävää rektion määritelmää (eikä se olisi edes mahdollistakaan) vaan rektio on määritelty puhtaasti palvelemaan tämän tutkimuksen tarkoitusta. Tutkimuksen olisi tietenkin voinut rajata vain rektioverbejä koskevaksi ja jättää muut sanaluokat aineiston ulkopuolelle, mutta en halunnut ryhtyä tähän, sillä Cefling-tutkimuksessa yhtenä lähtökohtana on lähestyä kieltä konstruktioiden kautta. Siksi tässäkin tutkimuksessa esimerkiksi *tyytyä*-konstruktion on katsottu kuuluviksi *tyytyä, tyytyväinen, epätyytyväinen* ja *tyytyminen*, joiden kaikkien täydennys on illatiivissa. Samoin esimerkiksi *huoli*-konstruktion kuuluvat *huoli, huolestuminen, huolestua, olla huolissaan, huolehtia ja huolehtiminen*

elatiivitäydennyksineen. *Tästä huolimatta* ja *siitä huolimatta* -tapaukset eivät kuitenkaan ole mukana tutkittavissa rektioissa, sillä ne ovat selvästi kiteytyneitä ilmauksia. Selvästi suurin osa tutkittavista rektioilmauksista on verbejä. Kaikki aineistoista tutkimukseen sisällytetyt rektiosanat on lueteltu Jakauma-luvussa 5.3. Taulukoissa 5 ja 6 on esitelty rektiotapausten määrät koululais- ja YKI-aineistossa tehtävittäin ja tasoittain.

Taulukko 5. Rektioilmausten määrä koululaisaineistossa.

TEHTÄVÄ	1	2	3	4	5	YHTEENSÄ
A1	0	0	3	7	1	11
A2	1	9	7	8	14	39
B1	7	8	8	10	25	58
B2	0	2	5	0	6	13
YHTEENSÄ	8	19	23	25	46	121

Taulukko 6. Rektioilmausten määrä YKI-aineistossa.

	EPÄMUODOLLINEN	MUODOLLINEN	MIELIPIIDE	YHTEENSÄ
A1	0	7	28	35
A2	4	21	11	36
B1	9	4	53	66
B2	20	5	67	92
C1	30	59	145	234
C2	25	151	120	296
YHTEENSÄ	88	247	424	759

Taulukoista nähdään, että rektioilmauksia on YKI-aineistossa huomattavasti enemmän kuin koululaisaineistossa. Rektioilmausten kokonaismäärä on YKI-aineistossa noin kuusinkertainen koululaisaineistoon nähden. On kuitenkin muistettava, ettei pelkistä ilmausten määristä vielä kannata päätellä mitään, sillä aineistoilla on suuria eroja teksti- ja sanamäärissä. Tulokset-luvussa (luku 5) kerrotaan rektioilmausten frekvenssistä aineistoissa. Frekvenssi on taajuus, joka on saatu laskemalla, kuinka monta rektioilmausta teksteissä on tuhatta sanaa kohti. Frekvenssi kertoo siis sanamäärään suhteutetun rektioilmausten esiintymistaajuuden.

4.2 Epäselvät rektiotapaukset

Aineistoa lukiessa lähtökohtana on ollut, että rektiotapauksia ovat ne ilmaukset, joissa kuuluu olla rektiötäydennys. Nämä tapaukset on siis poimittu myös silloin, kun rektiötäydennystä ei ole näkyvissä. Jos rektiosana esiintyy ilman täydennystä, olen joutunut pohtimaan, edellyttääkö pääsana täydennykseltään pakollisuutta eli onko lause ymmärrettävä asiayhteydessään ilman täydennystä. Mikäli näin ei ole, ilmaus on poimittu tarkasteltavaksi ja otettu mukaan laskelmiin.

Aineistossa on useita epäselviä tapauksia, joiden kohdalla on usein kontekstin avulla jouduttu päättämään, mitä kirjoittaja on halunnut sanoa. Useimmiten nämä tapaukset ovat monimerkityksisiä verbejä (*pitää, vastata*).

Pitää

Pitää-verbin merkitys jää teksteissä etenkin alemmilla tasoilla usein epäselväksi. Seuraavaksi luettelen epäselvät tapaukset, ja ratkaisut, joihin olen niiden kohdalla päätenyt.

- 1) *Kaupassa ei enää ole leipää usein illalla, eikä minun pitänyt jäätelöä* (Y255-A2T3).

Tämä tapaus on tulkittu ei-rektioksi, lauseen merkitys lienee: *Kaupassa ei enää ole leipää usein illalla eikä minun pitämään jäätelöä (=jäätelöä, josta pidän)*.

- 2) *Voitteko pitää viinista?*(Y274-A2T3)

Lause liittyy tekstiin, jossa annetaan palautetta lähikaupan toiminnasta. Tekstissä on annettu positiivista ja negatiivista palautetta merkitsemällä lauseiden eteen joko plus tai miinus. Tämä lause on miinus-merkin jälkeen. Tässä teksti kokonaisuudessaan:

+ *AUKIOLOT OVAT HYVIN, KOSKA NE SOPII MINUN ELÄMÄN TAPA*

+ *DVD VUOKRATAMINEN, KOSKA VOI PITÄÄ DVD:STA KAHDEKSI YÖKSI*

+ *RUOKA ON HALPPA*

- *KUULUTUSTAVAROITA OVAT HUONOT LAATUT ESIMERKIKSI, RADIOTA JA TELEVISIOTA*

- *EI VOI PYSÄKÖIDÄ ULKONA KAUPPAAN*

- *EI VOI PANNA ILMOITUKSIA IKKUNAAAN*

VOITTEKO MYYDÄ TUORETTA HEDELMÄÄ?

VOITTEKO PITÄÄ VIINISTA?

VOITTEKO HYMYILLÄ ASIAKKAALLE?

(Y274-A2T3)

Tulkitsen lauseen *Voitteko pitää viinista?* Tarkoittavan *Voisitteko pitää kaupassa myynnissä viiniä?* Kirjoittaja tuskin haluaa kysyä kauppiaalta tai kaupan henkilökunnalta,

voisivatko he pitää viinin mausta tai juomisesta. Kyseessä ei siis ole rektioilmaus.

3) *Me pidimme enemmän taukoista.* (Y627-A2T3)

Myös tässä lauseessa *pitää*-verbin merkityksen ymmärtäminen on vaikeaa. Tekstissä annetaan palautetta suomen kielikurssista. Tämä lause rinnastuu edeltävään lauseeseen:

Oppitunnit olivat liian pitkän

Me pidimme enemmän taukoista. (Y627-A2T3)

Tässä *pitää*-verbin ja elatiivitäydennyksen on tulkittu olevan *pitää*-verbin rektio.

4) *Minä ja perheeni pitäävät mennä lomalle kaupungille ulkomaailmalle.* (Y666-B1T3)

Tekstissä kirjoittaja kertoo mielipiteensä siitä, onko kaupunkiloma vai luontokohde mieluisampi lomanviettopaikka hänelle. Lause sijaitsee tällaisessa ympäristössä:

*Hyvä puolella, että kaupungissa (esimerkiksi – Milanossa, Roomassa, Savonlinnassa) paljon hottellia ja minun en täytyä laittaa ruokaa paljon ja tiskata paljon. Minä voin puhua, ja kävelyä minun perheeni kanssa. Me harrastamme retkikävelyllä paljon. Hyöno puollella, että kaupungissa täytyy paljon rahaa ja luonto on käukana. Eläimet vain Zoossa. **Minä ja perheeni pitäävät mennä lomalle kaupungille ulkomaailmalle.** Se on helpo.* (Y666-B1T3)

Kontekstista selviää, että hyvin todennäköisesti kirjoittaja haluaa sanoa, että hän ja hänen perheensä pitävät kaupunkilomista ulkomailla, rektio olisi ”pidämme menemisestä”. Tällöin rektio rajautuu tutkimusaineiston ulkopuolelle, sillä täydennys on verbaalinen, eikä niitä ole tässä tutkimuksessa otettu huomioon.

Vastata

Pitää-verbin lisäksi ongelmia rektioiden löytämisessä tuotti myös monimerkityksinen *vastata*-verbi. Sen tulkinnassa oli seuraavanlaisia ongelmia:

1) *Kännykät pois koulusta. Kska kun sinä opiskellut. Sitten puhelen soitanut. Sitten **sinä vasta puhelin soitin.** Ja sitten sinä puhut pitkä aikaa. Ja et opeskilia mitään. Vanhemmat anna lopaa lapsille vai lähte internestä. Vain viikkoo lopunaa.* (2497-A1T4)

Tässä tekstissä *vastata* on yhteydessä *sitten sinä vasta puhelin soitin*, joten sen on tulkittu olevan rektioilmaus *vastata* + illatiivi, jonka merkitys on: *sitten sinä vastaat*

puhelinsoittoon.

2) *Kännykät pois koulusta!*

Kännykät se on ongelmaa koulussa koska kun oppilat ovat tunnissa ja joko kaveri toisen luokka lähettä viesti ja pitäis olla vastaa hänellä ja samalla ajalla oopettaja selitä asia sen jälkeen kysy ja välitä hänen vasta kysymyksiin ja hän ei tiedä mistä opettaja kysy se on suuri ongelma. (7288- A2T4)

Tässä tekstissä ensimmäisen *vastata*-verbin on tulkittu tarkoittavan viestiin vastaamista: joku kaveri toiselta luokalta lähettää viestin ja pitäisi vastata hänelle. Näin ollen ilmaus ei ole rektio. Jälkimmäisen *vastata*-verbin on puolestaan tulkittu tarkoittavan kysymyksiin vastaamista, jolloin se on rektio *vastata* + illatiivi. Tässä tutkimuksessa *vastata*-verbin rektioiksi hyväksytään *vastata* + elatiivi ja *vastata* + illatiivi (*vastata puhelimeen, sähköpostiin* jne.) *Vastata* jollekin ei ole mukana tutkittavissa rektioissa, sillä tällöin sen voi ajatella olevan transitiivinen (*vastata jotakin jollekin*).

Muut epäselvät tapaukset

Joitakin virheellisessä muodossa olevia verbejä tai rektioita oli suhteellisen helppo tulkita. Esimerkiksi ilmauksen *he täyttivät ihmisiltä* (0627-B1T5) konteksti paljastaa, että kyseessä on *näyttää*-verbi, joka on jostain syystä kirjoitettu muotoon *täyttivät*: *Yöllä näin ihmeelistä unta että oli toisessa maapallossa, jossa oli samanlaiset olomuodot kuin omassa maapallossa. He täyttivät ihmisiltä, mutta he näkivät menneisyyden ja tulevaisuuden.*(0627-B1T5)

Joissakin tapauksissa ei ole helppo ymmärtää, oliko kirjoittajan tarkoituksena muodostaa rektioilmaus vai ei. Näissä tapauksissa sitä on täytynyt yrittää päätellä lauseyhteydestä ja joko ottaa tapaus mukaan tutkittaviin tapauksiin tai jättää niiden ulkopuolelle. Seuraavat, ongelmalliset tapaukset tulkittiin rektiotausiksi:

1) *minä pelottan heille ehkä he saatoivat* (7288-A2T5)

Merkitys: ”Ehkä heihin sattui.”

2) *Hauskassa ilmapöyrissä opetaan paremmaksi, ja tovereiden mukavuutta opettaja vaikutti vielä positiivisempaan tilanteeseen.* (Y628-B1T3)

3) *Puhtaat talot ja pihaat näyttävät asukkaidensa kasvoja.* (Y1034-C1T1).

4) *Jokainen työntekijä voi vaikuttaa hyvän ilmapöyrin luomisessa.* (Y230-C2T3)

5) *Annos on aikaisin aina ollut aika iso mutta se tuntuu minusta nyt noin, että annos tulee pienempi ja vieläkin hinta tulee kalliimpi.*

Seuraavia tapauksia puolestaan ei katsottu rektiotausiksi. Perustelu on lauseen perässä suljussa.

Meille on oikein tärkeä asia, että kaikki asiakkaat tuntuvat ”kuninkaalliseksi” ja voivat tehdä vapaa valintaa. (Y1057-C1T3)

(”Tuntevat olonsa kuninkaalliseksi”, transitiivinen rakenne.)

Liikunta loukussa (epäselvä) on kyllä mitä erilaisia ryhmiä, mutta ilmoitaudu niin päivänne, niihin ryhmiin mahtu vain pieni osa hakijoista. (Y408-B2T3)

(Epäselvä merkitys, merkinnee ”ilmoitaudu niinä päivinä” tai vastaavaa.)

Kun syötin niin Laura ja Kirsi sanoivat meille, että sunnuntaina on järjestelemässä Kokkisota kilpailu ja kaikki helapuistosta osallistuu se kysyi että kuka halua tommostaan osallistua. (2087-B1T5)

(Osallistua-verbi esiintyy ilman rektio-obliikvia, se-pronominin ei voi tulkita olevan täydennyksenä.)

Joistakin rektioilmauksista puuttuu juuri se pronomini, jossa rektiosija voisi näkyä.

Tällaisia tapauksia aineistossa ovat:

- 1) *Niistä seki vaikuta miksi en pääse tulemaan (2397-A2T1)*
(vaikuttaa siihen, miksi en pääse tulemaan)
- 2) *Lapsi pitää oppia tyykkää käikke ihmiset valtamatta mistä ne tulevat koska olemme samoja. (Y652-B1T3)*
(välittämättä siitä, mistä ne tulevat..)
- 3) *Opetajat ja vähemät täytyy tavata usein ja keskustella mitkä lapsin pitää oppia kotona ja koulussa. (Y693-B2T3)*
(keskustella siitä, mitä...)
- 4) *Minun puolesta, se on rippu kuinka vanha lapsialla ovat. (Y693-B2T3)*
(riippuu siitä, kuinka ...)
- 5) *Koulun opettajille pitäisi keskustella vanhinpien kanssa, mitä heidän lapsensa haluaa, mihin hän toivoo, mitä häntä ärsyttää ja häiritsee. (Y696-B2T3)*
(keskustella vanhempien kanssa siitä, mitä...)
- 6) *Mä pidän että se oli monta valita. (Y455-A2T3)*
(pidän siitä, että...)

Edellämainittuja tapauksia ei ole tässä tutkimuksessa otettu mukaan aineistoon. Cefling-aineiston tarkastelussa läsnä ovat aina tekstilajille tyypilliset piirteet, joten ainakaan epämuodollisissa teksteissä ei voisi yleiskielistä pronominia edellyttää olevan. Tällä perusteella tapaukset rajautuivat aineiston ulkopuolelle.

Toisinaan vaikuttaa siltä, että kirjoittaja on erehtynyt sanasta. Hän on käyttänyt rektioverbiä ja osannut myös sen täydennyksen sijan oikein, mutta verbin merkitys jää kontekstissa vääränlaiseksi. Tällainen tapaus on esimerkiksi tekstissä, jonka otsikko on

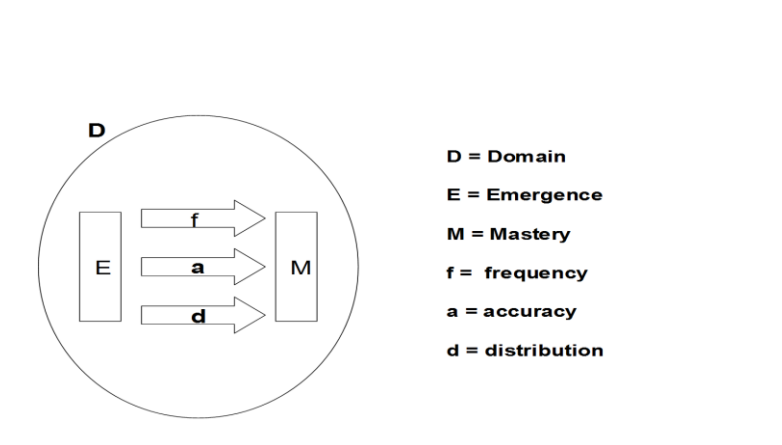
Kilpaurheilu on nykyisin vain bisnestä (Y399-B1MP). Teksti loppuu lauseeseen ”*Mainostaminen ja bisnesi kuuluvat vain itsekaikille ihmisille jotka eivät huolehtia pelistä mitäänkään*”. *Huolehtia*-verbi elatiivitäydennyksineen on toki rektio, mutta tässä se ei ole lauseyhteyteen sopiva ilmaus. *Huolehtia*-verbin sijasta tässä voisi käyttää jotain muuta verbiä, esimerkiksi *välittää*: *eivät välitä pelistä*. Koska verbi ja sen rektio on kuitenkin osattu oikein, tapaus tulkitaan tässä tutkimuksessa rektioksi, jonka muoto on oikea, mutta merkitys väärä. Luvussa 5.2 esitellään rektioiden tarkkuutta ja siellä on oma luokka näille muoto oikein, merkitys väärin -tapauksille.

Useissa tapauksissa ei ole aivan selvää, millaisella rakenteella kirjoittaja on halunnut sanottavansa ilmaista. Ongelmallinen tapaus on esimerkiksi: *toivon että tämä ongelma löytää ratkaisu* (Y1086-A1T3). Ei ole selvää, onko kirjoittajan aikomus sanoa ”toivon, että tähän ongelmaan löytyy ratkaisu” vai ”toivon, että tämä ongelma löytää ratkaisun”. Tämä tapaus on tulkittu rektioilmaukseksi *ratkaisu johonkin*. Usein myös välimerkkien, isojen kirjainten ym. tekstien rakenteellisten selkeyttäjäpuute vaikeuttaa lauseiden tulkintaa, kuten tässä tapauksessa: *minä olen tyytyväinen minusta autosta ei ole ...* (Y643-B1MP) Välimerkittömässä tekstissä on vaikea sanoa, mihin *minusta* liittyy. Tätä ilmausta ei ole tulkittu *tyytyväinen*-sanan rektiotaipaukseksi. Tutkittavien ilmausten joukossa on myös yksi tapaus, johon aineiston kirjausvaiheessa on lisätty merkintä ”epäselvä” sanan perään: *pidän karamellista ja juustoa* (epäselvä) (257-A1T3). Tässä tutkimuksessa epäselväksi merkitty sana *juustoa* on tulkittu *juusto*-sanan partitiiviksi.

Aineistossa on myös sellaisia tapauksia, jossa verbi *pahoitella* saa yleiskielen objektin sijasta elatiivitäydennyksen. Tässä on varmaan sekoitettu *olla pahoillaan jostakin* -rakenne transitiiviseen *pahoitella*-verbiin. Näitä tapauksia ei ole otettu huomioon. Samoin aineiston ulkopuolelle ovat jääneet *kiitos*- ja *anteeksi*-konstruktiot, jotka molemmat esiintyvät aineistossa hyvin taajaan elatiivitäydennyksen kanssa. *Anteeksi*-konstruktio ei niin ikään ole mukana tutkimusaineistossa, sillä sen täydennys on yleensä sivulause (*Anteeksi, että tulin myöhässä*) ja konstruktion verbi vaihtelee (*antaa/pyytää/saada anteeksi*) ja on toisinaan transitiivisessä rakenteessa (*Anna anteeksi myöhästymiseni*).

4.3 Tutkimusmenetelmänä DEMfad-malli²

Cefling- ja Topling-hankkeiden yhteinen työkalu on DEMfad-malli (kuvio 2). Sen avulla kielitaidon eri piirteiden kehittymistä voi verrata eri taitotasolla ja kielissä. Malli pohjautuu kielitaidon kehittymistä kuvaaville käsitteille *sujuvuus*, *tarkkuus* ja *kompleksisuus*. Kuviossa 2 (alla) *Domain* (D) tarkoittaa kutakin yksittäistä tutkittavaa kielellistä piirrettä, kuten tässä pro gradussa rektioita. Yksittäisen kielellisen piirteen kehityskaaren oletetaan olevan sellainen, että tietyllä kielitaidon tasolla se ilmaantuu kieleen (Emergence = E), ja tiettyjen vaiheiden jälkeen jollakin taitotasolla lopulta hallitaan kohdekielen mukaisesti (Mastery = M). (Franceschina et al. 2006.)

Kuvio 2. DEMfad-malli. (Franceschina et al. 2006.)

Kielellisen piirteen ilmaantumisen ja hallitsemisen välillä on todellisuudessa monia vaiheita, ja sen kehittyminen voi olla monensuuntaista. *Taajuudella* (f) tarkoitetaan sitä, kuinka usein tarkasteltava kielellinen piirre oppijantuoksessa esiintyy 1000 sanaa kohden. Taajuus liittyy siis sujuvuuteen, sillä tuotteliaisuus on yksi sujuvuuden indikaattoreista. *Tarkkuus* (a) ilmaisee, kuinka usein kielellinen piirre on osattu oikein, ja *distribuutio* (d) avulla jäljitetään kompleksisuuden kehitystä. Distribuutio-käsitteen määrittely vaihtelee sen mukaan, mikä kielellinen piirre on kulloinkin tarkastelun kohteena. Aineistossa se voi merkitä esimerkiksi jonkin piirteen suurempaa variaatiota eli käyttöä yhä useammassa erilaisissa yhteyksissä ja monipuolisemmin tavoin. Taajuuden ja tarkkuuden analyysi on puhtaasti kvantitatiivista mutta distribuutiota tarkastellaan kvalitatiivisesti. (Franceschina et al. 2006.)

²Tämä luku on kirjoitettu osittain yhdessä Klára Variksen, Martta Puhakan ja Kati Penttisen kanssa, jotka ovat tehneet pro gradu -tutkielmaansa Jyväskylän yliopistossa käyttäen samaa tutkimusaineistoa ja -menetelmää.

4.3.1 Taajuus, tarkkuus ja jakauma tässä tutkimuksessa

Aineistosta tutkittiin siis aiemmin kuvatun DEMfad-mallin mukaisesti taajuutta, tarkkuutta ja jakaamaa. Rektioilmausten taajuutta eli frekvenssiä on tutkittu aineistosta tasoittain ja tehtävittäin. Taajuuden tutkiminen tarkoittaa, että lasketaan, kuinka monta rektioilmausta aineistossa on tuhatta sanaa kohti. Tämä frekvenssiarvo antaa kuvan siitä, kuinka paljon teksteissä on rektiotapauksia suhteessa sanamäärään, joten eri tehtävien tai tasojen rektiofrekvenssejä pystytään vertailemaan keskenään huolimatta siitä, että niiden sanamäärät saattavat poiketa huomattavasti toisistaan.

Tarkkuus puolestaan tarkoittaa, että tarkastellaan sitä, kuinka usein rektiotäydennys on aineistossa oikein tai väärin. Ilmaukset on jaettu neljään luokkaan muodon ja merkityksen tarkkuuden perusteella, ja tarkkuus on laskettu tasoittain ja tehtävittäin prosentuaalisesti.

Tässä tutkimuksessa jokainen rektiotäydennyksen sijaan mukaisesti taipuva sana on laskettu pääsanana kanssa omaksi ilmaukseksi, esimerkiksi ilmauksesta *voitte vastata tähän sähköpostiin (7438-B1T3)* on poimittu kaksi rektioilmausta: *vastata tähän* ja *vastata sähköpostiin*. Tähän ratkaisuun päädyin, koska aineistossa on useita sellaisia tapauksia, joissa rektiotäydennys näkyy useammassa kuin yhdessä sanassa, joista osa saattaa olla oikeassa muodossa ja osa ei. Näin ollen on käytännöllistä tarkastella jokaista täydennystä omana tapauksenaan.

Jakauman tutkimuksen avulla ikään kuin syvennetään taajuuden ja tarkkuuden tutkimisesta saatuja frekvenssiarvoja ja prosentteja. Kun frekvenssi kertoo, kuinka taajaan rektiotapauksia aineistoissa on, jakauma tutkii, millaisia ne oikeastaan ovat. Mitkä ovat yleisimpiä aineistossa esiintyviä rektioilmauksia? Onko eri tasoilla tai eri tehtävissä samoja vai eri ilmauksia? Kun tarkkuus-osiossa selvitetään, kuinka usein rektioilmaukset ovat oikein ja väärin, jakauman tutkimus syventää tästä: Millä muodolla väärin menneet ilmaukset ovat korvautuneet? Onko tässä korvautumisessa jonkinlaista säännönmukaisuutta? DEMfad-mallin avulla tutkimusaineiston rektiotapauksista saadaan monipuolinen kokonaiskuva ja päästään hieman selville siitä, millainen elementti rektio on S2-oppijoiden kirjallisessa viestinnässä.

5.TULOKSET

Tässä luvussa eritellään DEMfad-mallin avulla tehdyn rektiitutkimuksen tuloksia. Mallin avulla on tutkittu aineistosta rektioiden taajuutta eli frekvenssiä (frequency), tarkkuutta (accuracy) ja jakaumaa eli distribuutiota (distribution). Tulokset kustakin esitellään omassa alaluvussaan ensin koululaisaineistosta ja sitten YKI-aineistosta. Lopuksi koululais- ja YKI-aineiston tuloksia vertaillaan keskenään.

Aineistossa esiintyvät rektioidet on luokiteltu kolmeen alakategoriaan sen mukaan, minkä sijatäydennyksen kanssa rektio esiintyy. Kategoriat ovat illatiivi, elatiivi ja muut sijat, johon kuuluvat inessiivi, adessiivi, ablatiivi, allatiivi, essiivi ja translatiivi. Aineistossa on mukana rektioita, joiden sijatäydennys voi vaihdella esimerkiksi sisä- ja ulkopaikallissijan välillä. Tällöin on katsottu, minkä sijan kanssa rektio aineistossa esiintyy tai pikemminkin, minkä sijan kanssa sen kuuluisi esiintyä. Luokittelun lähtökohtana kaikissa rektioilmauksissa on se sijamuoto, jonka kuuluisi olla rektion täydennyksenä.

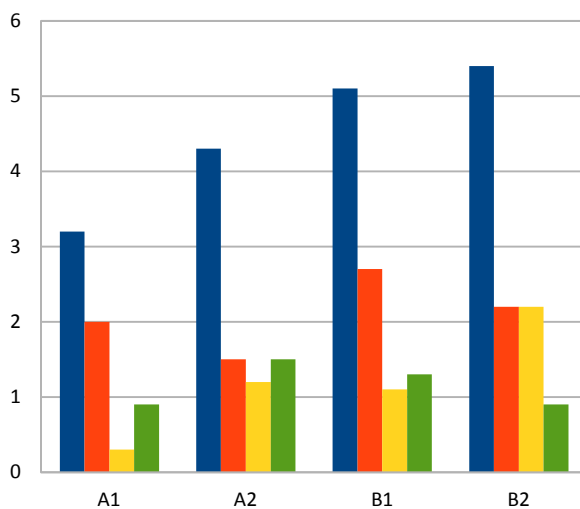
Alaluvussa 5.1 esitellään tuloksia rektioiden taajuuksista. Taajuusarvo ilmaisee, kuinka monta rektiota aineistossa on tuhatta sanaa kohti. Taajuuden eli frekvenssin laskeminen on siis puhtaasti kvantitatiivista tutkimusta. Alaluvussa 5.2 esitellään tuloksia rektioiden tarkkuudesta: kuinka usein rektioidet ovat aineistossa oikein tai väärin? Myös tarkkuutta tutkitaan kvantitatiivisesti. Alaluvussa 5.3 puolestaan käsitellään rektioiden jakaumaa. Jakauman tutkimukseen kuuluu muun muassa se, millaisilla sijamuodoilla oikeat sijatäydennykset ovat korvautuneet, sekä se, millaisia mukana olevat rektiosanat ovat ja millaisia rektiosanoja eri tasoilla on.

5.1 Taajuus

Taajuus saadaan laskemalla, kuinka monta rektioilmausta kullakin tasolla / kussakin tehtävässä on tuhatta sanaa kohti. Aineistosta on laskettu paitsi kaikkien rektioilmausten taajuudet, myös erisijaisten täydennyksien kanssa esiintyvien ilmausten taajuudet. Taajuusarvojen ansiosta rektioilmausten taajuutta voidaan vertailla tasoittain ja tehtävittäin välittämättä tekstien sanamäärien eroista. Taajuuksia on laskettu sekä koululais- että YKI-aineistosta tehtävittäin ja tasoittain. Rektioilmausten taajuuksia on laskettu myös jakamalla rektioita täydennyksen sijan perusteella eri ryhmiin.

5.1.1 Taajuus koululaisaineistossa taitotasoittain

Koululaisaineistosta on laskettu taajuuksia sekä taitotasoittain että tehtävittäin. Tässä alaluvussa tarkastellaan nimenomaan taajuuksia eri tasoilla. Koululaisaineiston tekstit ovat jakaantuneet neljälle tasolle A1 – B2, joten C-tasoa ei ole voitu tarkastella lainkaan. Kuviossa 3 on kuvattu taajuuksia koululaisaineistossa tasoittain. On huomattava jälleen, että koska kaavion asteikko on erittäin pieni (0 – 6), taajuuserot näyttävät kaaviossa suurilta, vaikka todellisuudessa ne ovat hyvin pieniä, usein vähemmän kuin yksi rektioilmaus tuhatta sanaa kohti.

Kuvio 3. Rektioilmausten taajuus koululaisaineistossa tasoittain.

Kuviossa 3 sininen pylväs kuvaa kaikkien rektioilmausten taajuutta eri tasoilla. Rektioilmausten taajuus kasvaa melko tasaisesti tasolta toiselle edetessä. Tasolla A1 taajuus on 3,2 (rektioilmausta tuhatta sanaa kohden), seuraavalla tasolla 4,3; B1-tasolla 5,1 ja B2-tasolla 5,4. Punainen pylväs puolestaan kuvaa yleisimmän täydennyssijan eli illatiivien kanssa täydentyvien rektioilmausten taajuutta. Kaaviosta huomataan, että illatiivilla täydentyvien rektioilmausten taajuus ei kasva tasaisesti, kuten kaikkien rektioilmausten yhteistaajuus: illatiivilla täydentyvien rektioilmausten taajuus on A1-tasolla 2,0 mutta seuraavalla tasolla frekvenssi laskee 1,5:een. B-tasolla illatiivirektioilmausten taajuusarvot ovat 2,7 ja 2,2. Suurin illatiivirektioilmausten taajuus on siis B1-tasolla ja pienin A2-tasolla. Keltainen pylväs kuvaa elatiivilla täydentyvien ilmausten taajuutta ja vihreä pylväs muita sijamuotoja täydennykseen saavien ilmausten taajuutta. Elatiivilla täydentyvien ilmausten suurin taajuus on jälleen B2-tasolla

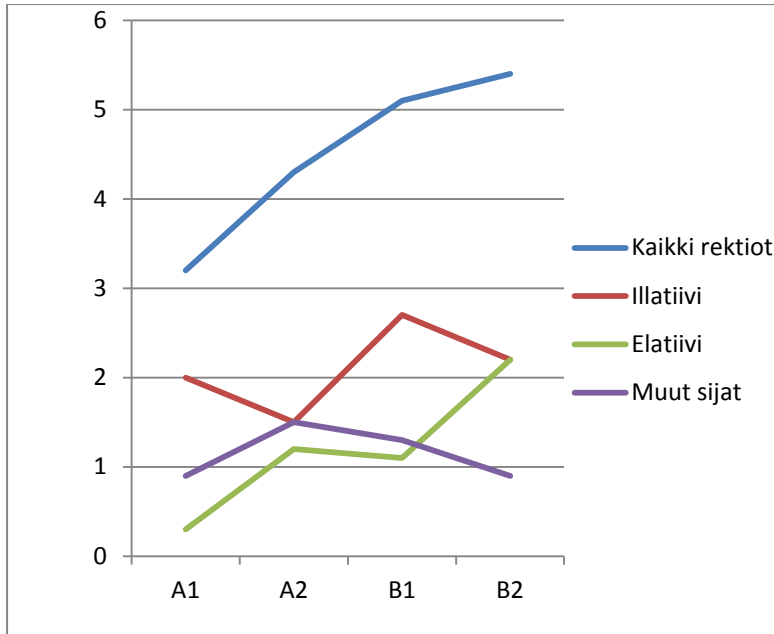
(2,2) ja pienin A1-tasolla (0,3). A2- ja B1-tasoilla elatiivi-ilmausten taajuudet ovat hyvin tasavahvoja: A2-tasolla taajuus on 1,2 ja B1-tasolla 1,1 rektioilmausta tuhatta sanaa kohti.

Sen sijaan tarkastellessa muun sijatäydennyksen saavia rektioita huomataan, että pienimmillään taajuus on ylimmällä taitotasolla B2 ja alimmalla taitotasolla A1; molempien tasojen taajuus muut sijat -kategoriassa on 0,9. Kuten elatiivi-ilmauksissa, myös tässä muut sijat -kategoriassa taajuus on suurempi A2-tasolla (1,5) kuin B1-tasolla (1,3), vaikka ero onkin hyvin pieni.

Rektioilmausten taajuudesta voidaan siis todeta, että koululaisaineistossa kaikkien rektioilmausten taajuus kasvaa melko tasaisesti tasolta toiselle edetessä. Rektotapausten määrä siis lisääntyy tasolta toiselle edetessä. Kun tapauksia luokitellaan täydennyksen sijamuodon perusteella alaluokkiin, erisijaisten rektioilmausten taajuudet eivät kasva yhtä tasaisesti. Yleisesti ottaen kuitenkin rektioita on hieman muita tasoja taajemmin B2-tasolla. Poikkeuksena tähän ovat muut sijat -kategoria, sillä sillä on B2-tasolla yhtä pieni taajuus kuin A1-tasollakin. Myös illatiivilla täydentyvien tapausten taajuus on suurempi B1- kuin B2-tasolla, joten B2-tasolla rektioita ei kuitenkaan voida sanoa esiintyvän mitenkään ylivertaisesti muihin tasoihin verrattuina. Rektiotapausten taajuus kasvaa melko tasaisesti ja B1-tasolta B2-tasolle edetessä kasvu hidastuu. B-tasolla rektiotapausten taajuus kasvaa siis hyvin maltillisesti.

Erot tasojen välillä eivät ole suuria vaan pikemminkin hyvin pieniä. Suurin hyppäys kaikkien rektiotapausten taajuudessa tapahtuu A1-tasolta (taajuus 3,2) A2-tasolle (taajuus 4,3) siirryttäessä. A-tasolta B1-tasolle (taajuus 5,1) siirryttäessä taajuus kasvaa hieman vähemmän kuin A1-tasolta A2-tasolle siirryttäessä. B1-tasolta (taajuus 5,1) B2-tasolle (taajuus 5,4) siirryttäessä taajuuden kasvu on siis pienempää verrattuna aiempien tasojen taajuuseroihin. Puhuttaessa koululaisaineiston rektiotapauksista on kuitenkin tärkeää huomata, että erot taajuuksissa ovat yleisesti hyvin pieniä. Suurimmassa tasojen välisessä erossa katsottaessa kaikensijaisia rektioilmauksia siirryttäessä tasolta A1 tasolle A2 ero taajuuksien välillä on vain 1,1 rektiota tuhatta sanaa kohti. Tasoero ei siis ole suuri. Pienimmän, A1-tason taajuuden (3,2) ja suurimman, B2-tason taajuuden (5,4) ero on 2,2 rektiota tuhatta sanaa kohti, mitä ei voi pitää suurena erona. Sen sijaan huomionarvoista on se, että vaikka tasoerot ovat pieniä, taajuus kuitenkin kasvaa melko tasaisesti A1-tasolta B2-tasolle.

Kuviossa 4 on esitetty vielä rektioilmausten taajuusmuutokset tasoittain.

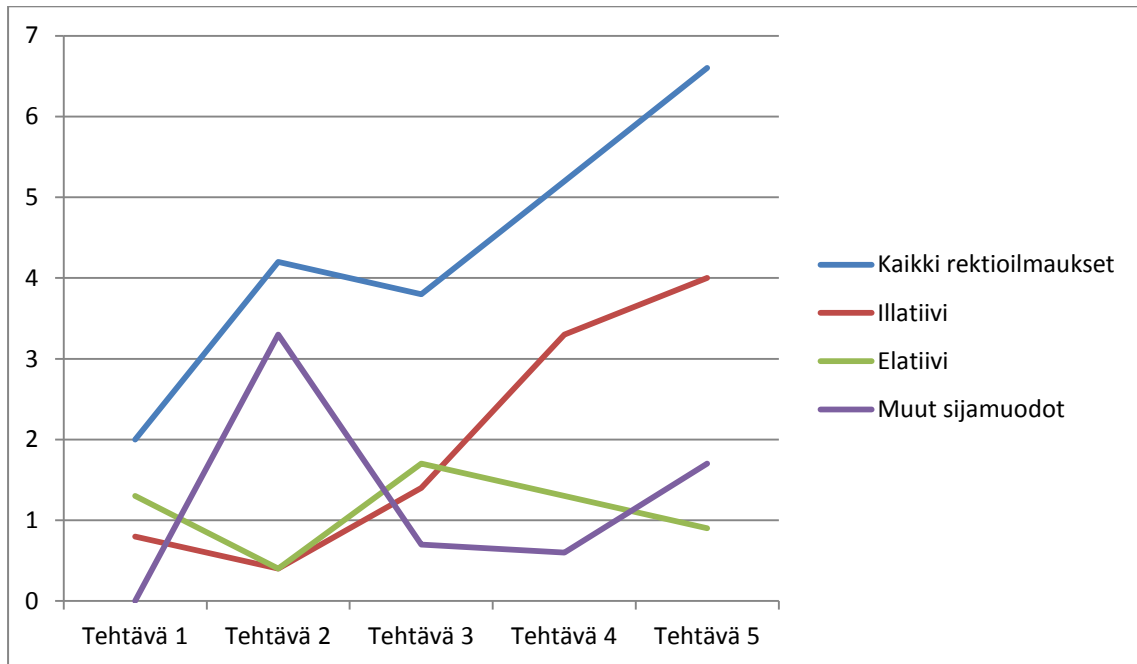

Kuvio 4. Rektioilmausten taajuus koululaisaineistossa tasoittain.

Kuviosta 4 nähdään hyvin, kuinka kaikkien rektioilmausten taajuuden kasvu tasaantuu B-tasolla. Ilmaukset on jaettu jälleen sijoittain neljään kategoriaan: kaikki rektiotapaukset, illatiivilla täydentyvät tapaukset, elatiivilla täydentyvät tapaukset, ja muilla sijamuodoilla täydentyvät tapaukset. Kuviosta 4 nähdään, että illatiivi on pääpiirteissään aineiston yleisin rektiosija. Elatiivi-ilmausten taajuus on illatiivi-ilmauksia pienempi A1 – B1-tasoilla, mutta B2-tasolla illatiivi- ja elatiivi-ilmausten taajuus on täysin sama, 2,2. Muut sijat -kategorian taajuus on illatiivi-ilmausten taajuutta pienempi muilla kuin A2-tasolla. Elatiivi-ilmausten taajuuteen verrattuna muut sijat -kategorian taajuus on suurempi A1 – B1-tasoilla, mutta pienempi B2-tasolla.

5.1.2 Taajuus koululaisaineistossa tehtävittäin

Taajuutta on tarkasteltu myös tehtäväkohtaisesti. Koululaisaineistossa on viisi eri tehtävää: viesti kaverille (tehtävä 1), viesti opettajalle (tehtävä 2), sähköpostiviesti verkkokauppaan (tehtävä 3), mielipide (tehtävä 4) ja kertomus (tehtävä 5). Tehtävät 1 ja 2 ovat epämuodollisia tekstejä ja tehtävän 3 tekstit muodollisia. Kuvio 5 (alla) kuvaa rektiotapausten taajuuksia tehtävittäin. Sininen viiva kuvaa kaikkien tapausten taajuuksia eri tehtävissä, punainen viiva illatiivilla täydentyviä tapauksia, vihreä elatiivilla ja violetti muilla sijamuodoilla täydentyviä.

Kuvio 5. Rektioilmausten taajuus koululaisaineistossa tehtävittäin.

Kuten kuviosta 5 nähdään, suurin taajuus (6,6 rektioilmausta tuhatta sanaa kohti) kaikilla tapauksilla on tehtävässä 5 eli kerro-tehtävässä. Seuraavaksi suurimmat taajuudet ovat tehtävässä 4 eli mielipidekirjoituksessa (5,2) ja tehtävässä 2, joka oli viesti opettajalle (4,2). Tehtävän 3 (sähköpostiviesti verkkokauppaan) taajuus on 3,8 ja pienin frekvenssi on tehtävässä 1 (viesti kaverille), jonka teksteissä rektioilmauksia on 2,0 tuhatta sanaa kohti. Tehtävän 5 suurin taajuus on yli kolminkertainen pienimpään, tehtävän 1 taajuuteen nähden. Taajuuksissa siis on eroja tehtävittäin. Erot eivät edelleenkään ole valtavan suuria, mutta ne ovat kuitenkin huomattavampia kuin tasoittaiset taajuuserot.

Lisäksi on tarkasteltu jälleen eri sijoilla täydentyvien rektiotapausten taajuuksia tehtävittäin. Kuviosta 5 on huomattavissa eräs mielenkiintoinen seikka: kun violetilla viivalla kuvatun muut sijamuodot -kategorian taajuus on suurimmillaan tehtävässä 2, illatiivi- ja elatiivirektiotapausten taajuus on samassa tehtävässä pienimmillään. Juuri niissä tehtävissä, joissa elatiivitäydennyksen saavilla ilmauksilla on suurempi frekvenssi (tehtävät 1, 3 ja 4), muut sijamuodot -luokalla on pienin taajuus. Illatiivitapausten taajuus on selkeästi muita suurempi tehtävissä 4 ja 5 ja muut sanaluokat -luokan taajuus puolestaan tehtävässä 2. Elatiivitapausten taajuus on suhteellisen tasainen, pienin se on tehtävässä 2 ja suurin tehtävässä 3. Elatiivitapausten taajuus on illatiivitapauksia suurempi tehtävissä 1 ja 3, tosin vain pienellä erolla.

Tehtäväkohtaisia eroja siis on. Muita sijatäydennyksiä kuin illatiivia ja elatiivia on suhteellisesti eniten tehtävässä 2, joka on viesti opettajalle. Tarkasteltaessa, millaisia rektiosanoja ja -ilmauksia tehtävässä 2 on, tähän löytyy selitys. Tehtävän 2 tehtävänanto on viesti opettajalle, joten teksteissä oppijat ovat kirjoittaneet opettajalle viestin, jossa he kertovat, miksi ovat olleet koulusta pois ja mitä *on tullut* sillä aikaa *läksyksi*. Esimerkiksi tasolla A2 tehtävässä 2 on seuraavanlaiset rektioilmaukset:

tulin sairaaksi 0177-A2T2
nyt minä tulen parempi 0467-A2T2
minun pää, flun ja vasta tule normali 0467-A2T2
Mitä tuli läksyksi 3007-A2T2
Mitkä sivut tuli valmiiksi 3007-A2T2
Mitä on tullut läksyksi 3067-A2T2
ja mitä tuli läksyksi 3087-A2T2
mitä tuli läksyksi 7588-A2T2
mulle tulli vatsan kipeena 7849-A2T2.

Translatiivin osuus tulla-verbin rektiotäydennyksenä on tehtävässä 2 huomattava, sillä niin monessa tehtävän 2 tekstissä esiintyy rakenne *tulla läksyksi* tai *tulla sairaaksi* / *terveeksi*, mikä johtuu tehtävänannosta; kun tehtävänä on ollut kirjoittaa viesti opettajalle, suurin osa teksteistä sisältää translatiivi-ilmauksia *tulla kipeäksi*, *tulla sairaaksi*, *tulla terveeksi* ja *tulla läksyksi*.

Tehtävässä 5 (kertomus) puolestaan on hyvin runsaasti illatiivia vaativia rektiotapauksia. Kirjoittajat ovat tämän tehtävän teksteissä kertoneet hassuista tai pelottavista asioista. Kun kyseessä on koululaisaineisto eli nuoret oppijat, tarinat ovat usein vauhdikkaita kertomuksia, joissa sattuu jotain hyvin lennokasta, kuten kaatumista tai liukastumista **johonkin**. Esimerkiksi *kompastuin johonkin* (7458-B1T5), *kaaduin omiin kengän nauhoihin* (7568-B1T5), *minä kaaduin veteen* (7658-B1T5), *toinen liukastui veteen* (0447-A2T5) ja *joku koputtin oven* (7178-A2T5). Tämä selittänee osaksi illatiivitapausten korkeaa taajuutta tehtävässä 5. Myös tehtävässä 4 (mielipide) illatiivitapauksia on taajaan. Mielipideteksteissä (etenkin aiheessa, jossa käsitellään kännykän ottamista mukaan kouluun) on käytetty usein esimerkiksi rektioilmauksia *keskittyä johonkin* ja *vastata johonkin*, mutta muuta aivan selkeää syytä illatiivitapausten taajuuteen tehtävässä 4 ei ole. Sitä, millaisia ilmauksia eri tehtävissä on, käsitellään tarkemmin luvussa 5.3, jossa tarkastellaan rektiotapausten jakaumaa tehtävittäin.

5.1.3 Yhteenvedoa koululaisaineiston taajuudesta

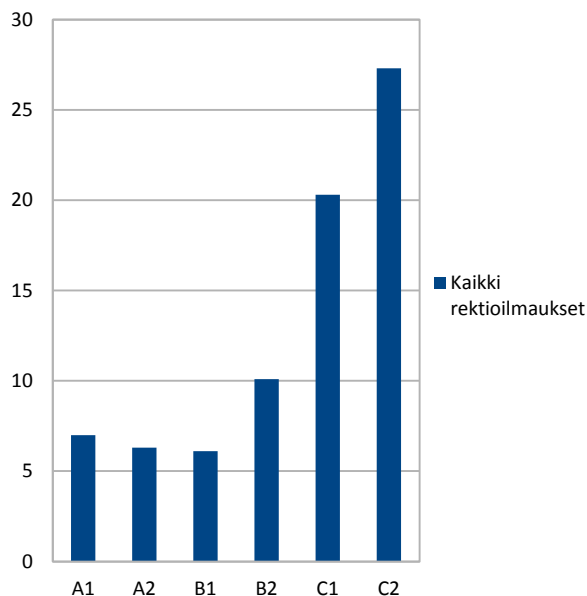
Cefling-hankkeessa ja myös tässä tutkimuksessa keskeistä on tarkastella sitä, miten rektioiden esiintyminen muuttuu taitotasolta toiselle edetessä. Tarkastellessa kaikkia rektioilmauksia tasoittain huomataan, että **rektioiden määrä kasvaa tasolta toiselle edetessä**. Mikäli rektioilmauksia jaetaan erisijaisia täydennyksiä saaviin tapauksiin, näiden taajuudet eivät aina kasva johdonmukaisesti taitotasolta toiselle edetessä. Illatiivitapauksia on aineistossa yleisesti ottaen eniten. Muut sijat -kategorian tapauksia on hieman enemmän kuin elatiivitapauksia.

Kun taajuuksia vertaillaan tehtävittäin, huomataan, että illatiivitapausten frekvenssi on huomattavasti muita suurempi tehtävissä 4 ja 5, eli mielipidetekstissä ja kertomuksessa. Elatiivitäydennyksen saavien tapausten frekvenssi on melko tasainen, se on suurin tehtävässä 3 ja pienin tehtävässä 2, jossa myös illatiivitapausten taajuus on hyvin pieni. Tuossa tehtävässä 2 muunsijaisten täydennysten taajuudessa on näkyvissä selkeä piikki, mikä johtunee ainakin osittain tehtävänannolle (viesti opettajalle) tyypillisestä sanastosta ja rakenteista (*tulla läksyksi / kipeäksi*), joiden vuoksi translatiivin täydennykseen saavien ilmausten määrä on suuri muihin sijamuotoihin verrattuna.

Kaikkein suurin taajuus (8,8) koululaisaineistossa on hieman yllättäen tasolla A1 tehtävässä 4. Myös B1-tasolla tehtävän 5 taajuus on lähes yhtä korkea (8,1). Koululaisaineistossa on eri tasoilla neljä tehtävää, joissa ei ole yhtään rektioilmausta. Nämä nollataajuuksiset tehtävät ovat tasolla A1 tehtävät 1 ja 2 ja tasolla B2 tehtävät 1 ja 4.

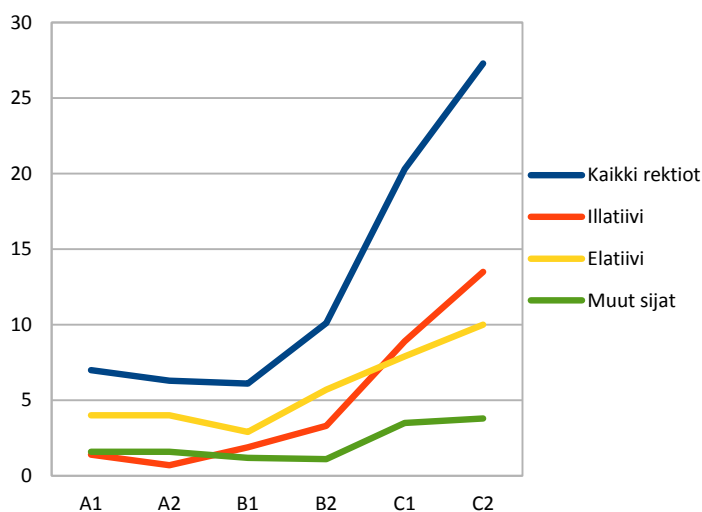
5.1.4 Taajuus YKI-aineistossa taitotasoittain

Myös YKI-aineistosta on tutkittu taajuutta samalla tavalla kuin koululaisaineistosta. YKI-aineisto on sanamäärällisesti huomattavasti koululaisaineistoa laajempi, joten siinä on myös määrällisesti enemmän rektiota tapauksia. Myös YKI-aineistossa tapausten taajuus näyttäisi pääpiirteissään kasvavan tasolta toiselle edetessä. Kuviossa 6 (alla) on esitetty pylväsdigrammina YKI-aineiston taajuus kullakin tasolla.

Kuvio 6. Rektioilmausten taajuus tasoilla A1 – C2 YKI-aineistossa.

Alimmilla taitotasoilla taajuus jopa laskee: A1-tasolla taajuus on hieman suurempi kuin A2- ja B1-tasoilla. Erot ovat kuitenkin hyvin pieniä: A1-tasolla taajuus on 7,0, seuraavalla tasolla 6,3 ja B1-tasolla 6,1. B2-tasolle siirryttäessä tapausten taajuudessa tapahtuu kasvua, sillä taajuus on 10,1. Varsinainen hyppäys taajuudessa tapahtuu kuitenkin siirryttäessä B2-tasolta C1-tasolle, ja C2-tasolla frekvenssi kasvaa entisestään: C1-tasolla se on 20,3 ja C2-tasolla 27,3 tuhatta sanaa kohti. C-tasolle siirryttäessä rektiotapausten taajuus siis kaksinkertaistuu. Kuviossa 7 puolestaan esitellään erisijaisten tapausten taajuuksia.

Kuvio 7. YKI-aineiston eri sijamuodoilla täydentyvien rektiotapausten taajuus tasoilla A1 – C2.

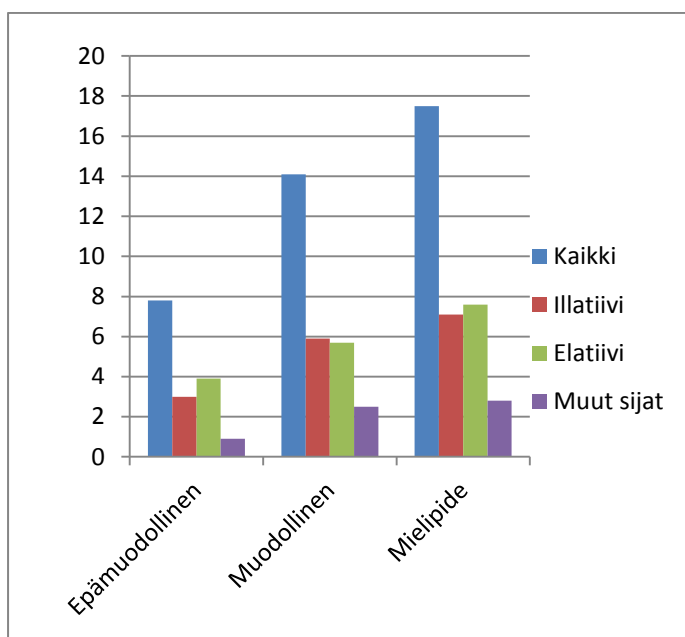
Kuviossa 7 on vertailun vuoksi myös jo yllä olevassa, kuviossa 6 kuvattu kaikkien aineiston rektiotausten taajuus, jota kuvaa kuviossa 7 sininen viiva. Punainen viiva kuvastaa illatiivitapauksia, keltainen elatiivitapauksia ja vihreä muilla sijamuodoilla täydentyviä tapauksia.

Tarkasteltaessa eri sijamuodoilla täydentyviä tapauksia huomataan, että taajuudet noudattavat pääpiirteissään kaikkien tapausten taajuuskehitystä: taajuus lisääntyy B2-tasolta eteenpäin ja erityisesti C-tasolla. Sen sijaan A1 – B1-tasoilla taajuudet saattavat heitellä ja jopa pienentyä hieman tasolta toiselle edetessä. Illatiivitapausten taajuus on pienempi A2- kuin A1-tasolla, mutta B1-tasolta eteenpäin taajuus kasvaa. Elatiivitapausten taajuus puolestaan on B1-tasolla hieman pienempi kuin A-tasolla, mutta kasvaa taas B2-tasolta eteenpäin. Muita sijatäydennyksiä saavilla tapauksilla taajuusarvoissa on enemmän saavaa liikettä, mutta niiden taajuudet ovat eri tasoilla ylipäättään niin pieniä, ettei arvoissa silti ole suuria eroja. Pienimmästä taajuudesta suurimpaan tasot asettuvat tässä muut sijat -kategoriassa seuraavaan järjestykseen: B2, B1, A2, A1, C2 ja C1. Suurimman taajuusarvon (C1-tasolla) ja pienimmän taajuuden (B2-tasolla) taajuusero on tässä luokassa noin kolme rektioilmausta tuhatta sanaa kohti. Muut rektiötäydennykset -kategoriassakin suurimmat taajuudet ovat kuitenkin C-tasolla.

Kuviosta 7 nähdään myös, että yleisimpien rektiötäydennyssijojen illatiivin ja elatiivin taajuuksissa on vaihtelua eri tasoilla. A1-tasolta B2-tasolle elatiivilla täydentyviä tapauksia on taajemmin kuin illatiivilla täydentyviä, ja tämä ero on selvästi nähtävissä. C1-tasolla kaikkien tapausten taajuuden voimakkaasti kasvaessa illatiivitapausten taajuus kasvaa elatiivitapausten taajuutta suuremmaksi ja C2-tasolla tämä ero suurenee entisestään. Illatiivitapausten taajuuden selvä kasvaminen voinee siis osaksi selittää kaikkien rektiotausten taajuuden kasvua C-tasolla. Elatiivitapausten taajuus kasvaa B2-tasolta C2-tasolle huomattavasti illatiivitapauksia tasaisemmin, sillä juuri illatiivitapausten taajuudessa tapahtuu voimakas muutos B2-tasolta ylemmille tasoille siirryttäessä. Kuviosta 7 tämän näkee erittäin selvästi. Toki elatiivitapaustenkin taajuus kasvaa B-tasolta C-tasolle siirryttäessä enemmän kuin A-tasolta B-tasolle edetessä, mutta illatiivitapauksiin verrattuna muutos ei ole yhtä huomattava. Vaikka sekä elatiivitapausten että muunsijaisten tapausten käyrä on nousujohteinen, illatiivitapausten taajuuskäyrä noudattelee selkeimmin kaikkien rektiotausten taajuuskäyrää.

5.1.5 Taajuus YKI-aineistossa tekstilajeittain

Koululaisaineiston tavoin myös YKI-aineistosta on laskettu rektiotaaajuus sekä tasoittain että tehtävittäin tai YKI-aineiston ollessa kyseessä pikemminkin tekstilajeittain. Tehtäväkohtaisia taajuuksia on kuvattu pylväsdiagrammissa kuviossa 8. Kuviosta 8 voi nähdä, että taajimmin rektioilmauksia tuhatta sanaa kohti on mielipideteksteissä, seuraavaksi taajiten niitä on muodollisissa teksteissä ja pienin taajuus on epämuodollisten tekstien tapauksilla. Erot taajuuksissa eri tehtävien välillä ovat huomattavia: kaikkien rektioilmausten taajuus on epämuodollisissa teksteissä 7,8, muodollisissa teksteissä 14,1 ja mielipideteksteissä 17,5. Muodollisissa teksteissä rektioilmauksia esiintyy siis lähes kaksi kertaa useammin kuin epämuodollisen tekstilajin teksteissä, ja mielipideteksteissä niitä on vielä taajemmin. Voidaan sanoa, että mielipideteksteissä näyttäisi olevan hieman enemmän rektioilmauksia suhteessa sanamäärään kuin muissa tekstilajeissa. Ero muodollisiin teksteihin ei ole suuri, mutta epämuodollisissa teksteissä on selvästi vähemmän rektiotapauksia kuin muissa tekstilajeissa.

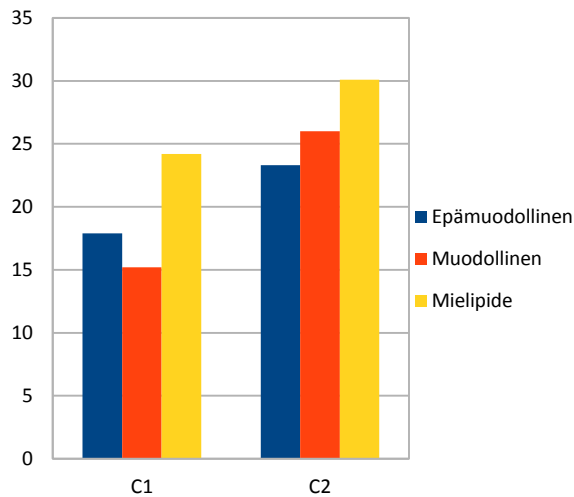
Kuvio 8. Rektioilmausten taajuus eri tekstilajeissa YKI-aineistossa.

Illatiivilla ja elatiivilla täydentyviä rektioilmauksia esiintyy lähes yhtä taajaan kaikissa tehtävissä (kuvio 8). Elatiivilla täydentyviä tapauksia on epämuodollisissa teksteissä ja mielipideteksteissä hiukan illatiivitäydentyviä taajemmin, tosin erot ovat pieniä.

5.1.6 Yhteenvetoa YKI-aineiston taajuudesta

YKI-aineiston rektioilmausten taajuudessa on eroja sekä tasoittain että tekstilajeittain. Taajuus kasvaa tasolta toiselle edetessä B2-tasolta eteenpäin, mutta alemmilla tasoilla on taajuusarvoissa pientä sahaavaa liikettä etenkin A1 – B1-tasoilla. Erot taajuusarvoissa noilla alimmilla tasoilla ovat kuitenkin hyvin pieniä. Voitaneen todeta, että A1 – B1-tasoilla rektiotapausten taajuus pysyy jokseenkin tasaisena. Selvä kasvu taajuuksissa tapahtuu C-tasolle siirryttäessä: C-tasolla rektiotapausten taajuus on moninkertainen verrattuna A- ja B-tasoihin. Tarkasteltaessa täydennyksiä sijamuodon mukaan, on huomattavaa, että kaikkien tapausten taajuuden kasvu näyttäisi liittyvän illatiivitapausten taajuuden kasvuun, sillä juuri illatiivitapausten taajuus kasvaa huomattavimmin C-tasolle siirryttäessä. A- ja B-tasoilla puolestaan elatiivirektiotapauksia on taajemmin kuin illatiivitapauksia.

Kun tasojen lisäksi tarkastellaan tehtäväkohtaisia taajuuseroja, suurin rektiotaaajuus on C-tasolla mielipideteksteissä. Kuviossa 9 on kuvattu kaikkien rektioilmausten taajuuksia C-tasolla eri tekstilajeissa.

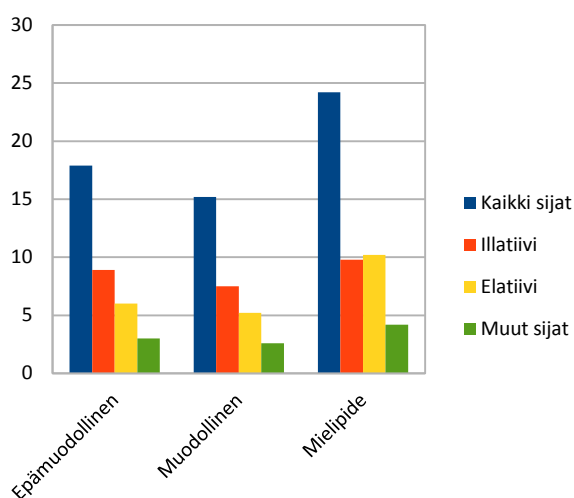
Kuvio 9. YKI-aineiston rektioilmausten taajuus C-tasolla eri tekstilajeissa.

Kuvion 9 mukaan eniten tapauksia tuhatta sanaa kohti on C-tasolla mielipideteksteissä. Muodollisissa teksteissä ilmauksia on hieman epämuodollisia tekstejä enemmän, mutta ero näiden kahden välillä on pieni. Kaiken kaikkiaan C-tason taajuuksissa ei ole kovin suuria eroja, eli C-tasolla voidaan sanoa yleisesti olevan paljon rektiotapauksia tehtävästä riippumatta, vaikka C1-tason muodollisen tekstilajin tekstien rektiotaaajuus onkin vain

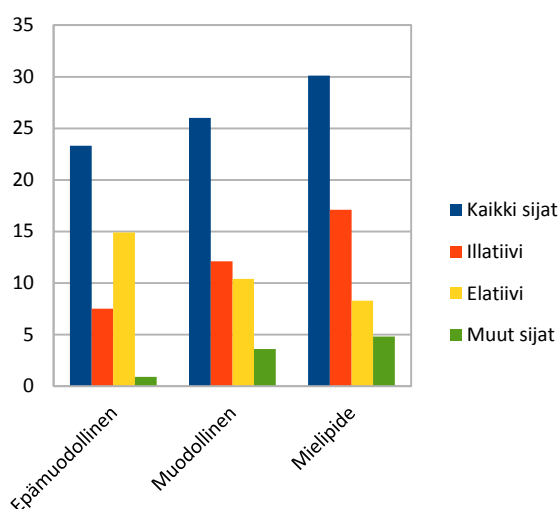
noin puolet korkeimmasta, C2-tason mielipidetekstien taajuudesta. Mielenkiintoista kuitenkin on, että sekä C1- että C2-tasolla mielipideteksteissä on selvästi muita tekstilajeja suurempi taajuus. On huomattava, että rektiotapausten runsaan esiintymän vuoksi kaavion skaala on suuri ja erotkin ovat näin ollen suurempia.

Taajuutta on tarkasteltu lisäksi C1- ja C2-tasoilla tekstilajeittain ottaen huomioon rektion täydennyksen sijamuoto (kuviot 10 ja 11). Ilmaukset näyttävät jakautuvan erisijaisen täydennyksen saaviin rektioihin hieman eri tavalla. C1-tasolla epämuodollisen ja muodollisen tekstilajin teksteissä on enemmän illatiivi- kuin elatiivitapauksia.

Mielipideteksteissä C1-tasolla illatiivi- ja elatiivitapauksia on lähes yhtä taajaan, ero taajuuksien välillä on vain 0,4 ilmausta tuhatta sanaa kohti. C2-tasolla puolestaan elatiivilla täydentyvien ilmausten taajuus on huomattavasti illatiivitapauksia suurempi epämuodollisissa teksteissä; elatiivitapausten taajuus on suunnilleen kaksinkertainen illatiivitapauksiin nähden. C2-tasolla muodollisissa teksteissä ja mielipideteksteissä illatiivitapauksia on kuitenkin elatiivitapauksia taajemmin. Muodollisissa teksteissä ero ei ole kovin suuri, mutta mielipideteksteissä illatiivilla täydentyvien rektioilmausten taajuus (17,1) on lähes kaksinkertainen elatiivitapausten taajuuteen (8,3) nähden. YKI-aineiston rektiotapauksille tunnuspiirteinen seikka aineistossa näyttääkin olevan, että rektioiden määrän huimaan kasvuun C-tasolla liittyy juuri illatiivilla täydentyvien rektioiden määrän lisääntyminen – tosin tässäkin on eri tekstilajien välillä nähtävissä pientä eroa, sillä C2-tasolla (kuvio 11) epämuodollisen tekstilajin teksteissä kasvaa selvästi myös elatiivilla täydentyvien ilmausten taajuus.

Kuvio 10. YKI-aineiston rektioilmausten taajuus C1-tasolla.

Kuvio 11. YKI-aineiston rektioilmausten taajuus C2-tasolla.

Näistä taajuustuloksista nähdään selvästi, että tässä tutkimuksessa YKI-aineistossa rektiotausten taajuus alkaa kasvaa B1-tasolta B2-tasolle siirryttäessä, ja edetessä B-tasolta C-tasolle se kasvaa erittäin voimakkaasti. C-tasolla rektiotaus esiintyy siis huomattavasti taajemmin kuin alemmilla tasoilla.

5.1.7 Koululais- ja YKI-aineiston taajuuden vertailua

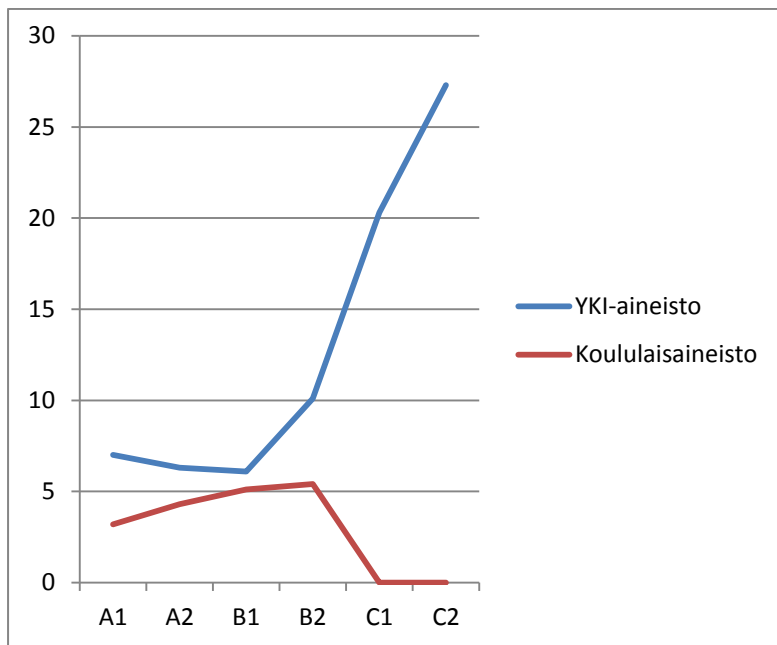
Koululais- ja YKI-aineistojen teksti- sana- ja rektiotausmäärissä on suuria eroja. Koska taajuus on oikeastaan rektiotausten määrä suhteessa sanamäärään, koululais- ja YKI-aineistojen taajuuksia kuitenkin voidaan verrata keskenään. Vertailtaessa taajuuksia olen kuitenkin joutunut ottamaan huomioon sen, että rektiotaajuus YKI-aineistossa kasvaa huomasti C-tasolla, jolle koululaisaineistossa puolestaan ei ole arvioitu yhtään tekstiä. Näin ollen koululaisaineiston taajuudessa ei ole vastaavaa, suurta kasvua. Tämän vuoksi aineistot ovat hieman epäsuhteessa toisiinsa nähden etenkin silloin, kun taajuuksia verrataan tekstilajeittain ottamatta taitotasoa millään tavalla huomioon. Lisäksi on huomattava, että kun aineistoja vertaillaan keskenään tekstilajeittain, koululaisaineiston tehtävä 5 eli kertomus ei rinnastu mihinkään YKI-aineiston tekstilajiin. Sen rektiotaukset eivät siis ole lainkaan mukana vertailtaessa aineistoja keskenään. YKI-aineiston epämuodollisia tekstejä verrataan koululaisaineistoon epämuodollisiin tehtäviin eli tehtäviin 1 ja 2, muodollista tekstilajia vastaa koululaisaineistossa tehtävä 3 ja mielipidettä koululaisaineiston tehtävä 4.

Tämän vuoksi päätin verrata aineistojen taajuutta keskenään tekstilajeittain sekä niin, että YKI-aineiston kaikkien taitotasojen rektiotaukset ovat mukana että niin, että koululaisaineistoa verrataan YKI-aineiston vastaaviin tasoihin A1 – B2. Näin saadaan todenmukainen kuva siitä, millaisia eroja rektiotaajuuksissa todella on.

Taajuuden vertailua taitotasoittain

Kuviossa 12 on rinnastettu koululais- ja YKI-aineiston taajuus tasoittain. YKI-aineistossa on kaikilla tasoilla taajemmin rektioita kuin koululaisaineistossa. Kuitenkaan taajuusero ei ole kovin suuri tasoilla A1 – B2, vaan YKI-aineistossa on noilla tasoilla vain hieman suurempi rektiotaajuus kuin koululaisaineiston teksteissä. Rektiotausten huomattavasti

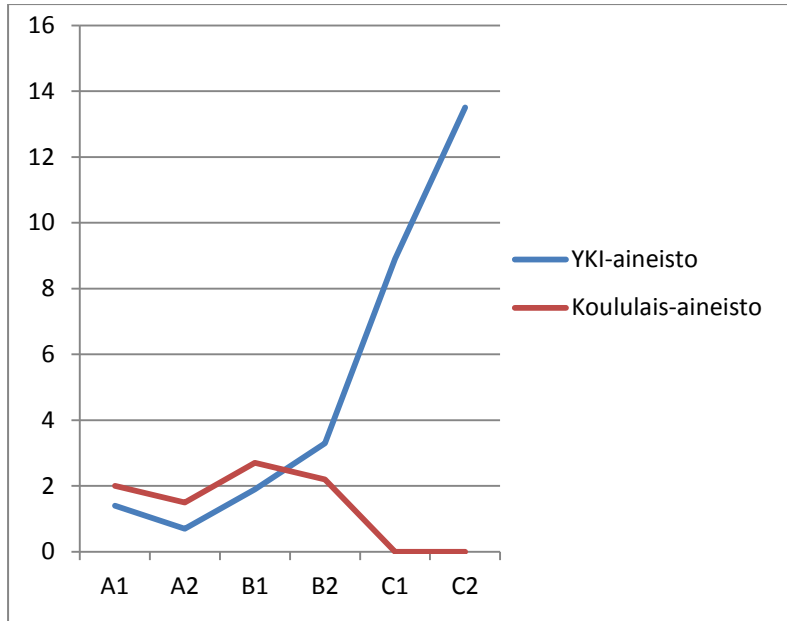
suurempi kokonaistaajuus YKI- kuin koululaisaineistossa selittyneekin juuri sillä, että koululaisaineiston tekstit sijoittuvat tasoille A1 – B2. YKI-aineistossa ts taajuusrvot kasvavat huomasti juuri C-tasolla, mutta koululaisaineistossa taajuuksissa ei tapahdu vastaavaa piikkiä millään tasolla.

Kuvio 12. Koululais- ja YKI-aineiston taajuuden vertailua.

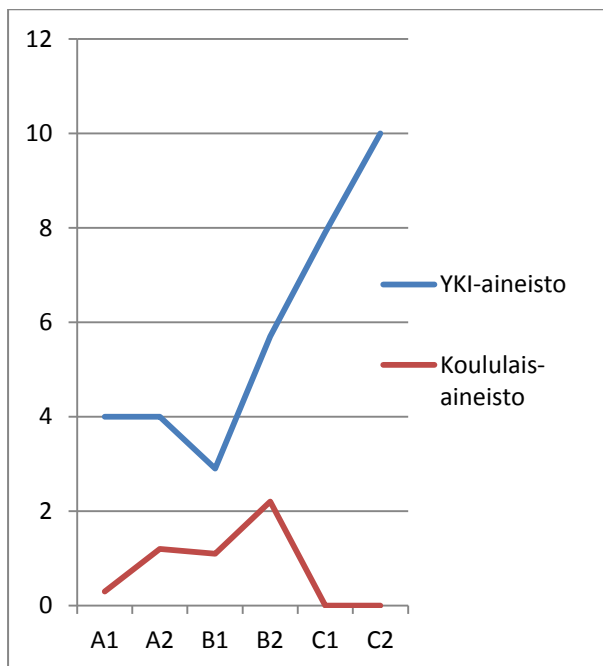
Aineistojen erisijaisten rektiotausten taajuuksia kannattaa myös verrata. Koululaisaineiston illatiivi-, elatiivi- ja muunsijaisen täydennyksen saavien rektiostausten taajuuksia kuvattiin aiemmin kuviossa 1 luvussa 5.1.1. A1 – B1-tasoilla suurin taajuus on illatiivirektioilla ja B2-tasolla illatiivi- ja elatiivirektioiden taajuus on täsmälleen sama. Muut sijamuodot -kategorian täydennyksiä on elatiivitäydennyksiä enemmän tasoilla A1, A2 ja B1. Elatiivilla täydentyviä rektiotaustuksia on siis kolmella tasolla vähemmän kuin muut sijamuodot -luokan täydennyksiä. YKI-aineiston erisijaisten rektiostausten taajuuksia kuvattiin puolestaan kaaviossa 5 luvussa 5.1.4. YKI-aineistossa on A- ja B-tasoilla enemmän elatiivi- kuin illatiivitäydentyviä rektiotaustuksia. Muut sijatäydennykset -kategoriassa on A-tasolla korkeampi taajuus kuin illatiivitapaustilla: illatiivitapausten taajuus on siis huomattavan alhainen A-tasolla.

YKI-aineistossa on siis A- ja B-tasoilla enemmän elatiivilla täydentyviä rektiotaustuksia kuin koululaisaineistossa, jossa puolestaan on tasoilla A1 – B1 enemmän illatiivi- kuin elatiivitapaustuksia. Kuviossa 13 ovat rinnakkain YKI- ja koululaisaineiston illatiivitapaustukset tasoittain.

Kuvio 13. Illatiivilla täydentyvien rektiotausten taajuuden vertailua koululais- ja YKI-aineiston taitotasoilla A1 – C2.

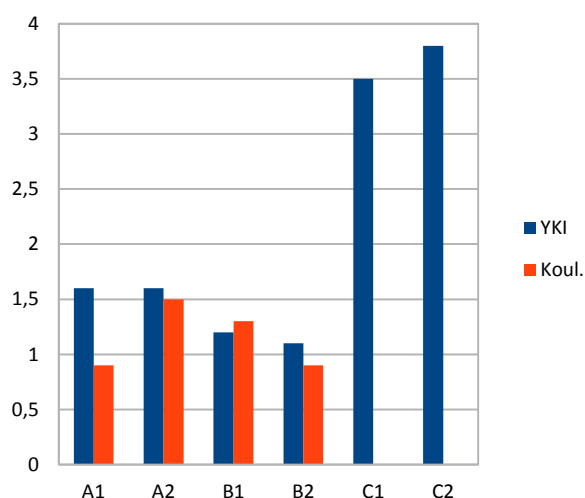
Kuviosta 13 nähdään, että koululaisaineistossa on YKI-aineistoa taajemmin illatiivitapauksia tasoilla A1, A2 ja B1. B2-tasolla puolestaan YKI-aineiston illatiivitapauksen taajuus on hieman koululaisaineistoa suurempi. Sen sijaan elatiivitapauksia on kaikilla tasoilla taajemmin YKI- kuin koululaisaineistossa (kuvio 14).

Kuvio 14. Elatiivilla täydentyvien rektiotausten taajuuden vertailua koululais- ja YKI-aineiston taitotasoilla A1 – C2.

Allaolevassa kuviossa 15 on vielä kuvattu vielä muilla sijoilla kuin illatiivilla ja elatiivilla täydentyvien rektioilmausten taajuutta. Kuviosta 15 huomataan, että tasoilla A1 – B2 taajuuksissa ei ole suuria eroja. On huomattava, että tämän kategorian taajuudet ovat kaiken kaikkiaan hyvin pieniä, joten kaaviossa suurilta eroilta näyttävät erot ovatkin määrällisesti pieniä, esimerkiksi A1-tasolla koululaisaineiston taajuus on 0,9 ja YKI-aineiston taajuus 1,6, eli eroa on lopulta vain 0,7 rektiotapausta tuhatta sanaa kohti.

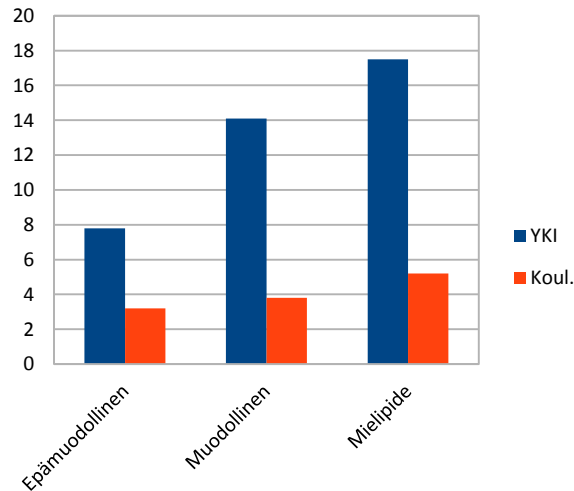
Kuvio 15. Muut sijat -kategorian rektiotaajuuden vertailua koululais- ja YKI-aineistossa

tasoilla A1 – C2.

Taajuuden vertailua tekstilajeittain

Aineistojen rektiotapausten taajuutta tekstilajeittain vertailtaessa huomataan, että YKI-aineistossa on rektiotapauksia huomattavan paljon taajemmin kuin koululaisaineistossa. Kuviossa 16 kuvataan rektiotapausten taajuuksia aineistoissa tekstilajeittain. Siinä ovat mukana YKI-aineiston kaikkien tasojen rektiotapaukset. Kuviossa 16 vertaillaan koululais- ja YKI-aineiston rektioilmausten taajuutta tekstilajeittain. Kuvion 16 pylväistä huomataan, että suurin aineistojen välinen ero on mielipideteksteissä, seuraavaksi suurin muodollisissa teksteissä ja pienin epämuodollisissa teksteissä. Kuviosta 16 huomataan myös, että kun koululaisaineiston rektiotaajuus pysyy tekstilajista toiseen samansuuruisena, YKI-aineiston taajuus vaihtelee huomattavasti tekstilajien välillä. Myös koululaisaineiston taajuuden järjestys on pienimmästä taajuudesta suurimpaan sama kuin YKI-aineistossa (epämuodollinen – muodollinen – mielipide), mutta taajuuserot tekstilajien välillä koululaisaineistossa ovat hyvin pieniä.

Kuvio 16. Rektioilmausten taajuuden vertailua koululais- ja YKI-aineistossa tekstilajeittain.

Koululais- ja YKI-aineistoja kannattaa verrata myös ottamatta huomioon YKI-aineiston C-tason rektiota tapauksia. Taulukossa 7 on lueteltu koululais- ja YKI-aineistojen taajuudet tasoilla A1 – B2. Taulukossa EM tarkoittaa epämuodollista tehtävää, MU muodollista tehtävää ja MP mielipidetehävää. KOUL. on koululaisaineiston lyhenne ja YKI yleisten kielitutkintojen aineiston lyhenne. Luvut taulukossa ovat taajuuksien arvoja, eli kuinka monta rektioilmausta kullakin tasolla ja kussakin tehtävässä on tuhatta sanaa kohti.

Taulukko 7. Koululais- ja YKI-aineistojen taajuusarvojen vertailua tasoilla A1 – B2 eri tekstilajeissa.

	EM KOUL.	EM YKI	MU KOUL.	MU YKI	MP KOUL.	MP YKI
A1	0	0	2,8	8	8,8	12
A2	2,9	2,3	3,9	12,5	4,8	4,8
B1	4,3	3,4	3,3	1,4	4,3	9,9
B2	2,6	8,4	7,7	2	0	15,8

Sekä koululais- että YKI-aineiston rektiotaajuus epämuodollisessa tehtävässä tasolla A1 on nolla, siis kyseisessä tehtävässä ei ole yhtään rektiota tapauksia. Taulukosta 7 on lihavoitu ne tasot ja tehtävät, joissa koululaisaineiston taajuus on suurempi kuin YKI-aineiston taajuus. Epämuodollisissa teksteissä koululaisaineistossa on tasoilla A2 ja B1 korkeampi taajuus kuin YKI-aineistossa. Lisäksi koululaisaineistossa on muodollisissa teksteissä tasoilla B1 ja B2 YKI-aineistoa suurempi taajuus. Muissa tehtävissä ja muilla tasoilla

YKI-aineiston rektiotaajuus on korkeampi kuin koululaisaineiston. Suurimmat erot ovat A2-tason muodollisissa teksteissä (eroa 8,6 rektioilmausta) ja B2-tason mielipiteessä (eroa 15,8 rektioilmausta).

Kannattaa luoda vielä silmäys aineistojen erisijaisten rektiotausten taajuuksiin eri tekstilajeissa. Taajuuksia on vertailtu sekä niin, että YKI-aineistosta ovat mukana kaikki tasot (A1 – C2) että niin, että YKI-aineiston rektioilmauksista on huomioitu vain ne tasot, joille koululaisaineiston tekstit jakaantuvat (A1 – B2). Vertailun vuoksi esittelen alla taulukot molemmista. Taulukossa 8 on esitelty koululais- ja YKI-aineistojen erisijaisten rektiotausten taajuudet tekstilajeittain tasoilla A1 – C2 ja taulukossa 9 on samat taajuusiarvot, mutta huomioon on otettu myös YKI-aineistosta vain tasot A1 – B2.

Taulukko 8. Koululais- ja YKI-aineistojen erisijaisten rektiotausten taajuuden vertailua tekstilajeittain tasoilla A1 – C2.

	Illatiivi	Elatiivi	Muut sijat
Epämuodollinen koul.	0,6	0,8	1,8
Epämuodollinen YKI	3	3,9	0,9
Muodollinen koul.	1,4	1,7	0,7
Muodollinen YKI	5,9	5,7	2,5
Mielipide koul.	3,3	1,3	0,6
Mielipide YKI	7,1	7,6	2,8

Taulukon 8 mukaan YKI-aineiston taajuudet ovat suurempia kuin koululaisaineiston, ainoana poikkeuksena epämuodollisen tekstilajin muut sijat -kategoria, jonka taajuudet molemmissa aineistoissa ovat ylipäänsä hyvin pieniä. Pienin taajuus, 0,6, on koululaisaineiston mielipidetekstien muut sijat -kategoriassa ja suurin on puolestaan YKI-aineiston mielipidetekstien elatiivirektiotaustissa (7,6).

Taulukko 9. Koululais- ja YKI-aineistojen erisijaisten rektiotausten taajuuden vertailua tekstilajeittain tasoilla A1 – B2.

	Illatiivi	Elatiivi	Muut sijat
Epämuodollinen koul.	0,6	0,8	1,8
Epämuodollinen YKI	1,3	2,1	0,5
Muodollinen koul.	1,4	1,7	0,7
Muodollinen YKI	0,6	2,5	1,5
Mielipide koul.	3,3	1,3	0,6

Mielipide YKI	3,2	6,3	1,6
---------------	-----	-----	-----

Myös otettaessa huomioon YKI-aineistosta vain tasot A1 – B2 YKI-aineiston taajuus on useammin suurempi kuin koululaisaineiston (taulukko 6). Erot aineistojen välillä ovat kuitenkin hyvin pieniä muissa kuin mielipidetekstien elatiivirektiotausissa, joiden taajuusero on 5 rektiotausta tuhatta sanaa kohti. Tästä voidaan päätellä, että huolimatta erilaisista eroista koululais- ja YKI-aineiston välillä, eri tavoilla aineistojen taajuutta tarkastelemalla saadaan samansuuntaisia tuloksia: YKI-aineistossa on yleisesti ottaen rektiotaus tapauksia hieman koululaisaineistoa taajemmin.

Koululais- ja YKI-aineiston rektiotaajuuksissa on eroa. Karkeasti yleistäen voitaneen sanoa, että aikuiset kielenkäyttäjät käyttävät rektiotaus ilmauksia hieman koululaisia enemmän. Taajuus YKI-aineistossa on hieman suurempi myös silloin, kun tarkastellaan YKI-aineistosta vain tasoja A1 – B2 ja verrataan niitä koululaisaineiston vastaaviin tasoihin. Tekstilajeittain tarkasteltaessa erot ovat huomattavia: YKI-aineiston rektiotaus tapauksilla on kaikissa tekstilajeissa selvästi koululaisaineistoa suurempi taajuus. Jos kuitenkin tarkastellaan vain YKI-aineiston tasoja A1 – B2, kaikkien rektiotaus tapauksien taajuus on epämuodollisissa teksteissä suurempi koululaisaineistossa kuin YKI-aineistossa.

Erisijaisista rektiotaus tapauksista illatiivilla täydentyviä ilmauksia on koululaisaineistossa YKI-aineistoa enemmän tasoilla A1 – B1. YKI-aineiston illatiivitaus tapauksien kasvu lisääntyy erittäin voimakkaasti B2-tasolta eteenpäin. Elatiivitaus tapauksia on YKI-aineistossa puolestaan kaikilla tasoilla illatiivitaus tapauksia enemmän ja muut sijat -kategorian taajuusarvot ovat suhteellisen samankaltaiset molemmissa aineistoissa. Näiden erisijaisten rektiotaus tapauksien taajuuserot ovat kuitenkin hyvin pieniä, koska niiden taajuudetkin yleisesti ottaen ovat melko pieniä.

Selkeä ero aineistojen välillä on, että siinä missä koululaisaineistossa rektiotaus ilmausten taajuus tekstilajien välillä pysyy hyvin tasaisena, YKI-aineiston taajuudessa on suuria eroja eri tekstilajeissa. Pienin taajuus on epämuodollisissa teksteissä, seuraavaksi suurin muodollisissa teksteissä ja suurin mielipideteksteissä. Koululaisaineistossa taajuuksien suuruusjärjestys on tekstilajeittain samanlainen, mutta erot ovat erittäin pieniä.

5.2 Tarkkuus

Tarkkuutta (accuracy) tarkasteltiin laskemalla, kuinka usein rektiotauskset ovat teksteissä oikein ja väärin. Rektiotausksten määrä laskettiin samalla tavalla kuin frekvenssejä laskettaessa: jokainen rektiotausktydennysvaatimuksen mukaan taipuva sana laskettiin pääsanana kanssa omaksi rektiotauskseksi. Näistä ilmauksista sitten ensin katsottiin, kuinka monessa tapauksessa prosentuaalisesti on oikea täydennyksen sija. Muodon lisäksi tarkasteltiin rektiotauskseksen merkityksen tarkkuutta. Rektiotausk on jaettu muodon ja merkityksen tarkkuuden perusteella neljään ryhmään: 1. sekä merkitys että muoto oikein, 2. merkitys oikein mutta muoto väärin, 3. merkitys väärin mutta muoto oikein ja 4. sekä merkitys että muoto väärin.

Ilmaukset on hyväksytty ensimmäiseen sekä merkitys että muoto oikein -kategoriaan, vaikka sanavartalon kirjoitusasu(i)ssa olisikin horjuntaa. Jos kirjoitusasun epämääräisyys kuitenkin sijaitsee sanan lopussa tai sijapääätteessä, se on kuitenkin usein vaikuttanut luokitteluun: etenkin illatiivissa pitkän loppuvokaalin lyhentyminen tekee muodosta usein genetiivin. Tämän vuoksi esimerkiksi kaikki illatiivit, joista puuttuu tarvittava pitkä vokaali, on sisällytetty johdonmukaisesti merkitys oikein, muoto väärin -kategoriaan; ei ole mitään keinoa, jonka avulla voisi tietää, mitä kirjoittajan päässä on kirjoitushetkellä liikkunut.

5.2.1 Tarkkuus koululaisaineistossa taitotasoittain

Koululaisaineiston rektiotauskseista suurin osa on täysin oikein eli niiden muoto ja merkitys on oikein. Koululaisaineistossa on 121 rektiotausksesta, joista 98 eli 81% on täysin oikein. Sellaisia rektiotauskeja, joiden merkitys on oikein, mutta muoto on virheellinen (väärä sijamuoto tai muuten epämääräinen muoto) on 23, joten tämä ryhmä muodostaa noin 19 %:n osuuden kaikista koululaisaineiston tapauksista. Merkitys oikein, muoto väärin -kategoriassa ja muoto oikein, merkitys väärin -kategoriassa ei ollut yhtään rektiotausksesta.

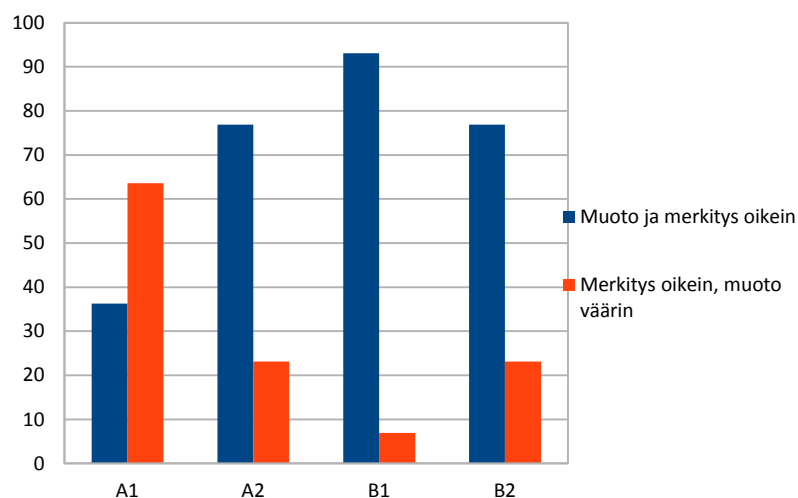
Taulukossa 10 (seuraavalla sivulla) on kuvattu sekä rektiotausksesten määrät että prosentuaaliset osuudet tarkkuuskategoriassa tasoittain. A1-tason tarkkuus on muista poikkeava: A1-tasolla selvästi suurin osa rektiotauskseista on virheellisessä muodossa, kun taas muilla tasoilla on niistä suurin osa osattu ihan oikein. On mielenkiintoista, että A2- ja B2-tason rektiotauskseksen tarkkuus on koululaisaineistossa tismalleen sama. Kaikkein

tarkimmin rektioilmaukset on osattu muodostaa B1-tasolla, jolla niiden tarkkuus on 93,1%.

Taulukko 10. Koululaisaineiston rektiotausten määrä ja tarkkuus tasoilla A1 – B2.

TASO	REKTIO-TAPAUKSIA	MUOTO JA MERKITYS OIKEIN	MERKITYS OIKEIN, MUOTO VÄÄRIN
A1	11	4 36,3%	7 63,6%
A2	39	30 76,9%	9 23,1%
B1	58	54 93,1%	4 6,9%
B2	13	10 76,9%	3 23,1%
YHT.	121	98 81,0%	23 19,0%

Kuviossa 17 on vielä kuvattu koululaisaineiston tarkkuutta tasoittain. Kuviostakin nähdään A1-tason erilaisuus muihin tasoihin verrattuna. Rektioilmausten tarkkuudessa koululaisaineistossa tapahtuu siis selvä muutos A1-tasolta A2-tasolle ja siitä eteenpäin siirryttäessä.

Kuvio 17. Koululaisaineiston rektiotausten tarkkuus tasoilla A1 – B2.

Olen tarkastellut lisäksi erisijaisten rektiوتاapausten tarkkuuksia eri tasoilla. Taulukossa 11 (alla) on laskettu illatiivitapausten, elatiivitapausten ja muilla sijoilla täydentyvien tapausten tarkkuuksia eri tasoilla. *Muut sijat* tarkoittaa koululaisaineistossa translatiivia, allatiivia ja ablatiivia. Vasemmanreunimmaisessa sarakkeessa on kyseisen tason rektiotaapausten määrä, sillä on muistettava, että koululaisaineistossa niitä on joillakin tasolla melko vähän. Jokaisen tason erisijaisista tapauksista on laskettu prosentuaaliset oikein- ja väärin-osuudet, mutta toisinaan ilmauksia on niin vähän, että tulos saattaa vääristyä; esimerkiksi A1-tasolla on vain yksi elatiivirektio, joka on oikein eli A1-tasolla elatiivirektioiden tarkkuus on 100%. Tämän vuoksi kuhunkin taulukon sarakkeeseen on merkitty myös rektioiden lukumäärä. Koska koululaisaineiston ilmaukset jakautuvat vain kahteen tarkkuusluokkaan (1.sekä muoto että merkitys oikein ja 2. merkitys oikein mutta muoto väärin), taulukon ”oikein” tai ”väärin” tarkoittaa nimenomaan kyseisten luokkien oikeaa tai väärää muotoa.

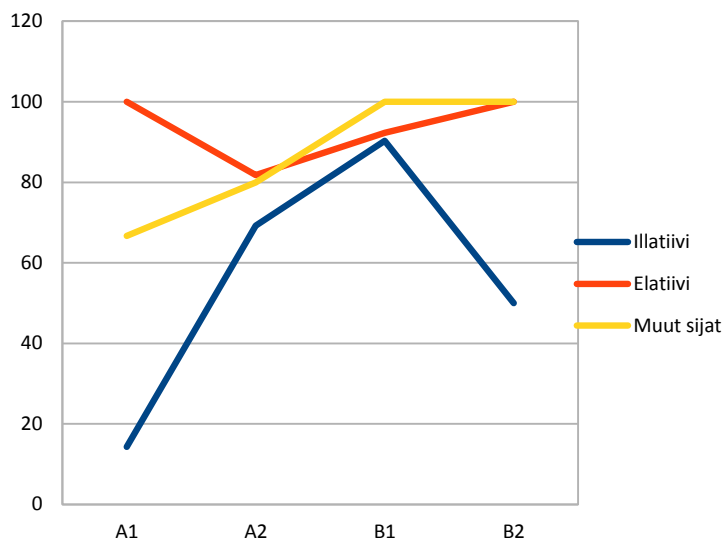
Kaikista koululaisaineiston rektioilmauksista parhaiten on osattu elatiivitäydenteiset ilmaukset. 30 elatiivitapauksesta 90,0% on oikein. Seuraavaksi tarkimmin on osattu muut sijat -kategorian tapaukset, joiden tarkkuus on 88,2%. Illatiivitapausten, joita esiintyy koululaisaineistossa taajiten, tarkkuus on 71,9%. (Taulukko 11.)

Taulukko 11. Koululaisaineiston translatiivilla, allatiivilla tai ablatiivilla täydentyvien rektioilmausten tarkkuus tasoilla A1 – B2.

Taso ja rektiotaapausten määrä	Illatiiveja	Elatiiveja	Muita sijoja
A1 11	7 Oikein: 14,3% Väärin: 85,7%	1 Oikein: 100%	3 Oikein: 66,7% Väärin: 33,3%
A2 39	13 Oikein: 69,2% Väärin: 30,8%	11 Oikein: 81,8% Väärin: 18,2%	15 Oikein: 80,0% Väärin: 20,0%
B1 58	31 Oikein: 90,3% Väärin: 9,7%	13 Oikein: 92,3% Väärin: 7,7%	14 Oikein: 100%
B2 13	6 Oikein: 50% Väärin: 50%	5 Oikein: 100%	2 Oikein: 100%
YHT. 121	57 Oikein: 71,9%	30 Oikein: 90,0%	34 Oikein: 88,2%

	Väärin: 28,1%	Väärin: 10,0%	Väärin: 11,8%
--	---------------	---------------	---------------

Kuviossa 18 on kuvattu vielä erisijaisten rektiotapausten tarkkuutta eri tasoilla. Kuviossa 18 on kuvattu nimenomaan oikein osattujen tapausten osuutta kaikkien rektioilmausten määrästä. Kuvioista nähdään selvästi se, että illatiivitapausten tarkkuudessa on iso ero A1-tason ja muiden tasojen välillä. Sen sijaan elatiivilla ja muilla sijoilla täydentyvien tapausten tarkkuudessa ei yhtä suurta eroa ole. Tosin on huomattava se, että A1-tasolla on paljon enemmän illatiivitapauksia kuin muita (illatiivitapauksia 11, elatiivitapauksia 1 ja muut sijat -tapauksia 3). Tämän vuoksi elatiivikäyrä ja muut sijat -käyrä antanevat hieman vääristyneen kuvan rektioilmausten tarkkuudesta A1-tasolla. Illatiivikäyrää voi sen sijaan pitää luotettavampana. Illatiivitapausten tarkkuus noudattelee hyvin pitkälti kaikkien rektioilmausten tarkkuuslukuja. Elatiivitapausten tarkkuus nousee tasaisesti A2-tasolta eteenpäin ja on B2-tasolla täydellinen. Muut sijat -kategorian tarkkuus nousee sataan prosenttiin B1-tasolla ja pysyy siellä.

Kuvio 18. Koululaisaineiston illatiivilla, elatiivilla ja muilla sijoilla (translatiivilla, allatiivilla tai ablatiivilla) täydentyvien rektioilmausten tarkkuus tasoilla A1 – B2.

5.2.2 Tarkkuus koululaisaineistossa tehtävittäin

Koululaisaineiston rektiötarkkuuksia on jälleen tutkittu myös tehtävittäin. Rektiötapausten määrät ja tarkkuusprosentit on kuvattu taulukossa 12. Taulukon rektioilmaukset on jälleen jaettu oikein- ja väärin-kategorioihin sen mukaan, onko muoto oikein vai väärin, sillä kuten edellisessä luvussa jo todettiin, sellaisia rektioita, joiden merkitys olisi ollut väärin, ei koululaisaineistossa ollut lainkaan. Tarkkuusprosentti on matalimmillaan tehtävässä 4, jossa on osattu oikein 64,0% rektioista. Tehtävässä 1 tarkkuus on 75% ja lopuissa tehtävissä tarkkuusprosentti on yli 80. Rektiötapausten tarkkuus on siis parhaimmillaan kerro-tehtävässä, jossa niitä on myös määrällisesti selvästi eniten. Aivan mahdolloman suuria eroja tarkkuudessa ei tehtävien välillä ole, mutta tehtävän 4 tarkkuus on kuitenkin selvästi muita heikompi.

Taulukko 12. Rektiötapausten määrä ja tarkkuus koululaisaineistossa tehtävissä 1 – 5.

	Teht. 1	Teht. 2	Teht. 3	Teht. 4	Teht. 5	Yhteensä
Rektio- tapauksia	8	19	23	25	46	121
Oikein	6 75,0%	16 84,2%	19 82,6%	16 64,0%	41 89,1%	98 81,0%
Väärin	2 25,0%	3 15,8%	4 17,4%	9 36,0%	5 10,9%	23 19,0%

Tarkastelin jälleen myös erisijaisia rektiötäydennyksiä saavien ilmauksien tarkkuuksia. Taulukossa 13 on lueteltu illatiivin, elatiivin tai muun sijan täydennykseen saavien rektioiden määrät sekä kuinka monta niistä on kussakin tehtävässä oikein (muoto oikein, merkitys oikein) ja väärin (merkitys oikein, muoto väärin). Taulukossa R tarkoittaa rektiötapausten määrää. Koska erisijaisten rektioilmausten määrät ovat niin pieniä, ei prosentuaalisia osuuksia ole laskettu lainkaan.

Taulukko 13. Erisijaisten rektiötapausten tarkkuus koululaisaineiston tehtävissä 1 – 5.

	Teht. 1	Teht. 2	Teht. 3	Teht. 4	Teht. 5
Illatiivi	R:3 Oikein:2 Väärin:1	R:2 Oikein:2	R:9 Oikein:5 Väärin:4	R:16 Oikein:9 Väärin:7	R:27 Oikein:23 Väärin:4
Elatiivi	R:5 Oikein:4 Väärin:1	R:2 Oikein:2	R:10 Oikein:10	R:7 Oikein:6 Väärin:1	R:6 Oikein:5 Väärin:1
Muut sijat	R:0	R:15 Oikein:12 Väärin:3	R:4 Oikein:4	R:2 Oikein:1 Väärin:1	R:13 Oikein:13

Kaikissa tehtävissä eri sijamuodoilla täydentyvillä rektioilmauksilla on enemmän oikein kuin väärin olevia rektioita. Kaikki illatiivitapaukset ovat oikein tehtävässä 2 ja muissakin tehtävissä puolet tai yli puolet ilmauksista on oikein. On huomattava jälleen, että sijoittain tarkasteltaessa joissakin tehtävissä on vain muutama rektioilmaus. Elatiivitapauksista kaikki ovat oikein tehtävissä 2 ja 3, muut sijat -kategorian tapauksista puolestaan tehtävissä 3 ja 15. Tehtävittäin erijaisten rektioilmausten tarkkuuksissa ei näyttäisi olevan mitään silmiinpistäviä eroja verrattuna kaikkien rektiotapauksien tehtäväkohtaisiin tarkkuuksiin. Kaikkia rektiotapauksia katsottaessa tarkkuusprosentti on heikoin tehtävässä 4, joten näyttää siltä, että tehtävässä 4 on erehdytty nimenomaan illatiivilla täydentyvissä rektioilmauksissa.

5.2.3 Yhteenvedoa koululaisaineiston tarkkuudesta

Tutkimuksessa jaettiin rektiot neljään tarkkuusluokkaan: 1. sekä merkitys että muoto oikein, 2. merkitys oikein mutta muoto väärin, 3. merkitys väärin mutta muoto oikein ja 4. sekä merkitys että muoto väärin. Koululaisaineiston rektioilmaukset kuitenkin jakaantuivat vain kahteen ensimmäiseen luokkaan. Luokkiin 3 ja 4 kuuluvia rektioita ei siis koululaisaineistossa ollut. Luokassa 1 on 81% aineiston rektiotapauksista ja luokassa 2 niitä on 19%. Vajaassa viidenneksessä aineiston rektioilmauksista on siis virheellinen muoto ja loput aineiston rektioilmaukset ovat täysin oikein.

Tasoittain rektiotarkkuutta tarkastellessa havaittiin, että A1-taso poikkeaa selvästi muista tasoista: A1 tasolla suurin osa rektioilmauksista (63,6%) on virheellisessä muodossa, kun taas A2 – B2-tasoilla selvästi suurin osa niistä (vähintään 76,9%) on oikeassa muodossa. Kaikkein tarkimmin rektioilmaukset on osattu B1-tasolla, jolla oikein osattuja tapauksia on 93,1%.

Tarkastellessa tarkkuutta tasoittain sen mukaan, millä sijamuodolla (illatiivi, elatiivi, muut sijat) rektiosana täydentyy, huomattiin, että parhaiten koululaisaineistossa on osattu elatiivilla täydentyvät rektiotapaukset, joista 90% on oikein. Seuraavaksi tarkimmin on osattu muut sijat -kategorian rektioilmaukset (oikein 88,2%) ja epätarkimmin yleisimmät eli illatiivilla täydentyvät tapaukset, joista oikein on 71,9%. Illatiivitapausten tarkkuus noudatteleekin selkeimmin kaikkien rektioilmausten tarkkuutta eri tasoilla eli siinä on

nähtävissä ero A1-tason ja muiden tasojen välillä. Elatiivitapauksilla ja muut sijat - tapauksilla vastaavaa tarkkuueseroa ei ole, mutta tämä saattaa johtua siitä, että niitä on A1-tasolla erittäin vähän.

Tehtävittäin koululaisaineiston tarkkuuksia tutkittaessa huomattiin, että heikoimmin rektioilmaukset on osattu tehtävässä 4 (tarkkuus 64,0%). Muissa tehtävissä tarkkuus on jokseenkin tasainen: tehtävässä 1 tarkkuus on 75% ja loppuisissa tehtävissä tarkkuusprosentti on yli 80 (enimmillään 89,1%). Sijoittain eri tehtävien tarkkuuksia tutkittaessa ei havaittu mitään erityistä.

5.2.4 Tarkkuus YKI-aineistossa taitotasoittain

YKI-aineistossa rektiota tapauksia ja taitotasoja on koululaisaineistoa enemmän, joten tarkkuusprosentit antavat koululaisaineistoa luotettavamman kuvan siitä, miten YKI-aineiston rektioilmaukset on osattu. Koululaisaineiston tapaan myös YKI-aineiston rektioilmaukset jaettiin neljään tarkkuusluokkaan ja YKI-aineistosta myös löytyi ilmauksia kaikkiin neljään luokkaan. Ylivoimaisesti suurin osa aineiston 759 rektiota tapauksesta on täysin oikein: tähän luokkaan sijoittuu 643 ilmausta eli 84,7% aineiston tapauksista. Seuraavaksi suurin luokka on merkitys väärin, muoto oikein - tapaukset: niitä on aineiston rektioilmauksista 90 kappaletta eli 11,9%. Sellaisia rektioilmauksia, joiden muoto on oikein mutta merkitys väärin, on aineistossa 22 kappaletta eli 2,9%. Viimeiseen, muoto ja merkitys väärin -luokkaan laskin kuuluviksi aineistosta 4 ilmausta, joka muodostaa 0,5%:n osuuden aineistosta. Taulukkoon 14 on vielä koottu rektiota tapauksien määrät ja prosentuaaliset osuudet eri luokissa tasoilla A1 – C2.

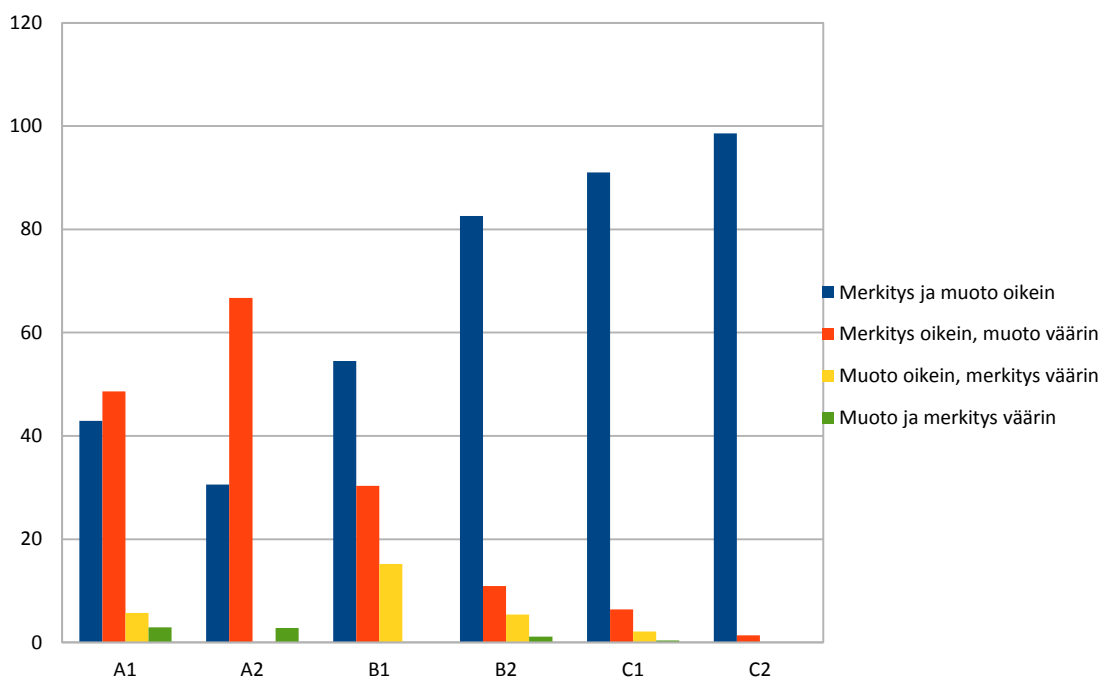
Taulukko 14. YKI-aineiston rektiota tapauksien määrät ja jakautuminen neljään tarkkuusluokkaan tasoilla A1 – C2.

	REKTIO-TAPAUKSIA	MUOTO JA MERKITYS OIKEIN	MERKITYS OIKEIN, MUOTO VÄÄRIN	MUOTO OIKEIN, MERKITYS VÄÄRIN	MUOTO JA MERKITYS VÄÄRIN
A1	35	15 42,9%	17 48,6%	2 5,7%	1 2,9%

A2	36	11 30,6%	24 66,7%	0 0%	1 2,8%
B1	66	36 54,5%	20 30,3%	10 15,2%	0 0%
B2	92	76 82,6%	10 10,9%	5 5,4%	1 1,1%
C1	234	212 90,6%	16 6,8%	5 2,1%	1 0,4%
C2	296	291 98,3%	5 1,7%	0 0%	0 0%
YHT.	759	643 84,7%	90 11,9%	22 2,9%	4 0,5%

Taulukossa 14 suurin osa rektiotausista sijoittuu koululaisaineiston tapaan kahteen ensimmäiseen tarkkuusluokkaan. Muissa luokissa on vain joitakin tapauksia, poikkeuksena muoto oikein, merkitys väärin -luokka tasolla B1, jossa on kymmenen ilmausta. B1-tasolla tämän luokan osuus tason rektiotausista on noin 15%, joka on noin puolet merkitys oikein, muoto väärin -luokan osuudesta. Täysin oikein olevien ilmausten tarkkuus paranee selvästi tasolta toiselle edetessä, poikkeuksena aivan alimmat taitotasot; hieman yllättäen A1-tasolla on enemmän täysin oikein osattuja rektiotausista (42,9%) kuin A2-tasolla (30,6%). B1-tasolta eteenpäin oikein osattujen tapausten määrä lisääntyy selvästi ja C2-tasolla niistä täysin oikein on jopa 98,3%. Vastaavasti seuraavaksi yleisimmän tarkkuusluokan (merkitys oikein, muoto väärin) luvut pienenevät taitotasolla ylöspäin edetessä, poikkeuksena taas A1- ja A2-tasot, sillä A2-tasolla on A1-tasoa enemmän sellaisia rektiotausista, joiden täydennys on virheellisessä muodossa.

Kuviossa 19 on kuvattu vielä täysin oikein olevien rektiotausten eli merkitys ja muoto oikein -luokan rektioiden osuutta eri tasoilla.

Kuvio 19. YKI-aineiston rektiotausten sijoittuminen tarkkuusluokkiin tasoilla A1 – C2.

Kuviosta 19 nähdään, että A1- ja A2-tasojen välinen on tarkkuussuhde on erilainen kuin muilla tasoilla. Sekä tasolla A1 että A2 on enemmän virheellisessä kuin oikeassa muodossa olevia ilmauksia, mutta A2-tasolla niitä on selvästi A1-tasoa enemmän. Rektiotauksia tasoilla on lähes saman verran, joten sekään ei selitä tarkkuusprosenttien eroa. B1-tasolta eteenpäin oikeassa muodossa olevien rektiotausten osuus on suurempi kuin virheellisessä muodossa olevien. B2-tasolla täysin oikein on yli 80% rektiollaistuksista ja C2-tasolla ilmausten tarkkuus on lähes täydellinen.

Tarkastelin YKI-aineiston rektiotauksia myös sijoittain, sillä on mielenkiintoista nähdä, tehdäänkö jonkinsijaisissa tapauksissa enemmän virheitä kuin muissa. Taulukkoihin 15, 16 ja 17 on koottu elatiivilla, illatiivilla ja muilla rektiosijoilla täydentyvien ilmausten määrät eri tasoilla ja niiden jakautuminen neljään tarkkuusluokkaan. Taulukon neljä tarkkuusluokkaa on nimetty seuraavin lyhentein:

oikein = muoto ja merkitys oikein

muoto väärin = merkitys oikein, muoto väärin

merkitys väärin = muoto oikein mutta merkitys väärin

väärin = muoto ja merkitys väärin.

Samoja lyhyempiä tarkkuusluokkien nimiä on käytetty myöhemmissäkin tarkkuustaulukoissa.

Elatiivitäydenteiset rektioilmaukset

YKI-aineistossa on 328 elatiivilla täydentyvää rektioilmausta. Illatiivitapauksia on puolestaan 311 ja muilla sijoilla täydentyviä 120. Taulukosta 15 nähdään, että ylivoimaisesti suurin osa elatiivilla täydentyvistä tapauksista on oikein. Prosenttiluvut kertovat kunkin luokan tapausten osuuden kyseisen tason kaikista rektiotaapauksista.

Taulukon 15 (seuraavalla sivulla) mukaan 82% YKI-aineiston rektiotaapauksista on oikeassa merkityksessä ja muodossa. Tähän luokkaan kuuluu siis jälleen ylivoimaisesti suurin osa aineiston rektioilmauksista. Niitä elatiivitapauksia, joiden täydennyksen muoto on virheellinen, on 13,1% kaikista elatiivilla täydentyvistä rektiotaapauksista ja niitä, joiden merkitys on virheellinen muodon ollessa kunnossa on 4,9% tapauksista. Sellaisia elatiivia vaativia ilmauksia, joilla olisi sekä virheellinen muoto että merkitys, ei aineistossa ollut. Muoto oikein, merkitys väärin -ilmauksia aineistossa ovat: *pidän juustoa* (Y257-A1T3), *iloinen sinusta!* (Y324-B1T2), *eivät huolehtia pelistä* (Y399-B1T3), *nauttia luontoa valoa ja ilmaa* (Y661-B1T3), *nauttia vettä* (Y659-B1T3), *pidät esitystä* (Y482-B2T1), *vastaa odotuksestasi* (Y327-B2T2), *nauttia luontoa* (Y684-B2T3), *et riippuu busseista ja junoista* (Y686-B2T3), *nauttia värikästä ja piristävää graffititeosta* (Y1029-C1T3) ja *olen vahvaa mieltä siitä* (Y811-C1T3).

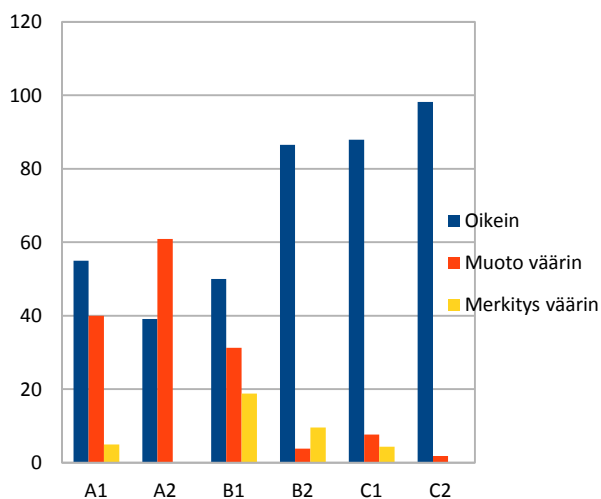
Taulukko 15. YKI-aineiston elatiivilla täydentyvien rektiotaapusten määrä ja osuus neljässä tarkkuusluokassa tasoilla A1 – C2.

TASO	ELATIIVI-REKTIOITA	OIKEIN	MUOTO VÄÄRIN	MERKITYS VÄÄRIN	VÄÄRIN
A1	20	11 55,0%	8 40%	1 5%	0
A2	23	9 39,1%	14 60,9%	0	0
B1	32	16 50,0%	10 31,3%	6 18,8%	0
B2	52	45 86,5%	2 3,8%	5 9,6%	0
C1	91	80 87,9%	7 7,7%	4 4,4%	0
C2	109	107 98,2%	2 1,8%	0	0

YHT:	327	268 82,0%	43 13,1%	16 4,9%	0
-------------	-----	--------------	-------------	------------	---

Kun elatiivia rektiötäydennykseen vaativien ilmausten tarkkuutta tutkaillaan tasolta toiselle edeten, huomataan, että näiden tapausten tarkkuus noudattelee kaikkien rektiötapausten tarkkuuslukuja: tarkkuus paranee tasolta toiselle edetessä muilla kuin A1 – B1-tasoilla: A1-tasolla on enemmän oikein olevia elatiivitapauksia (55,0%) kuin A2-tasolla (39,1%) ja B1-tasolla (50,0%). B1-tasolta eteenpäin tarkkuus paranee jokaisella tasolla ja C2-tasolla täysin oikein on 98,2% elatiivilla täydentyvistä rektiötapauksista. A2-taso on ainoa taso, jolla virheellisessä muodossa olevia ilmauksia on enemmän kuin oikeassa muodossa olevia. B1- ja B2-tasojen välillä näyttäisi olevan melko iso tarkkuusero: B1-tasolla oikein on 50,0% elatiivilla täydentyvistä ilmauksista ja B2-tasolla 86,5%. B1-tasolla on myös muita tasoja enemmän sellaisia tapauksia, joiden muoto on oikea, mutta merkitys väärä. B2- ja C1-tasojen välillä taas ei eroa juurikaan ole.

Kuviossa 20 on vielä kuvattu taulukon 15 tarkkuusluokkien osuudet eri tasoilla. Kaaviosta näkyy hyvin, kuinka sinisen palkin eli täysin oikein olevien elatiivitapauksien osuus heilahtelee A1 – B1-tasoilla. B2- ja C1-tasoilla niitä on lähes yhtä paljon ja C2-tasolla tarkkuus paranee entisestään. Oranssi palkki, eli tapaukset, joiden muoto on

virheellinen, on myös A2-tasolla isompi kuin A1-tasolla. Tämän luokan osuus on kuitenkin C1-tasolla hieman isompi kuin B2-tasolla. Mielenkiintoinen on myös niiden tapausten osuus, jotka ovat oikeassa muodossa mutta joiden merkitys on väärä. Näitä tapauksia on eniten B1-tasolla ja seuraavaksi eniten B2- ja C1-tasolla. A2- ja C2-tasoilla niitä ei elatiivilla täydentyvinä ei ole lainkaan.

Kuvio 20. YKI-aineiston elatiivilla täydentyvien rektiوتاusten jakautuminen neljään tarkkuusluokkaan tasoilla A1 – C2.

Illatiivitäydenteiset rektioilmaukset

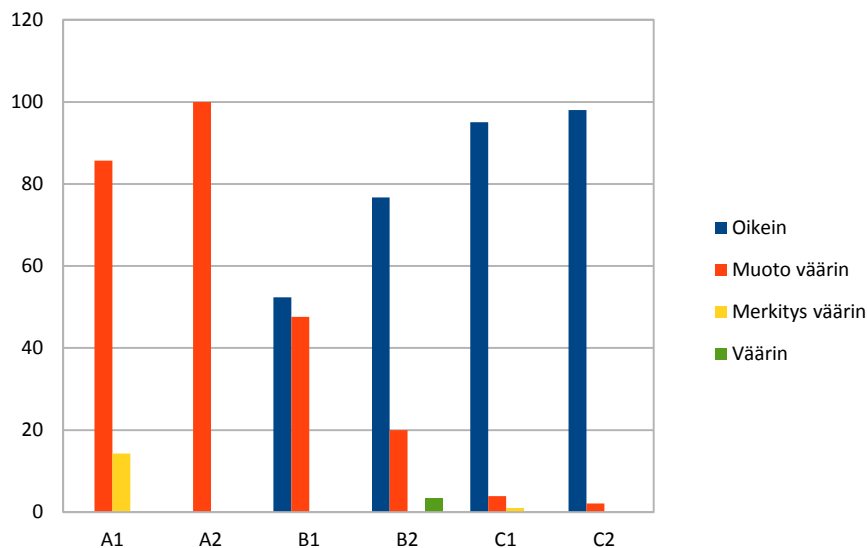
YKI-aineistossa on hieman vähemmän illatiivilla kuin elatiivilla täydentyviä rektiotaustia. Taulukossa 16 (alla) on esitetty illatiivilla täydentyvien taustien määrä ja osuus kussakin tarkkuusluokassa. Kuten taulukosta 16 nähdään, aineiston 311 illatiivilla täydentyvästä rektioilmauksesta 88,4% on täysin oikein. Toiseen luokkaan niistä sijoittuu 10,6% ja merkitys väärin -luokkaan 0,6%. Neljänten, muoto ja merkitys väärin -luokkaan kuuluu 0,3% illatiivitaustista eli yksi ilmaus. Illatiivitaustien tarkkuutta eri tasoilla tarkastellessa on mielenkiintoista se, että A-tasolla ei ole yhtään täysin oikein olevaa illatiivia vaativaa rektiotausta. A1-tason ilmauksista virheellisessä muodossa on 85,7% (eli kuusi seitsemästä taustasta) ja 14,3%:ssa tason taustista on muoto oikein mutta merkitys väärin. A2-tasolla puolestaan kaikki tason neljä illatiivilla täydentyvää tausta ovat virheellisessä muodossa. B1-tasolla puolestaan jo yli puolet illatiivi-ilmauksista on täysin oikein ja B1-tasolta eteenpäin tarkkuus paranee jokaisella tasolla. C2-tasolla oikein on 98,0% illatiivitaustista, mikä on hyvin lähellä elatiivitaustien C2-tason tarkkuutta (98,2%).

Taulukko 16. YKI-aineiston illatiivilla täydentyvien rektiotaustien määrä ja osuus neljässä tarkkuusluokassa tasoilla A1 – C2.

TASO	ILLATIIVI-REKTIOITA	OIKEIN	MUOTO VÄÄRIN	MERKITYS VÄÄRIN	VÄÄRIN
A1	7	0	6 85,7%	1 14,3%	0
A2	4	0	4 100%	0	0
B1	21	11 52,4%	10 47,6%	0	0
B2	30	23 76,7%	6 20,0%	0	1 3,3%
C1	103	98 95,1%	4 3,9%	1 1,0%	0

C2	146	143 98,0%	3 2,1%	0	0
YHT.	311	275 88,4%	33 10,6%	2 0,6%	1 0,3%

Illatiivirektioiden tarkkuutta on kuvattu vielä kuviossa 21. Siinä näyttäytyy selvänä A-tason virheellisessä muodossa olevien tapausten suuri osuus ja oikein olevien tapausten tasainen kasvu B1-tasolta alkaen. Näillä tasoilla virheellisessä muodossa olevien rektioilmausten määrä myös vähentyy B1-tasolta eteenpäin. Sellaisia tapauksia, joiden muoto on oikea mutta merkitys virheellinen, on A1- ja C1-tasolla yksi. Nämä ilmaukset ovat: *koskee mitaan* (Y272-A1T3) ja *vastaa normeihin* (Y382-C1T2). Muoto ja merkitys väärin -luokan ilmaukset puolestaan ovat *jääda avoinassa* (Y268-A1T3) ja *osalistuvat onnetomuksessa* (Y688-B2T3).

Kuvio 21. YKI-aineiston illatiivilla täydentyvien rektiotapausten jakaantuminen tarkkuusluokkiin tasoilla A1 – C2.

Muilla sijoilla täydentyvät rektioilmaukset

YKI-aineistossa ”muut sijat” tarkoittaa translatiivia, ablatiivia, allatiivia, adessiivia, essiiviä ja inessiivi. Näiden rektioilmausten tarkkuusluvut on koottu taulukkoon 17.

Taulukko 17. YKI-aineiston ablatiivilla, translatiivilla, allatiivilla, essiivillä, inessiivillä tai adessiivilla täydentyvien rektiotapausten määrä ja osuus neljässä tarkkuusluokassa tasoilla A1 –

C2.

TASO	Muut sijat - tapaukset	Oikein	Muoto väärin	Merkitys väärin	Väärin
A1	8	4 50,0%	4 50,0%	0	0
A2	9	2 22,2%	6 66,7%	0	1 11,1%
B1	13	9 69,2%	2 15,4%	2 15,4%	0
B2	10	8 80,0%	2 20,0%	0	0
C1	40	35 87,5%	4 10,0%	0	1 2,5%
C2	40	39 97,5%	1 2,5%	0	0
YHT.	120	97 80,8%	19 15,8%	2 1,7%	2 1,7%

Muut sijat -kategorian aineiston rektiotäydennyksissä on 57 ablatiivia, 32 translatiivia, 12 allatiivia, 10 essiiviä, 6 inessiiviä ja 3 adessiivia. Muut sijat -kategoriassa on yhteensä 120 ilmausta, joista ylivoimaisesti suurin osa jakautuu kahteen ensimmäiseen tarkkuusluokkaan. 120 rektiotapauksesta 97 tapausta eli 80,8% on oikein. Myös muut sijat -kategorian tarkkuus heittelee ensimmäisillä tasoilla: A1-tasolla on osattu täysin oikein puolet rektioilmauksista, mutta A2-tasolla niiden osuus laskee 22,2%:iin. A2-tasolta B1-tasolle parannus oikein osattujen rektiotapausten määrässä on huomattava (22,2% → 69,2%) ja B2-tasolta eteenpäin se on oli 80%. C2-tasolla oikein on osattu 97,5% tapausta.

5.2.5 Tarkkuus YKI-aineistossa tekstilajeittain

YKI-aineiston 759 rektiotapauksesta 88 on epämuodollisissa teksteissä, 247 muodollisissa teksteissä ja 424 mielipideteksteissä. Myös tekstilajeittain tarkasteltuna selvästi suurin osa tapauksista asettuu muoto ja merkitys oikein -luokkaan. Taulukossa 18 on esitelty YKI-aineiston rektiotapausten määrä tekstilajeittain kussakin neljästä tarkkuusluokasta. Samaan taulukkoon on koottu myös kunkin luokan prosentuaalinen osuus tekstilajin kaikista rektiotapauksista.

Taulukko 18. YKI-aineiston rektiوتاusten määrät ja osuus neljässä tarkkuusluokassa tekstilajeittain.

	EPÄMUODOLLINEN	MUODOLLINEN	MIELIPIDE	YHT.
OIKEIN:	75 85,2%	221 89,5%	345 81,4%	641
MUOTO VÄÄRIN:	9 10,2%	24 9,7%	62 14,6%	95
MERKITYS VÄÄRIN:	3 3,4%	1 0,4%	16 3,8%	20
VÄÄRIN:	1 1,1%	1 0,4%	1 0,2%	3
YHT.	88	247	424	759

Kaikissa tekstilajeissa täysin oikein olevien rektiوتاusten osuus on yli 80%; suurimmillaan se on muodollisissa teksteissä, joissa oikein on 89,5% tapauksista. Samoin toisessa, merkitys oikein mutta muoto väärin -luokassa luvut pysyvät eri tekstilajeissa melko tasaisina: mielipideteksteissä tämän luokan rektioilmausten osuus on suurin, 14,6%, sen ollessa muissa tekstilajeissa lähes samansuuruinen. Muoto oikein mutta merkitys väärin -luokassa puolestaan epämuodollisten ja mielipidetekstien osuus on lähes sama (3,4% ja 3,8%), kun taas muodollisissa teksteissä se on hyvin pieni (0,4%). Merkitys ja muoto väärin -tapauksia on kussakin tekstilajissa yksi, joten tässä luokassa varsinkaan ei ole suurta poikkeamaa eri tekstilajien välillä. Tekstilajeittain YKI-aineiston rektiوتاusten jakautumisessa neljään tarkkuusluokkaan ei ilmene siis mitään erityistä.

Taulukkoon 19 (seuraavalla sivulla) on vielä koottu illatiivilla, elatiivilla ja muilla sijoilla täydentyvien tapausten lukumäärät ja prosentuaaliset osuudet kunkin sijan eri tarkkuusluokissa tekstilajeittain. Samassa taulukossa on sekä illatiivi-, elatiivi- että muut sijat -tapausten määrät ja osuudet.

Paras tarkkuus taulukossa 19 näyttää olevan illatiivilla täydentyvillä rektioilmauksilla epämuodollisessa tekstilajissa: täysin oikein on jopa 97,1% ilmauksista. Illatiivitapausten täysin oikein olevien tapausten osuus on myös muissa tekstilajeissa hyvin suuri. Illatiivitapausten merkitys oikein, muoto väärin -luokassa sen sijaan on pieniä eroja: huonoin tarkkuus on epämuodollisissa teksteissä (2,9%), seuraavaksi paras muodollisissa teksteissä (6,7%) ja paras mielipideteksteissä (14,5%). Mielipideteksteissä on siis viisi kertaa niin paljon virheellisessä muodossa olevia rektioita kuin epämuodollisen tekstilajin teksteissä.

Elatiivirektiötapauksissa näyttää olevan eroja myös täysin oikein -luokassa: epämuodollisissa teksteissä tämän luokan osuus on 76,7% ja mielipideteksteissä lähes sama, 78,8%. Muodollisissa teksteissä tämän luokan osuus puolestaan on 90,0%. Elatiivitapausten merkitys oikein, muoto väärin -luokassa ei ole kovin suuria eroja. Sellaisia tapauksia, joiden muoto on oikein mutta merkitys väärin, on epämuodollisissa teksteissä ja mielipideteksteissä noin 7%.

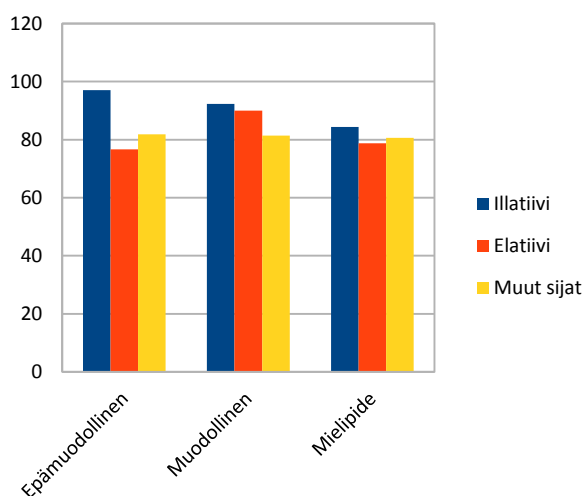
Muunsijaisia täydennyksiä saavia rektioilmauksia tarkastellessa huomataan, että niiden tarkkuus eri tekstilajeissa täysin oikein olevien rektioiden osalta on hyvin tasainen: 80,6% – 81,8%. Virheellisessä muodossa olevia ilmauksia on muodollisissa ja mielipideteksteissä noin 16%, mutta epämuodollisissa teksteissä hieman vähemmän (9,1%). Muissa tarkkuusluokissa ei ole merkittäviä eroja.

Taulukko 19. Illatiivilla, elatiivilla ja muilla sijoilla (ablatiivilla, translatiivilla, allatiivilla, essiivillä, inessiivillä tai adessiivilla) täydentyvien rektiötapausten lukumäärä ja prosentuaalinen osuus tarkkuusluokissa tekstilajeittain.

	EPÄMUODOLLINEN	MUODOLLINEN	MIELIPIDE
ILLATIIVI			
OIKEIN:	33 97,1%	96 92,3%	146 84,4%
MUOTO VÄÄRIN:	1 2,9%	7 6,7%	25 14,5%
MERKITYS VÄÄRIN:	0	1 1,0%	1 0,6%
VÄÄRIN:	0	0	1 0,6%
YHTEENSÄ:	34	104	173
ELATIIVI			
OIKEIN:	33 76,7%	90 90,0%	145 78,8%
MUOTO VÄÄRIN:	7 16,3%	10 10,0%	26 14,1%
MERKITYS VÄÄRIN:	3 7,0%	0	13 7,1%

VÄÄRIN:	0	0	0
YHTEENSÄ:	43	100	184
MUUT SIJAT			
OIKEIN:	9 81,8%	35 81,4%	54 80,6%
MUOTO VÄÄRIN:	1 9,1%	7 16,3%	11 16,4%
MERKITYS VÄÄRIN:	0	0	2 3,0%
VÄÄRIN:	1 9,1%	1 2,3%	0
YHTEENSÄ:	11	43	67

Kuviossa 22 (seuraavalla sivulla) on vielä kuvattu erisijaisia täydennyksiä vaativien täysin oikein olevien ilmausten osuuksia eri tekstilajeissa. Kuvion 22 mukaan erot ovat eri tekstilajien välillä kuitenkin jokseenkin pieniä, vaikka niitä löytyykin. Sininen palkki eli illatiivitäydenteisten rektiotausten tarkkuus on paras kaikissa tekstilajeissa. Muodollisissa teksteissä elatiivitapaukset on osattu paremmin kuin muilla sijoilla täydentyvät, mutta epämuodollisessa tekstilajissa ja mielipideteksteissä muut sijat - tapaukset on kuitenkin osattu paremmin kuin elatiivilla täydentyvät ilmaukset. Kaiken kaikkiaan selvin ero tekstilajien välillä täysin oikein osattujen rektiotausten osuudessa on epämuodollisen tekstilajin teksteissä, mutta tämän suurempia eroja eri tekstilajien väliltä ei löydykään.

Kuvio 22. YKI-aineiston täysin oikein olevien illatiivilla, elatiivilla ja muilla sijoilla

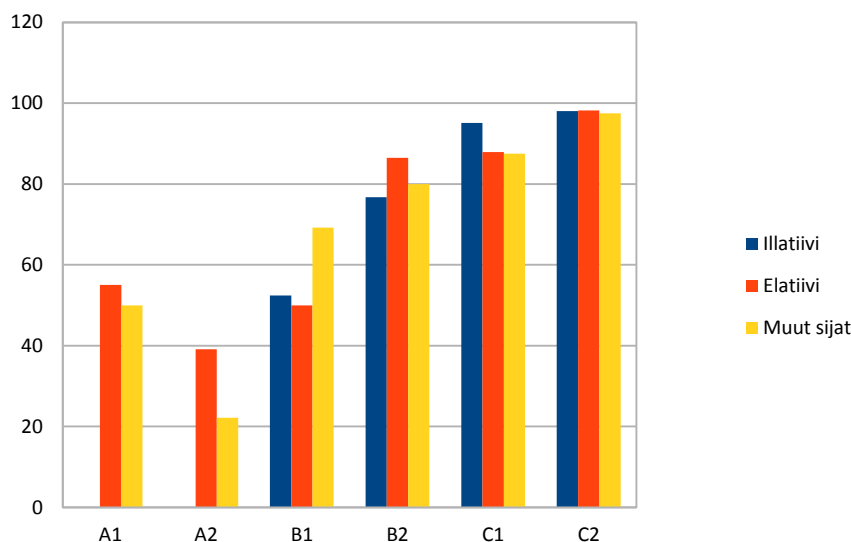
(ablatiivilla, translatiivilla, allatiivilla, essiivillä, inessiivillä tai adessiivilla) täydentyvien rektioilmausten osuus eri tekstilajeissa .

5.2.6 Yhteenvetoa YKI-aineiston tarkkuudesta

Kuten koululaisaineistossakin, YKI-aineiston rektiotapaukset jaettiin neljään tarkkuusluokkaan, jotka ovat: 1. sekä merkitys että muoto oikein, 2. merkitys oikein mutta muoto väärin, 3. merkitys väärin mutta muoto oikein ja 4. sekä merkitys että muoto väärin. 84,7% YKI-aineistojen rektioilmauksista sijoittuu ensimmäiseen luokkaan eli ne ovat oikein. Toisessa luokassa tapauksia on 11,9%, kolmannessa 2,9% ja neljännessä 0,5%. Rektiotapausten tarkkuus paranee tasolta toiselle edetessä B1-tasolta eteenpäin. Sen sijaan A1 – B1-tasoilla käyrä ei etenekään yhtä tasaisesti: A2-tasolla on selvästi vähemmän oikeassa muodossa olevia rektioilmauksia ja vastaavasti enemmän virheellisessä muodossa olevia ilmauksia kuin A1-tasolla. Sekä A1- että A2-tasolla on enemmän virheellisessä kuin oikeassa muodossa olevia rektiotapauksia.

B1-tasolta eteenpäin tarkkuus paranee tasolta toiselle edetessä. B1- ja B2-tason välillä on tarkkuudessa enemmän eroa kuin B2-tason ja C-tasojen välillä, sillä täysin oikein osattuja ilmauksia on B1-tasolla 54,5%, B2-tasolla 82,6%, C1-tasolla 90,6% ja C2-tasolla 98,3%. Voitaneenkin sanoa, että kun B1-tasolla noin puolet aineiston rektioilmauksista on oikein, B2-tasolta eteenpäin rektiotapaukset on osattu erittäin tarkasti. B1- ja B2-tasojen välillä näyttäisi siis todella olevan eroa rektioilmausten tarkkuudessa.

Kuviossa 23 on kuvattu erisijaisten tapausten täysin oikein osattujen tapausten osuutta eri tasoilla. Elatiivilla täydentyvien rektioilmausten tarkkuus pysyy jokseenkin tasaisena eri tasoilla ja se onkin A2-tasolla korkeampi kuin muiden sijojen tarkkuus. A1-

tasolla myös muut sijan -rektiotapausten tarkkuus on lähes elatiivitapausten tarkkuuden luokkaa. Illatiivilla täydentyviä tapauksia ei A-tasolla olekaan ollenkaan.

Kuvio 23. YKI-aineiston illatiivilla, elatiivilla ja muilla sijoilla (ablatiivilla, translatiivilla, allatiivilla, essiivillä, inessiivillä tai adessiivilla) täydentyvien oikein osattujen rektioilmausten osuus kaikista rektioilmauksista tasoilla A1 – C2.

Eri sijoja täydennykseen saavien rektiotapausten tarkkuus paranee B1-tasolta ylöspäin edetessä. Elatiivitapauksilla selvä parannus tarkkuudessa tapahtuu B1- ja B2-tasojen välillä (50,0% → 86,5%), kun taas B2- ja C1-tason tarkkuus on lähes sama (86,5% → 87,9%). Mielenkiintoista elatiivitapauksissa on myös se, että ne on osattu paremmin A1-tasolla kuin A2- ja B1-tasolla: A1-tasolla tarkkuus on 55,0%, A2-tasolla 39,1% ja B1-tasolla 50,0%.

C-tasolla kaikkien eri sijoilla täydentyvien rektioiden tarkkuus on todella hyvä ja C2-tasolla lähes täydellinen. Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että B2-tasolta eteenpäin rektioilmaukset on osattu todella hyvin.

Tekstilajeittain rektiotapausten tarkkuuksia tarkasteltuna ei esille noussut selkeitä, tekstilajien välisiä tarkkuuseroja. Epämuodollisen tekstilajin rektiotapauksista 85,2% on täysin oikein, muodollisen tekstilajin tapauksista vastaava osuus on 89,5% ja mielipideteksteistä 81,4%.

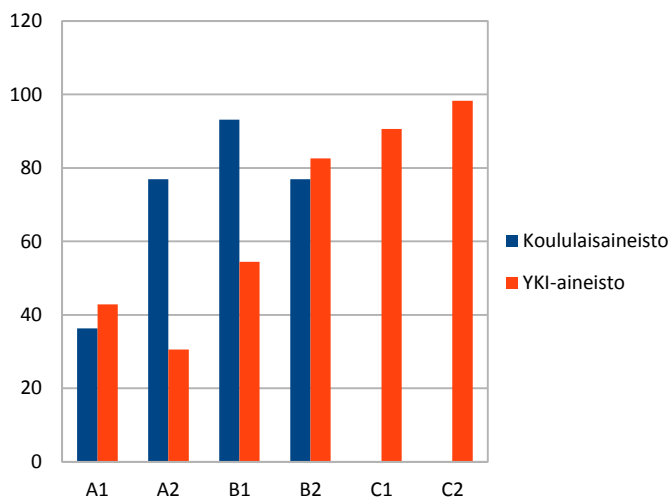
5.2.7 Koululais- ja YKI-aineiston tarkkuuden vertailua

YKI-aineistossa on selvästi enemmän rektiotapauksia kuin koululaisaineistossa. YKI-aineiston rektioilmaukset myös jakaantuvat neljään tarkkuusluokkaan, kun taas koululaisaineiston tapaukset jakaantuvat kahteen ensimmäiseen tarkkuusluokkaan. Kuten aiemmin on jo useasti mainittu, rektioilmausten määrä näyttää kasvavan huomasti nimenomaan C-tasolla. Koska koululaisaineiston tekstit on arvioitu A1 – B2-tasolle ja YKI-aineiston tekstit A1 - C2-tasoilla, aineistot eivät rektiotapausten suhteen anna aina täysin todenmukaista kuvaa eroistaan. Tämän vuoksi olenkin aineistoja vertailtaessa verrannut keskenään myös vain niitä tasoja, jotka ovat molemmissa aineistoissa (A1 – B2).

Koululaisaineiston rektiotausista täysin oikein on 81,0%. YKI-aineistossa täysin oikein olevien ilmausten osuus kaikista aineiston rektioilmauksista on 84,7% eli hieman koululaisaineistoa suurempi. Toiseen tarkkuusluokkaan eli merkitys oikein, muoto väärin -luokkaan sijoittuu koululaisaineiston rektiotausista 19% ja YKI-aineiston tapauksista 11,9%. Kolmanteen ja neljänteen tarkkuusluokkaan ei koululaisaineistosta kuulu yksikään ilmaus.

Tarkkuuden vertailua taitotasoittain

Tarkkuuden vaihtelua tasoittain tarkastellessa huomattiin, että koululaisaineistossa A1-tason tarkkuus poikkeaa selvästi muista tasoista: A1-tasolla oikein on vain 36,3% rektiotausista, joten niistä selvästi suurin osa on virheellisessä muodossa. A2 – B2-tasoilla puolestaan suurin osa ilmauksista on oikein (vähintään 76,6%). YKI-aineistossa puolestaan sekä A1- ja A2-tasolla on enemmän virheellisessä kuin oikeassa muodossa olevia rektiotausista, mutta tarkkuus alkaa parantua B1-tasolta eteenpäin. Kuviossa 24 (seuraavalla sivulla) on kuvattu rinnakkain koululais- ja YKI-aineistojen rektioilmausten tarkkuutta eri tasoilla. A2- ja B1-tasolla koululaisaineiston tarkkuus on YKI-aineistoa selvästi parempi. A1- ja B2-tasolla se on puolestaan hieman YKI-aineistoa heikompi. Koululaisaineistossa A2- ja B2-tason tarkkuus on täsmälleen sama (76,9%), mikä on hyvin mielenkiintoista. Koululaisaineistossa rektioilmaukset on osattu A2-tasolla siis erittäin hyvin, kun taas YKI-aineistossa tarkkuus A2-tasolla notkahtaa ollen jopa huonompi kuin A1-tasolla.

Kuvio 24. Koululais- ja YKI-aineiston rektioilmausten tarkkuuden vertailua tasoilla A1 –

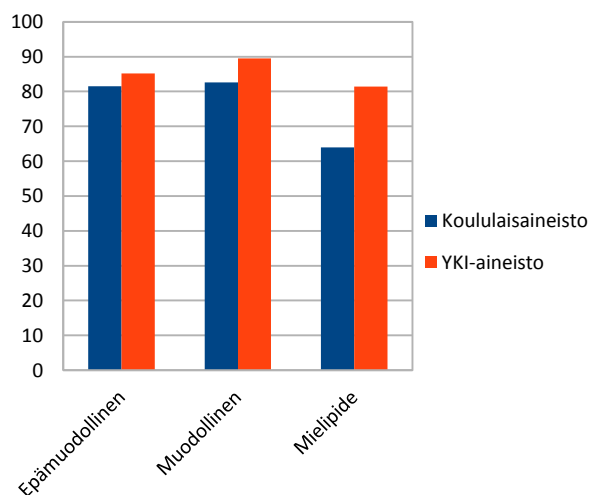
C2.

Koululaisaineistossa on joillakin tasoilla tietyllä sijamuodolla täydentyviä rektioilmauksia vain muutama. Tämän vuoksi koululaisaineiston erisijaisten rektioilmausten tarkkuuksista eri tasoilla ei ole laskettu lainkaan prosentuaalisia osuuksia. Erisijaisia rektiotäydennyksiä tarkastellessa havaittiin että koululaisaineistossa parhaiten osataan elatiivilla täydentyvät rektioilmaukset (tarkkuus 90%) ja YKI-aineistossa puolestaan illatiivilla täydentyvät (tarkkuus 88,4%). Koululaisaineistossa illatiivitäydenteiset ilmaukset on sen sijaan osattu heikoimmin (tarkkuus 71,9%). YKI-aineistossa kaikkien erisijaisten rektioiden tarkkuus on yli 80%.

Tarkkuuden vertailua tekstilajeittain

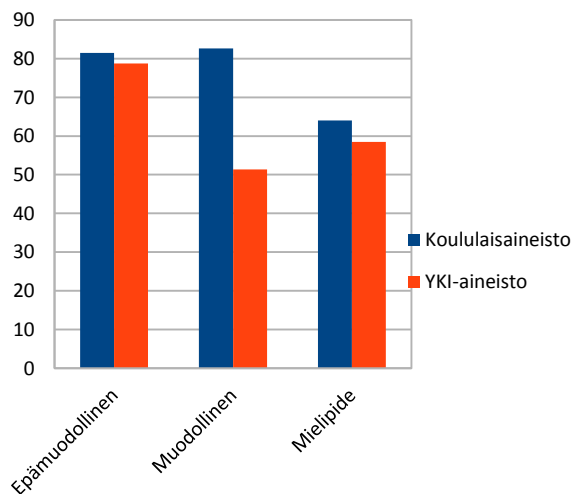
Tekstilajeittain aineistojen rektioilmausten tarkkuuksia vertailtaessa huomataan, että sekä koululais- että YKI-aineistossa huonoin tarkkuus on mielipidetekstien rektioilmauksissa eli YKI-aineiston mielipide-tekstilajissa ja koululaisaineiston tehtävän 4 teksteissä. Kuviossa 25 on verrattu koululais- ja YKI-aineiston tarkkuutta eri tekstilajeissa. Koululaisaineisto on jakaantunut viiteen tehtävään ja YKI-aineisto kolmeen tekstilajiin. Siitä, mikä tehtävä vastaa mitään tekstilajia, on kerrottu aiemmin luvussa 5.1.7.

Pienin tarkkuusero on epämuodollisissa teksteissä ja suurin mielipideteksteissä. Koululaisaineiston mielipideteksteissä rektioilmausten tarkkuus on koululaisaineiston tehtävistä heikoin, 64,0%. Muissa tekstilajeissa ero ei ole yhtä selvä.

Kuvio 25. Koululais- ja YKI-aineistojen rektioilmausten tarkkuuden vertailua eri tekstilajeissa.

Koska koululaisaineistossa ei ole lainkaan C-tasoa ja YKI-aineistossa tarkkuus lähentelee sataa prosenttia juuri C-tasolla, on aineistojen tarkkuuksia verrattu tekstilajeittain myös niin, että molemmista aineistoista ovat mukana vain A1 – B2-tasot. Seuraavassa kuviossa onkin kuvattu tekstilajien tarkkuuseroja ottaen huomioon YKI-aineistosta vain tasot A1 – B2. Siitä nähdään, että mikäli YKI-aineiston C-taso jätetään huomioimatta, koululaisaineiston rektioilmauksissa on YKI-aineistoa parempi tarkkuus kaikissa tekstilajeissa. Epämuodollisessa tekstilajissa ja mielipideteksteissä ero on pieni, mutta muodollisen tekstilajin teksteissä se on huomattava.

Kuvio 26. Koululais- ja YKI-aineistojen tasojen A1 – B2 rektioilmausten tarkkuuden vertailua tekstilajeittain.

Onkin mielenkiintoista huomata, että vaikka YKI-aineiston C-tason rektioilmausten tarkkuus on lähes sataprosenttinen, alemmilla tasoilla koululaisaineiston ilmausten tarkkuus on YKI-aineistoa parempi.

5.3 Jakauma

Tähän mennessä rektioista on tutkittu taajuutta ja tarkkuutta. Näitä on tutkittu kvantitatiivisin menetelmin. Kolmanneksi tarkastelen DEMfad-mallin mukaisesti jakaumaa. Jakauman tutkimuksen avulla saadaan selville, millaisia rektioita aineistossa on. Frekvenssejä ja tarkkuuksia laskettaessa on keskitytty rektion täydennyksen sijoihin, kun taas jakaumassa huomio painottuu enemmän itse rektiosanoihin: Millaisia rektiotapauksia on milläkin tasolla? Mitkä ovat yleisimmät aineistossa esiintyvät

ilmaukset? Millaisia virheelliset rektiosanat ja -sijat ovat ja millä oikea rektiosija on korvautunut? Jakauman avulla tutkimuksessa saadaan ehyt kuva siitä, kuinka S2-oppijat todella käyttävät rektioita ja millaisia hankaluuksia ja onnistumisia niiden kanssa on eri tasoilla.

5.3.1 Jakauma koululaisaineiston taitotasoilla

Koululaisaineistossa on 121 rektioilmausta, joista A1-tasolla on 11, A2-tasolla 39, B1-tasolla 58 ja B2-tasolla 13. Aineistossa on yhteensä 44 erilaista rektioverbiä, jotka ovat:

ehtiä, eksyä, haista, hukkuu, huolehtia, huolestunut, ihastunut, istahtaa, johtua, joutua, jäädä, kaatua, kadota, keskittyä, keskustella, koputtaa, kompastua, koskea, liittyä, liukastua, löytyä, mielipide, myöhässä, nauraa, näyttää, olla pahoillaan, osallistua, osoittautua, osua, pitää, pitää huolta, purskahtaa, puuttua, riippuvainen, sattua, tallentua, tulla, tutustua, tykätä, tyytyväinen, törmätä, unohtua, vaikuttaa ja vastata.

Näistä rektioilmauksista tulosijalla täydentyy 30 ilmausta: illatiivilla 16, vaihtelevalla tulosijalla (eli illatiivilla / allatiivilla) 9, allatiivilla 3 ja translatiivilla 2. Erosijalla täydentyy puolestaan 14 ilmausta: elatiivilla 11, vaihtelevalla erosijalla (eli ablatiivilla / elatiivilla) 2 ja ablatiivilla 1. Koululaisaineiston 44 rektiopääsananasta verbejä on 41, adjektiiveja 4 (*huolestunut, ihastunut, riippuvainen, tyytyväinen*), substantiiveja yksi (*mielipide*) ja adverbejä yksi (*myöhässä*).

Kaikkein yleisin rektiosana koululaisaineistossa on *tulla joksikin* (16). Seuraavaksi yleisin on *vastata johonkin* (14). Muita sellaisia rektiosanoja, jotka esiintyvät koululaissaineistossa vähintään viisi kertaa ovat *näyttää joltakin* (8), *tykätä jostakin* (6), *pitää jostakin* (6), *puuttua jostakin* (6), *keskittyä johonkin* (6), *osua johonkin* (5) ja *kaatua johonkin* (5).

Taulukkoon 20 (seuraavalla sivulla) on koottu eri tasoilla esiintyvät rektiot ja niiden lukumäärät. Taulukossa on rektioilmauksen ilmauksen perässä sijamuoto, jonka kanssa se esiintyy. Mikäli täydennyksen sija voi vaihdella sisä- ja ulkopaikallissijan välillä, ilmauksen jäljessä lukee vain *erosija* tai *tulosija*.

Taulukosta 20 nähdään, että kaikilla neljällä tasolla esiintyy *vastata johonkin*. Kolmella aineiston tasolla esiintyvät ilmaukset ovat *tulla joksikin, puuttua jostakin, pitää jostakin, näyttää joltakin* ja *keskittyä johonkin*. Näistä ilmauksista *tulla joksikin, näyttää joltakin, keskittyä johonkin* ja *puuttua jostakin* esiintyvät tasoilla A1 – B1 ja *pitää*

jostakin tasoilla A1, A2 ja B2. Kahdella aineiston tasolla esiintyvät rektiöt ovat *haista jollekin, huolestunut jostakin, joutua johonkin, jäädä johonkin / jonnekin, kaatua johonkin / jonnekin, koputtaa johonkin / jonnekin, liittyä johonkin, osua johonkin, riippuvainen jostakin, sattua johonkin ja tykätä jostakin*. Näistä vain B-tasolla esiintyviä ovat *haista, huolestunut ja liittyä*. A2- ja B1-tasoilla esiintyvät puolestaan *joutua, jäädä, kaatua, koputtaa, osua, riippuvainen, sattua ja tykätä*. Koululaisaineistossa eniten yhteisiä rektioilmauksia näyttäisi olevan siis A2- ja B1-tasoilla, joilla on myös eniten tapauksia ja eniten erilaisia rektiosanoja.

Taulukko 20. Rektioilmaukset ja niiden määrä koululaisaineistossa tasoilla A1 – B2 .

A1	A2	B1	B2
vastata + illatiivi 3 keskittyä + illatiivi 2 kadota + tulosija 1 näyttää + ablatiivi 1 pitää + elatiivi 1 puuttua + erosija 1 tallentua + tulosija 1 tulla + translatiivi 1	tulla + translatiivi 9 pitää + elatiivi 4 tykätä + elatiivi 3 vastata + illatiivi 3 kaatua + tulosija 2 näyttää + ablatiivi 2 osua + illatiivi 2 puuttua + erosija 2 hukkuu + illatiivi 1 johtua + elatiivi 1 joutua + illatiivi 1 jäädä + tulosija 1 keskittyä + illatiivi 1 koputtaa + tulosija 1 liukastua + tulosija 1 mielipide + elatiivi 1 nauraa + allatiivi 1 riippuvainen + elat.1 sattua + illatiivi 1 törmätä + illatiivi 1	tulla + translatiivi 6 vastata + illatiivi 6 näyttää + ablatiivi 5 kaatua + tulosija 3 keskittyä + illatiivi 3 osua + illatiivi 3 puuttua + erosija 3 tykätä + elatiivi 3 huolestunut + elatiivi 2 ihastunut + illatiivi 2 koskea + illatiivi 2 olla pahoillaan +elat. 2 haista + allatiivi 1 istahtaa + allatiivi 1 joutua + illatiivi 1 jäädä + tulosija 1 keskustella + elatiivi 1 koputtaa + illatiivi 1 kompastua + illatiivi 1 koputtaa + illatiivi 1 liittyä + illatiivi 1 osallistua + illatiivi 1 osoittautua + transl. 1 pitää huolta + elatiivi 1 purskahtaa + illatiivi 1 riippuvainen + elat. 1 sattua + illatiivi 1 tutustua + illatiivi 1 unohtua + tulosija 1 vaikuttaa + illatiivi 1	tyytyväinen + illat. 2 vastata + illatiivi 2 ehtiä + tulosija 1 eksyä + tulosija 1 haista + allatiivi 1 huolestunut + elat. 1 huolehtia + elatiivi 1 liittyä + illatiivi 1 löytyä + erosija 1 myöhässä + elatiivi 1 pitää +elatiivi 1

Loput aineiston rektioilmauksista esiintyvät vain yhdellä taitotasolla. Vain A1-tasolla esiintyviä ovat *kadota* ja *tallentua*. A2-tasolla esiintyvät *hukkuu, johtua, liukastua, mielipide, nauraa jollekin* ja *törmätä*. B1-tasolla esiintyvät rektiöt puolestaan ovat

ihastunut, istahtaa, keskustella, kompastua, koskea, olla pahoillaan, osallistua, osoittautua, pitää huolta, purskahtaa, tutustua, unohtua ja vaikuttaa johonkin. Vain B2-tasolla esiintyviä ovat puolestaan *ehtiä, eksyä, huolehtia, löytyä, myöhässä ja tyytyväinen.*

5.3.2 Jakauma koululaisaineiston tehtävissä

Koska koululaisaineistossa on huomattavasti YKI-aineistoa vähemmän rektiotaus tapauksia (katso frekvensseistä tämän tutkimuksen lukua 5.1), ne on mahdollista luetella kokonaisuudessaan.

Tehtävä 1: 8 rektiotausta

tykätä + elatiivi 3
vastata + illatiivi 2
olla pahoillaan + elatiivi 2
joutua + illatiivi 1

Tehtävän 1 tehtävänanto on viesti ystävälle ja se on epämuodollisen tekstilajin teksti. Tehtävässä 1 on yleisesti ottaen hyvin vähän rektiotaus tapauksia, ja myös hyvin vähän erilaisia rektiotaus sanoja. Niistä suurin osa on tunteita ilmaisevia: *tykätä jostakin* tai *olla pahoillaan jostakin*. Kahdeksasta rektiotaus tapauksesta elatiivilla täydentyvät *tykätä* ja *olla pahoillaan* ja illatiivilla *vastata* ja *joutua*.

Tehtävä 2: 19 rektiotausta

tulla + translatiivi 15
sattua + illatiivi 1
tutustua + illatiivi 1
huolestunut + elatiivi 1
löytyä + erosija 1

Tehtävän 2 tehtävänanto on viesti opettajalle, mikä on tehtävän 1 tavoin epämuodollinen tekstilaji. Viesteissä kerrotaan sairastumisesta ja kysytään, mitä on tullut läksyksi ja mitä koulussa on tapahtunut. Tämän vuoksi *tulla joksikin* (aineistossa *tulla läksyksi* tai *tulla sairaaksi / terveeksi*) esiintyy 15 kertaa tehtävässä 2. Muut rektiotaus tapaukset esiintyvät kukin vain kerran tehtävän 2 teksteissä.

Tehtävä 3: 23 rektiotausta

vastata + illatiivi 5
puuttua + erosija 5
pitää + elatiivi 4
näyttää + ablatiivi 2
tyytyväinen + illatiivi 2

tallentua + tulosija 1
kadota + illatiivi 1
johtua + elatiivi 1
jäädä + illatiivi 1
keskustella + elatiivi 1

Tehtävässä 3 on kymmenen erilaista rektioilmausta ja niitä on kutakin hieman tehtävää 2 enemmän, joten variaatio on tehtävässä 3 suurempi kuin tehtävissä 1 ja 2. Tehtävän 3 tekstien aiheena on sähköpostiviesti verkkokauppaan. Viesteissä kerrotaan, että tilatussa tuotteessa on jokin vika tai puute, minkä vuoksi tuote halutaan palauttaa. Viestin lopussa on usein ilmoitettu (sähköposti)osoite, johon voi vastata. Tämän vuoksi *puuttua jostakin* ja *vastata johonkin* ovat tehtävän 3 yleisimmät rektiotaupukset. Seuraavaksi yleisin on *pitää jostakin*. Tehtävässä 3 tulosijalla täydentyviä erilaisia rektioilmauksia on 5 ja erosijalla täydentyviä niin ikään 5.

Tehtävä 4: 25 rektiotaupasta

keskittyä + illatiivi 6
vastata + illatiivi 4
huolestunut + elatiivi 2
riippuvainen + elatiivi 2
puuttua + illatiivi 1
tulla + translatiivi 1
hukkua + tulosija 1
joutua + illatiivi 1
mielipide + elatiivi 1
tykätä + elatiivi 1
jäädä + tulosija 1
unohtua + illatiivi 1
vaikuttaa + illatiivi 1
liittyä + illatiivi 1
pitää huolta + elatiivi 1

Tehtävä 4 on mielipide ja sen teksteissä on 15 erilaista rektioilmausta, joten rektioilmausten variaatio isäntyy jälleen edeltäviin tehtäviin nähden. Mielipidekirjoituksen aiheena on joko se, saako kännykkää pitää mukana koulussa tai se, saavatko vanhemmat rajoittaa lasten internetin käyttöä. Koulu- ja kännykkäteemaan liittyen yleisimmät tehtävässä 4 esiintyvät rektioilmaukset ovatkin *keskittyä johonkin* ja *vastata johonkin*. Vanhemmat puolestaan ovat *huolestuneita lasten internetin käytöstä*, koska *siitä* voi tulla *riippuvaiseksi*, jolloin *siihen on puututtava*. Tehtävän 4 rektiotaupukset, kuten *huolestunut* ja *riippuvainen jostakin* sekä *vaikuttaa johonkin*, ovat abstrakteja verrattuna tehtävien 1 – 3 rektiotaupuksiin. Tehtävän 4 rektioilmauksista tulosijalla täydentyviä on 10 ja erosijalla täydentyviä 5.

Tehtävä 5: 46 rektiotapausta

näyttää + ablatiivi 6
kaatua + tulosija 5
osua + tulosija 5
koputtaa + tulosija 3
vastata + illatiivi 3
pitää + elatiivi 2
tykätä + elatiivi 2
ihastunut + illatiivi 2
koskea + illatiivi 2
haista + allatiivi 2
liukastua + illatiivi 1
törmätä + illatiivi 1
nauraa + allatiivi 1
sattua + illatiivi 1
kompastua + illatiivi 1
osallistua + illatiivi 1
purskahtaa + illatiivi 1
haista + allatiivi 2
istahtaa + allatiivi 1
osoittautua + translatiivi 1
ehtiä + illatiivi 1
eksyä + illatiivi 1
liittyä + illatiivi 1
huolehtia + elatiivi 1
myöhässä+ elatiivi 1

Tehtävässä 5 on 25 erilaista rektiosanaa eli variaatio on koululaisaineiston tehtäien rektio. Tehtävä 5 on kertomus. Tehtävän 5 tekstit ovat hauskoja ”juttuja”, joissa on kerrottu erilaisista hassuista tai pelottavista asioista. Tämän vuoksi aineiston yleisimmät rektiot ovatkin *näyttää joltakin*, *kaatua johonkin / jonnekin* ja *osua johonkin / jonnekin*. Muita tehtävässä 4 esiintyviä jännittäviä rektioverbejä ovat *liukastua*, *törmätä*, *sattua (johonkin)*, *kompastua*, *purskahtaa*, *haista* ja *eksyä*. Lisäksi tässä tehtävässä on ilmaistu erilaisia tunteita sellaisten rektiosanojen avulla kuin *tykätä* ja *ihastunut*. Tehtävässä 5 on vain 3 erosijalla täydentyvää rektiosanaa, loput 20 täydentyvät tulosijalla.

5.3.3 Koululaisaineiston virhejakauma

Jakaumassa on tarkasteltu myös paitsi sitä, millaisia rektioilmauksia eri tasoilla on, myös sitä, millaisia virheitä niissä on tehty ja millä oikea sijamuoto on korvautunut. Koululaisaineistossahan virheellisiä ilmauksia ovat vain ne, jossa on oikea merkitys mutta rektiotäydennyksen sija on väärässä muodossa (ks. tämän tutkimuksen Tarkkuus-luku 5.2).

Sellaisia rektioilmauksia, joiden täydennys olisi oikeassa muodossa mutta joiden merkitys olisi väärä, ei tässä aineistossa ole lainkaan. Koululaisaineistossa on yhteensä 23 virheellisessä muodossa olevaa rektiotäydennystä. Usein virheellinen muoto on jokin tunnistettava sijamuoto, mutta toisinaan sana, jolla oikea muoto on korvautunut, on sanahahmoltaan hämärä. Tällöin oikea sija on korvautunut ”jollain muulla” eli ei millään selvästi tunnistettavalla toisella sijamuodolla. Illatiivin yleinen virhe puolestaan on sijapäätteen pitkän loppuvokaalin lyhentyminen lyhyeksi vokaaliksi. Tällöin oikea sijamuoto eli illatiivi on korvautunut ”vokaalin lyhentymällä”.

Lähtökohtana on aina se sija, jonka kuuluisi olla rektion täydennyksenä. Koululaisaineiston 23 virheellisessä muodossa olevasta sijatäydennyksestä illatiiveja on (tai pikemminkin kuuluisi olla) 16, translatiiveja 4 ja elatiiveja 3. Kaikista virheellisistä muodoista yhdeksän on korvautunut nominatiivilla, viisi vokaalin lyhentymällä (illatiiveja), kaksi elatiivilla, kaksi partitiivilla, kaksi ”jollain muulla”, yksi allatiivilla, yksi genetiivillä ja yksi essiivillä. Suurin osa koululaisaineiston virheellisistä muodoista on siis korvautunut nominatiivilla. Kaikki illatiivilla täydentyvien rektioilmausten virheelliset tapaukset ja se, millä sijamuodolla ne ovat korvautuneet, on lueteltu liitteessä 1. (LIITE 1.)

Virheellisessä muodossa olevia elatiivitapauksia on aineistossa vain kolme: *voi pitää huoltaa lapsita* 0207-B1T4, *mä tukkan kovasti häntä* 0397-A2T5 ja *en tykkä sun isä* 7778-A2T1. Näistä ensimmäisessä elatiivi on korvautunut ”jollain muulla” (*lapsita*), toisessa partitiivilla ja kolmannessa nominatiivilla. Ensimmäisessä on kenties yritetty aivan oikein tehdä elatiivia, mutta *s* on jäänyt *-sta*-päätteestä pois. Partitiivi on hyvä arvaus silloin, kun oppijalla ei ole tietoa siitä, mikä verbin rektiotäydennys on; *tykätä jostakin* on saattanut oppijan mielessä rinnastua esimerkiksi transitiiiviseen *rakastaa jotakin* -rakenteeseen. Nominatiivi kertoo eniten siitä, ettei oppija kenties tiedä verbillä olevan rektiota.

Translatiivirektiotapauksissa on erehdytty neljä kertaa: *he eivät tulla ahkerä* 7708-A1T4, *nyt minä tulen parempi* 0467-A2T2, *minun pää, flun ja vasta tule normali* 0467-A2T2 ja *mulle tulli vatsan kipeena* 7849-A2T2. Näissä kolmessa ensimmäisessä tapauksessa translatiivin tilalla on nominatiivi ja neljännessä essiivi. Essiivi on saattanut tulla oppijan mieleen esimerkiksi ilmauksesta *olla vatsa kipeänä*, jolloin essiivi olisikin oikea sija.

Korvautumisista yleisesti voidaan sanoa, että nominatiivi näyttää olevan koululaisaineistossa yleisin korvautumissija. Tämä johtunee siitä, ettei oppija vain ole

tiennyt verbin rektiota. Ilmiselviä säännönmukaisuuksia korvautumisessa ei näyttäisi olevan. Illatiiveissa pitkä loppuvokaali näyttää usein lyhentyvän, mutta genetiivillä on silti korvautunut vain yksi illatiivirektio. Molemmissa aineiston *tyytyväinen johonkin* - ilmauksissa illatiivi on korvautunut elatiivilla: *en ollut tyytyväinen pelistä* 0207-B2T3 ja *EN ole tyytyväinen tietokonepelistä* 0357-B1T3.

A1-tasolla on 7 virheellisessä muodossa olevaa rektiotausta. Taulukossa 21 on esitelty, millä sijalla oikea muoto on korvautunut kullakin taitotasolla.

Taulukko 21. Koululaisaineiston virheellisessä muodossa olevien rektiötäydennysten oikean sijan korvautuminen muilla sijoilla taitotasolla A1 – B2.

	ILLATIIVI	ELATIIVI	TRANSLATIIVI
A1	nominatiivi 3 allatiivi 1 partitiivi 1 jotain muuta 1		nominatiivi 1
A2	lyhyt vokaali 2 nominatiivi 2	partitiivi 1	nominatiivi 2 essiivi 1
B1	lyhyt vokaali 3	”jotain muuta” 1	
B2	elatiivi 2 genetiivi 2		

Taulukosta 21 näkyy, että nominatiivilla korvautuneita muotoja on A-tasolla, mutta ei B-tasolla. Tämä lienee luonnollista, sillä etenkin A1-tasolla oppija ei edes vielä osaa kovin monia eri sijamuotoja. B-tasolla nominatiivilla korvautumista puolestaan ei ole, mikä saattaa johtua esimerkiksi siitä, että oppijalla on jo tiedossa A-tasoa enemmän muita sijoja, joita hän ikään kuin ”tarjoaa” rektion täydennyksiksi. Taulukkoon 22 on puolestaan koottu muill sijoilla eli illatiivilla, elatiivilla ja translatiivilla täydentyvien rektioilmausten korvautumissijat virheellisissä muodoissa. Taulukosta nähdään, että virheellisissä muodossa oikea rektion täydennyksen sija on korvautunut melko erilaisilla muodoilla.

Taulukko 22. Koululaisaineiston illatiivilla, elatiivilla ja translatiivilla täydentyvien rektioilmausten virheellisessä muodossa olevien täydennysten korvautuminen muilla sijoilla tehtävissä 1 – 5.

	Illatiivi	Elatiivi	Translatiivi
Tehtävä 1	lyhyt vokaali 1	nominatiivi 1	
Tehtävä 2			nominatiivi 2 essiivi 1
Tehtävä 3	elatiivi 2 genetiivi 1 nominatiivi 1		
Tehtävä 4	nominatiivi 2 lyhyt vokaali 2 allatiivi 1 partitiivi 1 ”jotain muuta” 1	”jotain muuta” 1	nominatiivi 1
Tehtävä 5	nominatiivi 2 lyhyt vokaali 2	partitiivi 1	

Taulukosta 4 nähdään, että eniten virheellisessä muodossa olevia täydennyksiä on tehtävässä 4, jossa oikea sija myös näyttää korvautuvan hyvin erilaisilla sijamuodoilla, ja myös kaksi kertaa ”jollain muulla”.

5.3.4 Jakauma YKI-aineiston taitotasoilla

Kuten aiemmin on useasti jo todettu, YKI-aineistossa on huomasti enemmän rektiotapauksia kuin koululaisaineistossa: yhteensä 759 tapausta. A1-tasolla tapauksia on 35, A2-tasolla 36, B1-tasolla 66, B2-tasolla 92, C1-tasolla 234 ja C2-tasolla 296. C-tasolla rektioilmausten määrä on siis mononkertainen alempiin tasoihin verrattuna. YKI-aineistossa on 91 erilaista ilmausta, joista osan olen luokitellut osaksi konstruktiota, esimerkiksi huoli-konstruktio (*huolehtia, huoli, huolissaan, huolehtiminen, pitää huolta jostain*), hyöty-konstruktio (*hyötyä, hyöty jostakin*) syy-konstruktio (*syy, syyllinen, syytön johonkin*), ilo-konstruktio (*iloinen, ilahtua, ilo, iloita jostakin*). Tämä on perusteltua, sillä samasta verbikannasta syntyneillä ilmauksilla on usein samanlainen rektiotäydennys kuin kantaverbillä. Tässä tutkimuksessa on tämän vuoksi otettu mukaan tutkimusaineistoon myös muita rektiosanoja kuin verbejä, mutta vain, jos rektioadjektiivilla, -substantiivilla tai -adverbillä on olemassa saman rektiotäydennyksen saava verbi.

YKI-aineiston rektioilmauksista eniten esiintymiä aineistossa on *pitää jostakin* - ilmauksella. Luettelen seuraavaksi ne ilmaukset, jotka esiintyvät aineistossa yli 10 kertaa.

Ilmauksen perässä on sen **esiintymien määrä** YKI-aineistossa.

pitää + elatiivi 36
nauttia + elatiivi 35
liittyä / liittyminen + illatiivi/translatiivi 34
vaikutus / vaikuttaa + illatiivi 33
tykätä + elatiivi 27
osallistua + illatiivi 26
huoli-konstruktio 25
myöhästyä + elatiivi 25
tulla + translatiivi 25
tyytyväinen + illatiivi 23
johtua + elatiivi 21
keskustelu / keskustella + elatiivi 21
riippua + elatiivi 21
vastuu / vastata + elatiivi 19
syy-konstruktio + illatiivi 18
tututuminen / tutustua + illatiivi 18
tuntua + ablatiivi/allatiivi 16
vastata/vastaus + illatiivi 16
kiinnostunut / kiinnostua + elatiivi 14
kuulua + illatiivi 14
löytyä + erosija 14
näyttää + ablatiivi/allatiivi 14
puuttua + illatiivi 11
mielipide / olla mieltä + elatiivi 13
välittää + elatiivi 12

Useimmiten esiintyvien sanojen joukossa on tunnetta ilmaisevia verbejä ja sanoja: *pitää jostakin*, *nauttia jostakin*, *tykätä jostakin*, *huoli*-konstruktio, *tyytyväinen johonkin*, *tuntua joltakin/jollekin*, *kiinnostunut / kiinnostua jostakin* ja *välittää jostakin*. Toimintaa ilmaisevia ovat *liittyä / liittyminen johonkin/joksikin*, *osallistua johonkin*, *myöhästyä jostakin*, *keskustella / keskustelu jostakin*, *tutustua / tutustuminen johonkin* ja *vastata / vastaus johonkin*. Abstrakteja ilmauksia puolestaan ovat *vaikuttaa / vaikutus johonkin*, *tulla joksikin*, *johtua jostakin*, *riippua jostakin*, *vastata / vastuu jostakin*, *syy*-konstruktio, *kuulua johonkin*, *löytyä jostakin/joltakin*, *näyttää joltakin/jollekin*, *puuttua johonkin* ja *olla mieltä / mielipide jostakin*. Useimmin esiintyvien rektioiden joukossa on siis hyvin erilaisia sanoja.

Liitteessä 2 on lueteltu YKI-aineiston rektioilmaukset eri tasoilla eli millä taso(i)lla mikin rektioilmaus esiintyy. Sellaisia ilmauksia, joita on kaikilla tasoilla A1 – C2, ovat aineistossa *tulla joksikin* ja *tykätä jostakin*. Näiden voidaan siis päätellä olevan paitsi jo

alkeistasolla opittavia, myös erittäin käyttökelpoisia ilmauksia ylemmillä kielitaidon tasoilla. Sellaisia rektioilmauksia, joita on ainakin viidellä kuudesta taitotasosta, ovat *keskustella/keskustelu jostakin*, *tutustua johonkin*, *tyytyväinen*-konstruktio, *nauttia jostakin* ja *näyttää joltakin/jollekin*. Suurin osa aineiston ilmauksista esiintyy vain B- ja C-tasoilla ja eniten muista tasoista poikkeavia ilmauksia on C-tasolla. Vain C-tasolla esiintyviä rektioilmauksia on 51 aineiston 91 ilmauksesta eli selvästi yli puolet. C-tasolla siis sekä rektioilmausten frekvenssi kasvaa erittäin voimakkaasti että rektioiden variaatio monipuolistuu huomattavasti. Useimmin aineistossa esiintyvä rektioilmaus *pitää jostakin* löytyy aineiston tasoilta A1 – B2. (LIITE 2.)

Jakauma-luvussa olen tutkaillut rektiota tapauksia myös jakamalla ne sen mukaan, täydentyvätkö ne tulosijalla, erosijalla vai olosijalla. Taulukkoon 23 on koottu näillä sijoilla täydentyvien *erilaisten* rektioilmausten määrä kullakin tasolla. Taulukossa olevat luvut eivät siis kerro rektioilmausten määrästä (tai taajuudesta) mitään, vaan **erilaisten rektiopääsanojen lukumäärän** eli sen, kuinka monta erilaista rektioilmausta aineistossa on eri tasoilla: Esimerkiksi A1-tasolla on viisi erilaista tulosijalla täydentyvää rektioilmausta, joista kullakin voi olla sitten eri määrä tapauksia (rektioiden taajuutta on käsitelty luvussa 5.1).

Taulukko 23. Erilaisten ja erisuuntaisilla sijamuodoilla täydentyvien rektioilmausten määrä YKI-aineistossa tasoilla A1 - B2.

	TULOSIJA	EROSIJA	OLOSIJA	ABLATIIVI/ ALLATIIVI	YHTEENSÄ
A1	5	3	0	1	9
A2	4	6	0	4	13
B1	13	8	1	3	25
B2	17	14	2	2	35
C1	32	22	3	5	62
C2	40	22	1	3	66

Taulukosta 23 huomataan, että erilaisten rektioilmausten määrä lisääntyy tasoilla ylöspäin edetessä. C2-tasolla on yli seitsemän kertaa niin paljon erilaisia ilmauksia kuin A1-tasolla. Taajuus-luvussa (5.1) kerrottiin, että taajuus kasvaa huomattavasti juuri C-tasolla. Samoin variaatio lisääntyy juuri C-tasolla: erilaisia rektioilmauksia on C-tasolla noin kaksinkertaisesti B-tasoon verrattuna.

Aisti- ja vaikutelmaverbeistä

Aisti- ja vaikutelmaverbien täydennys voi vaihdella ablatiivin ja allatiivin välillä. Näitä verbejä YKI-aineistossa ovat *haista, kuulostaa, maistua, näyttää, tuntua ja vaikuttaa joltakin / jollekin*. Kaikki aisti- ja vaikutelmaverbien esiintymät on lueteltu konteksteineen ja määrineen liitessä 3. Vaikka täydennyksen vaihtelu on mahdollinen, aineistossa vain yksi verbi on täydentynyt ablatiivilla: *tunnu sopivalle ratkaisulle* Y1008-C2T1. Muut ovat joko täydentyneet ablatiivilla tai sitten virheellisesti jollain muulla, yleensä nominatiivilla. Tästä voitaneen päätellä, että ablatiivi joko opitaan tai opetetaan yleensä aisti- ja vaikutelmaverbien täydennykseksi. (LIITE 3.)

Olosijaisista rektiotausista

Olosijalla täydentyviä rektiotausista ei ole aineistossa monta. Tässä ne lueteltuna:

viipyä:	<i>viipyä lomalla maa-alueella</i> Y659-B1T3
pärjätä:	<i>elämässä pärjämään</i> Y692-B2T3
edistyä:	<i>edistyä osaamisessa</i> Y816-C1T3
pysyä:	<i>kaikki pysyy samana</i> Y345-B2T2
	<i>pysyä työelämässä</i> Y1111-C1T2
	<i>pysymään kuriin</i> Y1044-C1T3
	<i>pysymään nuorekkaan näköisenä</i> Y826-C1T3
	<i>pysyy hallinnassa</i> Y1044-C1T3
	<i>pysyä ajantasalla</i> Y223-C1T3
toimia:	<i>toimia tulkkina</i> Y852-C1T2
	<i>olen toiminut yrittäjänä</i> Y1005-C2T2
	<i>yrittäjänä toimin</i> Y1005-C2T2
	<i>olen toiminut 2 vuotta maahanmuuttajien kouluttajana</i> Y1009-C2T2
	<i>toimii minun omalääkärimäni</i> Y1124-C2T2
	<i>toimisi minun omalääkärimäni</i> Y1124-C2T2
	<i>mallina toimii</i> Y832-C2T3

Eniten olosijaisia rektiotausista YKI-aineistossa on *pysyä-* ja *toimia-*verbeillä, joista ensimmäistä on aineistossa kuusi ja toista seitsemän. B-tasolla esiintyviä ovat *viipyä, pärjätä* ja *pysyä*. *Toimia-*verbi essiivitäydennyksineen on vain C-tasolla.

Tulosijaisista rektiotausista

A1-tason tulosijaiset rektiotausista ovat luonnollisesti hyvin perussanastoa: *tulla joksikin, tyytyväinen johonkin, tutustua johonkin, jäädä johonkin/jonnekin* ja *koskea*

johonkin. Tulla joksikin on kaikilla tasoilla esiintyvä ilmaus ja se se opitaankin varmaan aivan ensimmäisten rektiosanojen joukossa. A2-tasolla esiintyviä uusia tulosijaisia rektiotaus tapauksia (A1-tasoon nähden) ovat *liittyä johonkin/joksikin* ja *vastata/vastaus johonkin*.

B1-tasolla sanavarasto kasvaa ja myös hieman abstrahoituu; uusia rektioilmauksia ovat *kuulua johonkin, osallistua johonkin, luottaa johonkin, riittää johonkin, ryhtyä joksikin, vaikuttaa/vaikutus johonkin, mahtua johonkin, muuttua joksikin* ja *pyrkii johonkin/jonnekin*. Etenkin *vaikuttaa johonkin* on ilmaus, jota ei voisi kuvitellakaan A-tasolle sen abstraktiuden vuoksi. B2-tasolla uusia tapauksia puolestaan ovat *joutua johonkin / joksikin, ehtii johonkin/jonnekin, kyllästyä johonkin, liite/liittyä johonkin/joksikin, keskittyä johonkin, pettynyt johonkin, sairastua johonkin* ja *syykonstruktio*, tarkkaan ottaen *siinä on selvä syy* Y398-B2T3 ja *tällaseen on hyvä syy* Y709-B2T3.

C-tasolla rektioilmausten variaatio laajenee paljon, mutta useimmat C-tason uusista rektiotaus tapauksista esiintyvät aineistossa vain joitakin kertoja. Seuraavassa esimerkkejä tällaisista tapauksista:

pukeutukaa sädesuojaaviin vaatteisiin Y1063-C1T1

erikoistunut ohjelmiin Y496-C1T2

haluan panostua laatuun Y377-C1T2

eksyttiin metsään Y695-C1T3

lapseesi ei tartu Y1034

yhdyn kirjoittajaan Y808-C1T3

vedota kaikkiin työntekijöihin ja ihmiskuntaan Y1000-C2T3

turvaudutaan plastiikkakirurgiaan Y832-C2T3

suhtautumisessa toisiin ihmisiin Y1124-C2T3

työpaikkakiusaamiseen puututaan Y800-C2T3

pyrkivät täydelliseen vartaloon ja ryppyttömiin kasvoihin Y821-C2T3.

C-tasolla rektiotaus tapaukset on myös osattu luonnollisesti hyvin, sillä niiden tarkkuus on erittäin hyvä, lähes sata prosenttia.

Erosijaisista rektiotaus tapauksista

A1-tasolla on kolme erilaista erosijaista rektioilmausta: *pitää, tykätä* ja *keskustella*. *Pitää*

ja *tykätä* ilmaisevat tunnetta ja ovat myös sellaisia, jotka esiintyvät monilla aineiston taitotasoilla. A2-tasolla olevia uusia ilmauksia (A1-tasoon verrattuna) ovat *iloinen*, *nauttia* ja *olla pahoillaan*, jotka myös ilmaisevat tunteita. B1-tason ilmauksia puolestaan ovat *huolehtia*, *johtua*, *löytyä* ja *mielipide*. B2-tasolla alkaa rektioilmausten monipuolistuminen, sillä tällä tasolla erosijaisia ilmauksia ovat aiemmin mainittujen lisäksi *riippua*, *luopuminen / luopunut*, *välittää*, *kieltäytyä*, *haaveilla*, *myöhästyä* ja *vastuu*. Kuten tulosijaisissa tapauksissakin, C-tasolla rektioilmausten kirjo laajenee huomattavasti. C-tasolla on myös sellaisia tapauksia, jotka ovat natiivillekin edistyneen kielenkäyttäjän merkkejä, kuten *koitua jostakin*, *aiheutua jostakin* ja *hyötyä jostakin*. Seuraavassa esimerkkejä C-tason erosijaisista rektiotaapauksista:

samaa mieltä siinä Y1038-C1T3

siitä koituvia Y1034-C1T3

riippuu hormoneista, diabetes-sairaudesta tai käytöstä Y804-C1T3

vastata kaikista virheistään Y809-C1T3

myöhästymisestä aiheuttava Y802-C2T2

kiinnostuin siihen Y1137-C2T1

riippumatta tehtävästä Y1008-C2T2.

Aineistossa on joitakin sanoja, joiden merkitys vaihtuu erisuuntaisen täydennyksen kanssa: *puuttua jostakin – puuttua johonkin*, *vaikuttaa joltakin – vaikuttaa johonkin* ja *vastata johonkin – vastata jostakin*. *Puuttua*-verbi esiintyy sekä illatiivitäydennyksen että erosijaisen täydennyksen kanssa C1- ja C2-tasoilla. *Vaikuttaa*-verbin esiintymillä sen sijaan on eroa: *vaikuttaa johonkin* on tasoilla B1 – C2, kun taas *vaikuttaa joltakin* on vain C1-tasolla. Samoin *vastata johonkin* on tasoilla A2 – C1 ja *vastata jostakin* ylempillä tasoilla B2 – C2. *Vastata*-verbin kohdalla tämä onkin loogista, sillä *vastata johonkin* on aineistossa yleensä *vastata puhelimeen / viestiin / sähköpostiin*, ja nämä ilmaukset opitaan varmasti ennen *vastata jostakin* - eli *olla vastuussa jostakin* -ilmausta.

5.3.5 Jakauma YKI-aineiston tekstilajeissa

Rektiotaajuus on suurin mielipideteksteissä ja pienin epämuodollisissa teksteissä (ks. luku 5.1). Sama pätee myös erilaisten rektioilmausten määrään: epämuodollisissa teksteissä on vähiten erilaisia ilmauksia ja mielipideteksteissä eniten. Tapaukset on jaettu erosijaisiin,

tulosijaisiin ja olosijaisiin sekä aisti- ja vaikutelmaverbeihin. Liitteessä 4 on lueteltu, millaisia erosijalla (elatiivilla tai ablatiivilla), tulosijalla (illatiivilla, allatiivilla tai translatiivilla) ja olosijalla (inessiivillä, adessiivilla tai essiivillä) täydentyviä rektiotauspausia on kussakin tekstilajissa. Eniten erilaisia ilmauksia on mielipideteksteissä ainoana poikkeuksena aisti- ja vaikutelmaverbit, jolla on erilaisia rektiotauspausia muodollisissa teksteissä ja mielipideteksteissä yhtä paljon ja ne ovat myös täsmälleen samat verbit. (LIITE 4.)

5.3.6 YKI-aineiston virhejakauma

Koska YKI-aineistossa on rektiotauspausia yli kuusinkertaisesti koululaisaineistoon nähden, siinä on myös huomattavasti enemmän virheellisiä ilmauksia kuin koululaisaineistossa. YKI-aineiston ilmaukset ovat myös jakaantuneet neljään tarkkuusluokkaan koululaisaineiston kahden tarkkuusluokan sijaan (ks. luku 5.2 Tarkkuus). Neljä ilmausta on luokiteltu muoto ja merkitys -väärin luokkaan. Ne ovat:

jääda avoinassa Y268-A1T3

Tuntuu minusta nyt noin Y602-A2T3

osalistuvat onnetuksessa Y688-B2T3

Puhtaat talot ja pihaat näyttävät asukkaidensa kasvoja Y1034-C1T1.

Ensimmäisessä ilmauksessa on käytetty jääda-verbin täydennyksenä inessiiviä, mikä olisikin looginen muoto. Toisessa ilmauksessa puolestaan on käytetty kiertoilmausta, adverbiä *noin*, ablatiivi-/allatiivitäydennyksen sijaan. Kolmannessa sen sijaan käytetty vääränlaista verbiä (*osallistua*) ja sen täydennyksenä inessiiviä. Onnettomuuteen voi *olla osallisena*, mutta *osallistua* viittaa aktiivisempaan toimintaan. Neljännessä ilmauksessa sen sijaan on *näyttää*-verbi kummallisessa merkityksessä ja sen täydennyksenä partitiiviobjekti. Lauseen tarkoituksena lienee ilmaista, että *puhtaat talot ja pihaat edustavat asukkaitaan*, mutta tässä tapauksessa sekä muoto että merkitys ovat väärin.

Sellaisia rektioilmauksia, joiden muoto on oikein mutta merkitys väärin, on aineistossa 22. Ne sijoittuvat tasoille A1 – C1, C2-tasolla ei tällaisia siis enää ole. Suurin osa tämän tarkkuuskategorian rektiosanoista on sellaisia, joilla on erilaisia täydennysvaihtoehtoja ja merkitys muuttuu täydennyksen muuttuessa (esimerkiksi *nauttia jotakin ~ jostakin*, *vastata jotakin ~ jostakin ~ johonkin*, *pitää jotakin ~ jostakin*).

Neljä muoto oikein, merkitys väärin -rektiotauspausista johtuu *nauttia jotakin* -rakenteen elatiivitäydennyksen korvautumisesta partitiivilla. *Nauttia jotakin* on myös

suomen kielen toimiva rakenne silloin, kun se on merkityksessä ”syödä tai juoda jotain”.

Aineiston *nauttia*-tapaukset ovat:

nauttia luontoa valoa ja ilmaa Y661-B1T3
nauttia vettä Y659-B1T
nauttia luontoa 684-B2T3
nauttia värikästä ja piristävää graffititeosta Y1029-C1T3

Pitää jostakin esiintyy aineistossa kaksi kertaa virheellisessä *pitää jotakin*-muodossa. *Pitää* objektin kanssa olisi paikallaan silloin, kun jotakin konkreettisesti pidetään vaikkapa kädessä. Aineistossa merkitys ei kuitenkaan ole sellainen:

pidän juustoa Y257-A1T3
pidät esitystä Y482-B2T1.

Vastata-verbi on myös monimerkityksinen. Seuraavissa kahdessa tapauksessa kuuluisi olla *vastata* partitiiviobjektin kanssa, mutta kirjoittajat ovat virheellisesti käyttäneet *vastata*-verbin elatiivi- ja illatiivitäydennystä:

vastaa odotuksestasi Y327-B2T2
vastaa normeihin Y382-C1T2

Muissa muoto oikein, merkitys väärin -tapauksissa on käytetty yleensä vääränlaista sanaa periaatteessa oikean täydennyksen kanssa:

koskee mitaan Y272-A1T3
iloinen sinusta! Y324-B1T2
eivät huolehtia pelistä Y399-B1T3
viipyä lomalla maa-alueella Y659-B1T3
et riippuu busseista ja junoista Y686-B2T3
olen vahvaa mieltä siitä Y811-C1T3

Koskea tosin on kontekstissaan oikea sana, mutta se vaatisi täydennykseen illatiivin. *Iloinen* + elatiivi on toimiva rakenne, mutta tässä yhteydessä rakenteen kuuluisi olla *iloinen sinun puolestasi*, ei *iloinen sinusta*. *Huolehtia pelistä* tarkoittaa tekstiyhteydessä: *eivät välitä pelistä*. Samoin *viipyä* on hassu sanavalinta lomasta puhuttaessa, vaikka se täysin ymmärrettävä onkin. *Riippua* on myös hyvin ymmärrettävä, mutta *riippua bussista ja junista* viittaa konkreettiseen riippumiseen eli tässä kannattaisi käyttää *olla riippuvainen jostakin* -rakennetta. Samoin *olla vahvaa mieltä* ei ole oikein käypä ilmaus, voi *olla samaa tai eri mieltä* mutta *vahvaa mieltä* on hieman hassusti sanottu, vaikka jollakulla voikin *olla vahva mielipide jostakin asiasta*.

Sellaisia ilmauksia joiden merkitys on oikein mutta muoto virheellinen, on aineistossa 90 kaikilla taitotasoilla. Useimmin (17 kertaa) on erehdytty *pitää*-verbin

elatiivitäydennyksessä. Virheet ovat A1 – B1-tasoilla. Elatiivi on korvautunut 12 kertaa nominatiivilla, 4 kertaa partitiivilla ja vain kerran ablatiivilla eli elatiivia vastaavalla ulkopaikallissijalla:

pidän taimaalaista Y443-A1T3
pidän taimaalaista Y443-A1T3
pidän matika ja Fysyka ja Kemia Y1080-A1T3
pidän kauppa Y262-A1T3
pidat taide Y1080-A1T3
ei Pidään Kala Y436-A2T3
pidin kanakeitto ja leipä Y607-A2T3
pidin kursilta Y623-A2T3
pidin salattia ja kastiket Y1117-A2T3
en pidän lapset ja vauvat Y1117-A2T3
tykkän tai pidän asia Y1094-A2T3
hän pitää kesämökki Y666-B1T3.

Edellisen luettelon kahdesta ensimmäisestä ilmauksesta on todettava, että niissä on todennäköisesti pyritty muodostamaan aivan oikein elatiivitäydennys, sillä *taimaalainen* on lauseessa attribuuttina – molemmat ilmaukset ovat siis saman oppijan tekstistä: *Minä pidän taimaalaista ruokasta. - - mutta minä pidän taimaalaista säästä.* (Y443-A1T3) ”*Taimaalainen*”-sanasta on siis todennäköisesti pyritty muodostamaan elatiivi, mutta -nen-loppuisen sanan elatiivi on päätyntä partitiivin näköiseksi.

Seuraavaksi useimmin on erehdytty *tyytyväinen johonkin* - ja *nauttia jostakin* - rakenteissa. Illatiivi on korvautunut kuusi kertaa elatiivilla ja kerran ablatiivilla. *Tyytyväinen* näyttää siis oppijoiden mielestä usein täydentyvän virheellisesti elatiivilla. Tämä virhe on tehty jopa C1-tasolla.

tyytyväinen palvelusta Y1015-A1T3
tyytyväinen palvelusta ja siisteista Y1017-A1T3
tyytyväinen teidän palvelustanne Y645-B1T2
tyytyväinen palveluksestanne Y803-C1T2
tyytyväinen vastauksestanne Y831-C1T2
teilta tuttuvaiset Y279-A1T3

Nauttia jostakin -ilmauksen elatiivi on puolestaan korvautunut kuusi kertaa nominatiivilla ja kerran partitiivilla:

nauttiin tunniasi Y629-A2T3
nauttia hiliaisuus Y661-B1T3
nauttia puhdas Y661-B1T3
nauttiaksemme kevät ja tuleva ja odotettu kesä Y1053-C1T1

Tulla joksikin- ja *tutustua johonkin* -ilmauksissa on erehdytty molemmissa kuusi kertaa.

Tulla-verbin translatiivitäydennys on korvautunut kaikilla kerroilla nominatiivilla. Tästä on todettava vielä se, että *tulla joksikin* -ilmauksellahan on vaihtoehtoinen tapa sanoa lähes sama asia: *Minä tulen kipeäksi* vs. *Minusta tulee opettaja*. Jälkimmäinen ilmaisee pysyvää olotilan muutosta, ensimmäinen puolestaan yleensä tilapäistä. Koska aineistoa lukiessa on ollut mahdotonta tietää, millaista rakennetta oppija on virheellisissä muodoissa hakenut, olen tulkinut kaikki *tulla* + nominatiivi -virheet *tulla joksikin* -rakenteeksi. Tässä virheellisissä muodoissa olevat *tulla joksikin* -rektiotapaukset:

tulevat vähemmpi Y264-A1T3
tulee pienempi Y602-A2T3
tulee kalliimpi Y602-A2T3
tulee valmis Y346-B1T2
tule hulluus Y408-B2T3
tulee selvä Y1052-C1T3

Kolmessa ensimmäisessä ilmauksessa on osattu muodostaa komparatiivi jo A-tasolla. Sen sijaan *tule hulluus* -ilmauksessa on kenties yritetty muodostaa translatiivi *hulluksi*, mutta jostain syystä se on jäänyt epämääräiseen *hulluus*-muotoon. Tässä tuskin on kuitenkaan haettu substantiivia *hulluus*.

Tutustua-verbin illatiivi on korvautunut kerran allatiivilla eli vastaavalla ulkopaikallissijalla ja muissa tapauksissa nominatiivilla:

tutustumme uudet ihmiset Y613-A1T3
tutustuaa sinulle Y206-A2T2
tutustua kaikelaista Y656-B1T3
tutustua kaikki puolet Y656-B1T3

Löytyä täydentyy useissa muissa kielissä olosijalla, mikä näkynee virheissä:

hänellä löydy Y660-B1T3
kadulla löytyy kavereita Y710-B2T3
löytyy huoltorakennuksessa Y1054-C1T1
löytyy Suomessa Y816-C1T3
alla löytyy Y827-C1T3

Kaikissa *löytyä*-verbin virheellisissä täydennyksissä on käytetty erosijan sijaan olosijaa. *Tykätä-* ja *vaikuttaa*-verbien täydennyksissä on puolestaan erehdytty neljä kertaa. *Tykätä*-verbin elatiivitäydennys on korvautunut kahdesti partitiivilla ja kahdesti nominatiivilla:

tykkäät sitä Y342-B1T2
tykkää käikke ihmiset Y652-B1T3
mitä tykkävät Y656-B1T3.

Vaikuttaa johonkin -ilmauksen illatiivi puolestaan on korvautunut kaksi kertaa nominatiivilla, kerran partitiivilla ja kerran kiertoilmauksella:

vaikutta teho Y643-B1T3

vaikkuta elämät Y693-B2T3

vaikuttanut suorituskykyä Y373-C1T2

vaikutus on ilmeinen myös työntekijöiden kannalta Y230-C2T3.

Myös *huolehtia jostakin* -rektion tapauksissa on erehdytty neljästi. Elatiivi on korvautunut kolmesti nominatiivilla ja kerran partitiivilla:

huoletia kaikki asiat Y667-B1T3

joka on huolehdettavaa Y682-B2T3

huolehdet bensinimäärää Y686-B2T3.

Muissa rektioilmauksissa on erehdytty kolme tai alle kolme kertaa, joten niitä kaikkia ei luetella tässä erikseen.

Olen tarkastellut myös erisijaisista rektioilmauksista sitä, millä pieleen menneissä ilmauksissa oikea sija on korvautunut: millä muodolla mikäkin sija on useimmin korvautunut. Illatiivia vaativat tapaukset ovat korvautuneet 12 kertaa nominatiivilla, seitsemän kertaa elatiivilla, kolme kertaa lyhyellä vokaalilla (illatiivin sijapäätteen pitkä loppuvokaali on jäänyt lyhyeksi) ja niin ikään kolme kertaa partitiivilla. Lisäksi illatiivi on korvautunut kaksi kertaa inessiivillä ja kerran genetiivillä, allatiivilla, ablatiivilla ja kiertoilmauksella. Jälleen oikea muoto on siis useimmin korvautunut nominatiivilla. Seitsemästä elatiivilla korvautuneesta rektiotapauksesta kuusi on *tyytyväinen johonkin* -ilmauksia. ”Jollain muulla” oikea sija on korvautunut seuraavassa ilmauksessa: *liittyäkseen porkkana-vihaajat ry:hen* Y1137-C2T1. Kiertoilmaukseksi on puolestaan luokiteltu ilmaus *vaikutus on ilmeinen myös työntekijöiden kannalta* Y230-C2T3.

Virheellisessä muodossa olevat elatiivitäydenteiset ilmaukset ovat myös täydentyneet useimmin nominatiivilla, yhteensä 24 kertaa. Partitiivilla on korvautunut 11 elatiivia, illatiivilla kolme ja ablatiivilla ja inessiivillä kaksi. Inessiivillä täydentyneet olivat *löytyä*-verbejä, jotka ovat saaneet erosijan sijaan täydennyksekseen olosijan. Partitiivi voikin olla looginen muoto elatiivin tilalle, sillä vajaaksi jäänyt elatiivi muistuttaa saattaa usein näyttää partitiivilta.

Ablatiivilla täydentyvistä virheellisistä tapauksista puolestaan viisi on täydentynyt nominatiivilla ja kolme *löytyä*-verbiä allatiivilla. Yksi ablatiivi on korvautunut elatiivilla ja yksi ”jollain muulla” eli adverbillä ilmauksessa *Maista huonosti* Y445-A2T3. Translatiivi on korvautunut nominatiivilla viisi kertaa ja kerran ”jollain muulla”: *tule*

hulluus Y408-B2T3. Yksi allatiivi ja yksi illatiivi ovat korvautuneet kerran illatiivilla.

Yhteensä tulosija on korvautunut erosijalla kahdeksan kertaa ja erosija tulosijalla kolme kertaa. Samansuuntaisella sisä- tai ulkopaikallissijalla on korvautunut viisi ilmausta eli suhteellisen vähän. Oikea täydennyssija on korvautunut partitiivilla yhteensä 14 kertaa. Partitiivi onkin melko varhaisessa vaiheessa opittava ja suomen kielessä usein käytettävä sijamuoto, joten sen rooli oikean sijan korvaavana sijamuotona on ymmärrettävä.

5.3.7 Koululais- ja YKI-aineiston jakauman vertailua

Koululaisaineistossa on yhteensä 44 erilaista rektioilmausta ja YKI-aineistossa niitä on 91. YKI-aineiston koululaisaineistoa vastaavilla tasoilla A1 – B2 on 47 erilaista rektioilmausta eli suunnilleen yhtä paljon kuin koululaisaineistossa. YKI-aineistossa erilaisten ilmausten määrä ja frekvenssi kasvavatkin huomattavasti juuri C-tasolla. Erilaisten ilmausten määrää on vertailtu myös tasoittain.

Koululaisaineiston useimmin esiintyvät ilmaukset ovat *tulla joksikin* ja *vastata johonkin*. YKI-aineistossa useimmin esiintyvät rektioilmaukset puolestaan ovat *pitää jostakin*, *nauttia jostakin*, *liittyä / liittyminen* + tulosija ja *vaikutus/ vaikuttaa johonkin*. *Tulla joksikin* on YKI-aineiston yhdeksänneksi useimmin esiintyvä rakenne. Määrät ovat tapausten määrärajojen vuoksi aivan erilaisia: koululaisaineiston useimmin esiintyvä *tulla joksikin* löytyy aineistosta 16 kertaa, kun taas YKI-aineistossa useimmin esiintyvä *pitää jostakin* on aineistossa 36 kertaa eli yli kaksi kertaa useammin.

Liitteeseen 5 on koottu vertailuun koululais- ja YKI-aineiston erilaiset rektiotapaukset tasoilla A1 – B2. A1-tasolla YKI- ja koululaisaineistossa on molemmissa kahdeksan erilaista ilmausta. Molemmille aineistoilla yhteisiä ilmauksia A1-tasolla ovat *pitää jostakin* ja *tulla joksikin*. A2-tasolla koululaisaineistossa on 20 erilaista ilmausta ja YKI-aineistossa niitä on 13. Myös B1-tasolla koululaisaineistossa on enemmän erilaisia rektioilmauksia, 31, kun taas YKI-aineistossa niitä on 23. B2-tasolla tilanne kääntyy taas toisinpäin, sillä koululaisaineistossa on vain 11 erilaista rektioilmausta YKI-aineistossa niitä ollessa 32. (LIITE 5.)

Sellaisia ilmauksia, jotka esiintyvät koululaisaineistossa, mutta joita ei ole lainkaan YKI-aineistossa, ovat *hukkua*, *kaatua*, *kadota*, *tallentua*, *kaatua*, *istahtaa*, *joutua*, *koputtaa*, *kompastua*, *liukastua*, *nauraa*, *osoittautua*, *purskahtaa*, *sattua*, *törmätä* ja

unohtua. YKI-aineistossa puolestaan on lukuisia sellaisia ilmauksia, joita ei esiinny lainkaan koululaisaineistossa, etenkin useimmat B2- ja C-tasoilla esiintyvät ilmaukset.

Koululaisaineistossa on huomattavasti YKI-aineistoa vähemmän sellaisia rektioilmauksia, joissa on yhtä rektiopääsanaa kohti enemmän kuin yksi täydennys. Kaikki tällaiset, molempien aineistojen ilmaukset on lueteltu liitteessä 6. Osassa ilmauksista täydennykset ovat eri sijamuodoissa. YKI-aineiston C2-tasolla ei ole enää sellaisia monitäydennyksisiä rektioita, joiden täydennykset olisivat eri sijoissa. (LIITE 6.) YKI-aineistossa on myös muutama sellainen ilmaus, jossa on kaksi rektiopääsanaa ja yksi täydennys, ikään kuin oppija olisi halunnut varmistaa viestin perillemenon. Nämä ilmaukset ovat: *minä tykkän tai pidän paljon historia asia* (Y1094-A2T3) ja *vaikuttaa ja näyttää siltä* (Y222-C1T3).

Lisäksi aineistossa on muutama sellainen tekstikohta, jossa rektiosija on vaikuttanut muihin ympärillä oleviin sanoihin eli muut sanat kuin rektiotäydennykset ovat taipuneet virheellisesti samassa täydennyssijassa. Nämä ilmaukset ovat: *pyrkii omiin asioihin parantamiseen* (Y403-B1T3) ja *vaikuttikin positiivisempaan tilanteeseen* (628-B1T3). Ensimmäisessä ilmauksessa rektio *pyrkii johonkin* on aivan oikeassa muodossa *pyrkii parantamiseen*, mutta genetiiviattribuutit *omien asioiden* ovat myös virheellisesti genetiivin sijaan illatiivissa, mikä lienee rektiovaatimuksen vaikutusta. Jälkimmäisessä tapauksessa rektio *vaikuttaa johonkin* on jälleen aivan oikein, *vaikuttikin tilanteeseen*, mutta adverbi, jonka kuuluisi todennäköisesti olla *positiivisemmin*, on myös virheellisesti illatiivissa.

6. PÄÄTÄNTÖ

Tämän tutkimuksen päätutkimuskysymys on: *Miten rektioilmauksia käytetään ja miten ne kehittyvät EVK:n taitotasolta toiselle edetessä Cefling-hankkeen koululaisaineistossa ja yleisten kielitutkintojen aikuisten oppijoiden aineistossa?* Tutkimuksen päätuloksena voitaneen pitää sitä, että pääpiirteissään rektioilmausten taajuus kasvaa ja tarkkuus paranee taitotasolta toiselle edetessä molemmissa aineistoissa. Aikuiset kielenkäyttäjät näyttäisivät tutkimuksen perusteella käyttävän rektioilmauksia hieman useammin kuin koululaiset.

Rektioilmauksia on molemmissa aineistoissa jo A1-tasolta lähtien, mutta eräänä selkeänä tuloksena tutkimuksessa nousi esille se, että C-tasolla rektioilmausten taajuus ja tarkkuus ovat aivan omaa luokkaansa muihin tasoihin verrattuna. Tutkimustulosten perusteella näyttää siltä, että C-tasolla moninkertaistuu nimenomaan illatiivilla täydentyvien rektioiden määrä. C-tasolla on myös erilaisia ilmauksia eli niiden variaatio kasvaa selvästi alempiin tasoihin nähden. Osa C-tason rektiotaapauksista aiheuttaa jopa hämmennystä: S2-oppijoiden käyttämät rektiomaukset ovat niin taidokkaita, etteivät kaikki natiivit suomenkielisetkään välttämättä osaisi niitä muodostaa; C-tasolla esiintyy paljon esimerkiksi *koitua jostakin* -ilmausta, joka ei kovin usein tule suomenkielisissä teksteissä vastaan. C-tasolla rektiotarkkuus on myös melkein sataprosenttinen, mikä myös kertoo rektioilmausten erittäin hyvästä hallinnasta.

Viitaten aikaisemmin lehdessänne julkaistuihin artukkeleihin työpaikkahäirinnästä Suomessa allekirjoittanut yhtyy niiden kirjoittajien mielipiteeseen, jotka korostavat omissa kannanotoissaan tämän ilmiön kasvavaa merkitystä suomalaisen yhteiskunnan kannalta. (Y801-C2T3)

Koululaisaineiston tekstejä ei ole arvioitu lainkaan C-tasolle, vaan ne sijoittuvat tasoille A1 – B2. Tämän vuoksi aineistot eivät mielestäni ole täysin vertailukelpoisia tutkimuksen kohteena ollessa nimenomaan rektioilmausten. Olisi ollut mielenkiintoista nähdä, millaisia C-tason koululaistekstien rektioilmaukset olisivat olleet, ja olisivatko ne eronneet jollain tavalla aikuisaineiston ilmauksista. YKI-aineistossa on moninkertaisesti rektioilmauksia verrattuna koululaisaineistoon, mutta on otettava ehdottomasti huomioon koululaisaineiston C-tason puuttuminen. Tämän vuoksi olenkin tutkimuksessa vertailut aineistoja myös niin, että olen ottanut huomioon YKI-aineistosta vain koululaisaineistoa vastaavat tasot A1 – B2. Noilla tasoilla YKI-aineiston taajuus on hieman

koululaisaineistoa suurempi, mutta ero ei ole kuitenkaan kovin suuri.

Erittäin mielenkiintoista on myös se, että rektioilmauksia on molemmissa aineistoissa selvästi eniten mielipideteksteissä. Tämä kertoo siitä, että mielipidetekstien tarjoama tekstilaji on hedelmällinen oppijan osaamille rektioille. Tunteita, tunnetiloja tai etenkin koululaisaineiston kertomuksissa hyvin vauhdikkaita tapahtumia ilmaistaan usein rektioilmausten avulla. Voi myös olla, että mielipidekirjoitusta kirjoittaessaan oppijat ovat tunteneet itsensä ”vapaammiksi” käyttämään erilaisia ilmauksia. YKI-aineiston rektioilmauksilla on suuria taajuuseroja eri tekstilajeissa: pienin taajuus on epämuodollisissa teksteissä, seuraavaksi suurin muodollisissa teksteissä ja selvästi suurin muodollisissa teksteissä. Koululaisaineistossa taajuuksien suuruusjärjestys on tekstilajeittain samanlainen, mutta erot ovat YKI-aineistoa pienempiä.

Aineiston tarkkuutta tutkiessa huomion kiinnitti se, että YKI-aineistossa rektioilmaukset on osattu tarkemmin A1-tasolla kuin A2-tasolla. Tämä vaikuttaa kummalliselta, eikä koululaisaineistossa olekaan vastaavaa ilmiötä, vaan koululaisaineistossa rektiotarkkuus paranee A1-tasolta eteenpäin. YKI-aineistossa sekä A1- että A2-tasoilla on enemmän virheellisessä kuin oikeassa muodossa olevia ilmauksia, kun taas koululaisaineistossa näin on vain A1-tasolla. YKI-aineistossa ei siis näyttäisi olevan samanlaista A1- ja A2-tasojen välissä tapahtuvaa kehitystä kuin koululaisaineistossa, vaan YKI-aineistossa tarkkuus näyttäisi kehittyvän koululaisaineistoa myöhemmin, vasta A2- ja B1-tasojen välillä. Selkeä rektiotarkkuuden kehittyminen kuitenkin tapahtuu itse asiassa vasta B2-tasolla, jolloin jo 82,6% tapauksista on täysin oikein. Näyttääkin siltä, että YKI-aineistossa rektiotarkkuus kehittyy myöhemmin kuin koululaisaineistossa. Tämä saattaa johtua esimerkiksi siitä, että koululaisaineiston nuoret oppijat todennäköisesti puhuvat suomea paremmin kuin kirjoittavat ja rektioilmauksia opitaan myös puheesta; *tykätä* ja *pitää jostakin, tulla joksikin* (etenkin *tulla läksyksi*), *kaatua, kompastua, osua, liukastua* ja *törmätä johonkin* ovat todennäköisesti osa koululaisaineiston oppijoiden hyvin taitamaa perussanastoa.

Kun mina kävelin kotiin ja mun vieressä ajoi pyörällä yks poika ja kun sen piti kääntyä hän osui etupyörällä puuhun ja taka pyörällä roskikseen. Hauskaa oli siinä että se nauroi vaikka oli märkä. (silloin satoi ja ruoho oli märkä) (0167-A2T5)

Miksi aikuisten oppijoiden rektiotarkkuus sitten alkaa parantua koululaisaineistoa selvästi myöhemmin? Yksi vastaus tähän voisi olla se, että YKI-aineiston oppijat ovat aikuisia, jotka ovat todennäköisesti tulleetkin Suomeen vasta aikuisina. Heidän kirjallinen

kielitaitonsa saattaa olla jopa parempi kuin suullinen suomen kielen taito eikä heillä välttämättä ole vastaavaa suomenkielistä arkikieltä ja vakiintunutta sanastoa rektioineen kuin koululaisilla, jotka käyvät suomalaista peruskoulua ja viettävät vapaa-aikaansa suomenkielisten lasten ja nuorten kanssa. Tämän vuoksi aikuisten on opiskeltava suomen kieli ja myös rektioilmaukset, ja ilmeisesti ne opitaan aikuisina hyvin vasta B1-tasolla. Juuri B-tasollahan sanavarasto yleensäkin alkaa laajentua ja sanaston myötä opitaan myös erilaisia rektioilmauksia.

YKI- ja koululaisaineistossa näyttää olevan myös suhteellisen erilaisia rektioilmauksia. Tästä voi päätellä, että aikuis- ja koululaisoppijat oppivat osin erilaista sanastoa. Myös tässä voi nähdä koululaisaineiston oppijoiden kielitaidon erityispiirteen: heidän arkielämänsä ja vapaa-ajan touhunsä näyttäisivät olevan läsnä rektioilmausten osaamisessa. Koululaisaineistossa on osattu jo esimerkiksi A1-tasolla verbi *tallentua*. A2-tasolla on jo hyvin värikkäitä verbejä, muun muassa *hukkua, kaatua, koputtaa, liukastua, osua, sattua ja törmätä*, samoin kuin B1-tason *ihastunut, istahtaa, kompastua, olla pahoillaan, purskahtaa* ja niin edelleen. Etenkin kerro-tehtävänanto tehtävässä 5 on kirvoittanut oppijoilta hyvin voimakkaita rektioverbejä, mikä tekee teksteistä hyvin kuvailevia. YKI-aineiston rektiotapaukset puolestaan ovat usein koululaisaineistoa neutraalimpia, A1-tasolla esimerkiksi *maistua, tutustua* ja *tykätä*, A2-tasolla *liittyä, nauttia ja tuntua* ja B1-tasolla *johtua, kuulua, muuttua* ja *ryhtyä*. B2-tasolla puolestaan on YKI-aineistossa selvästi enemmän erilaisia rektiotapauksia kuin koululaisaineistossa, mikä on mielenkiintoista – tosin koululaisaineiston B2-tasolle arvioitujen tekstien määrä koko aineistossa on melko vähäinen. Kaiken kaikkiaan aineistojen tutkimuksen pohjalta voidaan todeta, että rektioilmausten osaaminen ja määrä pääpiirteissään siis kehittyvät taitotasolta toiselle sekä koululais- että aikuisaineistossa.

On mielenkiintoista tutkia rektioilmauksia kahdesta erilaisesta aineistosta, sillä S2-oppijoiden rektioiden oppimisesta ja osaamisesta ei ole juurikaan aiempaa tietoa. Rektioilmaisut liittyvät moneen kielen osa-alueeseen, ja varsinkin C-tason tekstejä lukiessani olin usein vaikuttunut siitä, kuinka taitavasti oppijat olivat osanneet muodostaa hyvin monimutkaisiakin rektioilmauksia. Rektioilmausten taitaminen antaa kielen käyttäjälle keinoja ilmaista tunteitaan, suhtautumistaan ja asennoitumistaan asioihin: onhan eri asia *hermostua jostakin* kuin *hermostua johonkin* tai *jollekin*. Suomen kieli on rikkauksia täynnä.

LÄHTEET

Kirjallisuuslähteet:

ALILA, JAANA 2012: Mulla on ei aikaa : olla-verbin käytön kehittyminen oppijan puheessa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

FRANCESCHINA, F. - ALANEN, R. - HUHTA, A. - MARTIN, M. 2006 : A progress report on the Cefling project. Paper presented at SLATE Workshop, Amsterdam.

EUROOPPALAINEN VIITEKEHYS (EVK) 2003. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. Käännös: Irma Huttunen ja Hanna Jaakkola. Werner Söderström Osakeyhtiö on Finnish translation, except for Tables 1,2 and 3 © 2001 Council of Europe on publication in English and French and on Tables 1,2 and 3 in all languages. This translation of Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment, is published by arrangement with the Council of Europe. Porvoo: WS Bookwell Oy.

HAKULINEN, A. - VILKUNA, M. - KORHONEN, R. - KOIVISTO, V. - HEINONEN, T.R. - ALHO, I. 2004 : Iso suomen kielioppi. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

HAKULINEN & OJANEN 1976: Kielitieteen ja fonetiikan termistöä. Helsinki: SKS:

IISA, KATARIINA; OITTINEN, HANNU & PIEHL, AINO 2006: Kielenhuollon käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

ITKONEN, ESA 2001: Maailman kielten erilaisuus ja samuus. Turku: Åbo Akademis tryckeri.

JÖNSSON-KORHOLA, HANNELE – WHITE, LEILA 1989: Rakastan sinua, pidätkö sinä minusta?: suomen verbien rektioita. Jyväskylä: Korkeakoulujen kielikeskus.

JÖNSSON-KORHOLA, HANNELE – WHITE, LEILA 1997: Tarkista tästä. Suomen sanojen rektioita suomea vieraana kielenä opiskeleville. Helsinki: Finn lectura.

KARLSSON, FRED 2004: Yleinen kielitiede. Helsinki: Yliopistopaino.

KOIVISTO, HELINÄ 1994: Ulkomaalaisuomen syntaksia. Tampere: Tampereen yliopisto.

KRAAPO, JUHA 2004: Kestääkö enemmän kauemmin? Rektio kielenprosessoinnin tutkimuksen välineenä. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

LESONEN, SIRKKU 2013: Suomen kielen lingvististen piirteiden sijoittuminen eurooppalaisen viitekehysten taitotasolle. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

LUUKKONEN 2006: Hauskaa kielenhuoltoa. Kielenhuollon opas. Helsinki: WSOY.

MARKUS, KAIJA – POMOZI, PETER 2004: Rektiosanakirja. Suomi – unkari – suomi. Helsinki: Finn lectura.

MARTIN, M.–MUSTONEN, S.–REIMAN, N.–SEILONEN, M. 2010: On Becoming an Independent User. In Bartning, I.–Martin, M.–Vedder, I. 2010 Communicative proficiency and linguistic development, intersections between SLA and language testing research, p. 57–80. EUROSLA Monograph Series 1. European Second Language Association.

MIETALA, NIINA 1999: Ulkomaalaiset aikuisopiskelijat ja suomen liikeverbien rektiöt ja astevaihtelut. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

NISSILÄ, LEENA 2001: Suomi – viro-verbirektiosanasto. Helsinki: Finn lectura.

NISSILÄ, LEENA 2011: Viron kielen vaikutus suomen kielen verbien ja niiden rektiöiden oppimiseen. Oulu: Oulun yliopisto.

PAJUNEN, ANNELI (toim.) 1998: Kieliopillistumisesta, analogiasta ja typologiasta. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

PAJUNEN, ANNELI 1999: Suomen verbirektiosta. Turku: Turun yliopisto.

PAJUNEN; ANNELI (toim.) 2000: Näkökulmia kielitypologiaan. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

PENTTINEN, KATI 2010: Voisitko apua? Suomi toisena kielenä -oppijoiden sananmuodostustaitojen jäljillä. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

PURO, TARJA 1999: Sanastollinen tieto ja suomen kielen oppikirjojen sanasto. Virittäjä 103, s. 2 – 26.

SEILONEN, MARJA 2013: Epäsuora henkilöön viittaaminen oppijansuomessa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Internetlähteet:

Cefling-hankkeen sivusto:

<https://www.jyu.fi/hum/laitokset/kielit/tutkimus/hankkeet/paattyneet-hankkeet/cefling/suom>.

Topling-hankkeen sivusto:

<https://www.jyu.fi/hum/laitokset/kielit/tutkimus/hankkeet/topling/suom>.

LIITTEET

LIITE 1: KOULULAISAINEISTON ILLATIIVILLA TÄYDENTYVIEN REKTIOILMAUSTEN VIRHEELLISET MUODOT JA NIIDEN KORVAUTUMINEN

Virheelliset muodot on jaoteltu sen mukaan, millä sijamuodolla oikea sija on korvautunut.

Illatiivit ovat korvautuneet seuraavasti:

5 nominatiivia:

kadonnut kaupunki 7758-A1T3

jos vastaa puhelin 7778-A1T4

jos vastaa puuhelin 7778-A1T4

ehkä he saatoivat 7288-A2T5

mä vastan kaikki oikein 0397-A2T5

5 vokaalin lyhentymää:

vasta kysymyksiin 7288-A2T4A

joku koputtin oven 7178-A2T5

joutui sairaalan 7658-B1T1

internettiin liityvin 8249-B1T4

koputtin luokan oven 8249-B1T5

2 elatiivia:

en ollut tyytyväinen pelistä 0207-B2T3

EN ole tyytyväinen tietokonepelistä 0357-B1T3

1 allatiivi: *oppilaat keskittyvät Oppitunnille 0607-A1T4*

1 genetiivi: *osotteen voi vastaa 0207-B2T3*

1 partitiivi *vanhemmat puuttusi lasten käyttämisestä internettia 8039-A1T4*

1 ”jotain muuta” *Sitten sinä vasta puhelin soitin 2497-A1T4*

LIITE 2: YKI-AINEISTON REKTIOJAKAUMA TASOILLA A1 – C2.

Taulukkoon on koottu, millä tasolla mikin rektioilmaus esiintyy. Ilmausten määrää tai taajuutta ei ole tässä otettu millään tavalla huomioon.

REKTIOSANA	A1	A2	B1	B2	C1	C2
aiheutua + elatiivi						x
ajautua + tulosija						x
asenne + illatiivi						x
edistyä + inessiivi					x	
ehtiä + tulosija				x		x
eksyä + tulosija					x	
erikoistua + illatiivi					x	x
erota + elatiivi						x
haaveilla + elatiivi				x		
haista + ablatiivi/allatiivi		x				
hakeutua + illatiivi						x
huoli-konstruktio + elatiivi			x	x	x	x
hyöty-konstruktio + elatiivi					x	x
häiriintynyt + elatiivi				x		
ihastua + illatiivi					x	
ilo-konstruktio + elatiivi		x	x			x
istuutua + illatiivi					x	
johtua + elatiivi			x	x	x	x
jäädä + tulosija	x			x		x
kasaantua + illatiivi						x
kieltäytyä + elatiivi				x		
kiinnostunut / kiinnostua + elatiivi						x
kiista / kiistellä + elatiivi					x	
koitua + elatiivi					x	x
kolkuttaa + tulosija					x	
koskea + illatiivi	x					
kulua + illatiivi					x	

kuolla + illatiivi					x	
kuulostaa + ablatiivi / allatiivi			x	x	x	x
kuulua + tulosija			x	x	x	x
kyllästyä + illatiivi				x		x
kärsiä + elatiivi				x		
liittyä + tulosija		x		x	x	x
luopuminen/luopua/luopunut				x	x	
luottaa			x	x	x	x
löytyä			x	x	x	x
mahtua			x	x		x
maistua + ablatiivi / allatiivi	x	x				
mielipide-konstruktio + elatiivi			x		x	
muuttua + translatiivi			x			x
myöhästyä / myöhästyminen + elatiivi			x		x	x
nauttia + elatiivi		x	x	x	x	x
nojautua + illatiivi						x
näyttää + ablatiivi / allatiivi		x	x	x	x	x
olla pahoillaan + elatiivi		x				
osallistua + illatiivi			x	x	x	x
osua + tulosija						x
paneutuminen + illatiivi						x
panostaa + illatiivi					x	
perehtyä / perehtynyt + illatiivi					x	x
perustua + illatiivi					x	x
pettyä / pettynyt + illatiivi				x	x	x
Pitää + elatiivi	x	x	x	x		
pukeutua + illatiivi					x	x
puuttua + illatiivi					x	x
puuttua + erosija					x	x
pyrkiä + tulosija			x			x
pysyä + olosija				x	x	
pärjätä + olosija				x		
päätyä + illatiivi						x
rakastunut + illatiivi					x	
riippua + elatiivi				x	x	x
riittää + tulosija			x			

ryhtyä + tulosija			x		x	x
sairastua / sairastunut + illatiivi				x		x
selvitä + elatiivi						x
sortua + illatiivi						x
suhtautuminen + illatiivi						x
suojaus + erosija					x	
syy-konstruktio + illatiivi				x	x	x
tarttua + illatiivi					x	
tervetuloa /-menoa + tulosija					x	x
toimia + essiivi					x	x
toipua + elatiivi						x
tottua + illatiivi					x	
tulla + translatiivi	x	x	x	x	x	x
tunkeutua + tulosija					x	
tuntua + ablatiivi / allatiivi		x	x		x	x
tutustua + illatiivi	x	x	x		x	x
turvautua + illatiivi						x
tykätä + elatiivi	x	x	x	x	x	x
tyytyväinen / epätyytyväinen / tyytyä + illatiivi	x		x	x	x	x
vaikuttaa + illatiivi			x	x	x	x
vaikuttaa + ablatiivi					x	
valittaa + elatiivi					x	
vastaus / vastata + illatiivi		x	x	x	x	
vastuu / vastata + elatiivi				x	x	x
vedota + illatiivi						x
viipyä + olosija			x			
viitata + illatiivi					x	x
välittää + elatiivi				x	x	x
vältyä + erosija					x	x
yhtyä + illatiivi					x	x

LIITE 3: AISTI JA VAIKUTELMAVERBIEN ESIINTYMÄT YKI-AINEISTOSSA

- tuntua (19): *tuntu liika suola ja liika maute ja vielä raaka* Y1011-A1T3
tuntuu minusta nyt noin Y602-A2T3
tuntuu raskaalta Y630-B1T3
tuntuu hyvältä Y640-B1T3
tuntuu siltä Y224-C1T3
tuntuisiko reilulta Y803-C1T3
tuntuu oudolta ja masentuneelta Y1029-C1T3
tuntuu inhottavalta Y1054-C1T3
tunnu sopivalle ratkaisulle Y1008-C2T1
tuntuu siltä Y233-C2T3
tuntuu helpommalta Y 245-C2T3
tuntuu siltä Y224-C2T3
tuntuu pieneltä Y833-C2T3
eikä tunnu ylivoimaiselta tehtävältä Y1000-C2T3
- näyttää (15): *näyttää tieltä* Y448-A2T3
näytä hyvältä Y664-B1T3
Miltä näyttää? Y703-B2T1
puhtaat talot ja pihaat näyttävät asukkaidensa kasvoja Y1034-C1T1
näyttää siltä Y1105-C1T2
näyttää siitä Y1111-C1T3
vaikuttaa ja näyttää siltä Y222-C1T3
välinpitämättömyydeltä näyttää Y677-C1T3
näyttämään hyvältä Y1024-C1T3
näyttää tarpeettomalta Y1063-C1T3
näyttää siltä Y1088-C2T2
näyttävät luonnottomalta, ilmeettömiltä nukeilta Y821-C2T3
näyttää siltä Y834-C2T3
- vaikuttaa (6): *Se ei oikein kunnossa olevalta vaikuta* Y702-B2T2
se vaikuttaa siltä Y703-B2T2
vaikuttaa ja näyttää siltä Y222-C1T3
vaikuttavat järjettömiltä Y224-C1T3
vaikuttavat hyviltä matematikoilta Y224-C1T3
- maistua (5): *se maistaa pahalta* Y268-A1T3
maistoi hyvältä Y437-A2T3
Maista huonosti Y445-A2T3
ei makuvat hyvää Y608-A2T3
ei maku hyvää Y608-A2T3
- kuulostaa (4): *kuulosta hyvältä* Y656-B1T3
kuulostaa sopivalta Y700-B2T1
kuulostaa hurjalta Y803-C1T2
Miltä kuullostaa? Y1101-C2T2

haista (1): *häistä paha* Y455-A2T3

LIITE 4: YKI-AINEISTON ERO- OLO- JA TULOSIJOILLA TÄYDENTYVÄT ERILAISET REKTIOILMAUKSET ERI TEKSTILAJEISSA. Kaikissa tekstilajeissa esiintyvät ilmaukset on lihavoitu.

EROSIJAISET:

EPÄMUODOLLINEN	MUODOLLINEN	MIELIPIDE
huolehtia iloinen johtua keskustella löytyä nauttia olla pahoillaan pitää pitää huolta suojaus tykätä vastata välittää	aiheutua huolestunut hyöty ilahtua keskustella kiinnostunut koitua johtua löytyä myöhästyä pitää puuttua riippua toipua tykätä valittaa vastata/vastuussa välttyä	aiheutua erota haaveilla huolehtia hyötyä iloita pitää huolta huolissaan häiriintynyt johtua keskustella kiinnostunut kieltäytyä kiista /kiistellä koitua kärsiä luopuminen /luopua löytyä mielipide myöhästyä nauttia pitää puuttua riippua/riippuvainen selvitä tykätä vastuu/vastata välittää välttyä

OLOSIAISET:

EPÄMUODOLLINEN	MUODOLLINEN	MIELIPIDE
pysyä	pysyä toimia	edistyä pysyä

		pärjätä toimia viipyä
näyttää kuulostaa	kuulostaa maistua näyttää tuntua vaikuttaa	kuulostaa maistua näyttää tuntua vaikuttaa

TULOSIJAISET:

EPÄMUODOLLINEN	MUODOLLINEN	MIELIPIIDE
ehtiä joutua kolkuttaa kuulua liittyä osallistua pukeutua sairastua tervetuloa tutustua vaikuttaa vastata	ehtiä erikoistua hakeutua jäädä keskittyä kiinnostua kuulua kyllästynyt liittyä/liite luottaa mahtua osallistua paneutuminen panostaa perehtynyt pettynyt puuttua riippua suhtautuminen syy tervetuloa tutustua tyytyväinen vaikuttaa/vaikutus vastata viitata	ajautua asenne ehtiä eksyä ihastua istuutua jäädä kasaantua keskittyminen koskea keskittyä kulua kuolla kyllästyä/kyllästynyt kuulua liittyä luottaa mahtua muutos nojautua osallistua osua perehtyä perustua pettyä puuttua pyrkiä päätyä rakastunut riittää ryhtyä sairastunut sortua suhtautuminen syy tarttua tervemenoa tottua tunkeutua turvautua

		tutustua/tutustuminen tyytyväinen vaikuttaa/vaikutus vastata vedota viitata yhtyä
--	--	--

LIITE 5: KOULULAIS- JA YKI-AINEISTON ERILAISET REKTIOTAPAUKSET TASOILLA A1 – B2.

Molemmissa aineistoissa samalla tasolla esiintyvät ilmaukset on lihavoitu.

	KOULULAISAINEISTO	YKI-AINEISTO
A1	kadota keskittyä näyttää pitää puuttua + erosija tallentua tulla vastata johonkin	jäädä koskea maistua pitää tulla tutustua tykätä tyytyväinen
A2	hukkuu johtua joutua jäädä kaatua keskittyä koputtaa liukastua mielipide nauraa osua näyttää pitää puuttua + erosija riippuvainen sattua tulla tykätä törmätä vastata johonkin	haista ilo-konstruktio liittyä maistua nauttia näyttää olla pahoillaan pitää tulla tuntua tutustua tykätä vastata johonkin
B1	haista huolestunut ihastunut istahtaa	huoli ilo johtua kuulostaa

	<p> kaatua keskittyä koskea joutua jäädä keskustella koputtaa kompastua koputtaa liittyä näyttää olla pahoillaan osallistua osua + illatiivi osoittautua pitää huolta pitää puuttua purskahtaa riippuvainen sattua tulla tutustua tykätä unohtua vaikuttaa johonkin vastata johonkin </p>	<p> kuulua luottaa löytyä mahtua mielipide muuttua osallistua pitää pyrkii +tulosija riittää ryhtyä tulla tuntua tutustua tykätä tyytyväinen vaikuttaa johonkin vastaus / vastata viipyä </p>
B2	<p> ehsiä eksyä haista huolestunut huolehtia liittyä löytyä myöhässä pitää tyytyväinen vastata johonkin </p>	<p> ehsiä haaveilla huoli-konstruktio häiriintynyt johtua jäädä kieltäytyä kuulostaa kuulua kyllästyä kärsiä liittyä luopua/luopuminen luottaa löytyä mahtua nauttia näyttää osallistua pettynyt pitää pysyä pärsjätä riippua sairastunut syy-konstruktio tulla </p>

		tykätä tyytyväinen vastata johonkin vastata jostakin välittää
--	--	---

LIITE 6: MOLEMMISSA AINEISTOISSA ESIINTYVÄT SELLAISET REKTIOILMAUKSET, JOILLA ON PÄÄSANAA KOHTI ENEMMÄN KUIN YKSI TÄYDENNYS

Luetteloista on lihavoitu sellaiset ilmaukset, joiden täydennyssanat ovat keskenään eri sijamuodoissa.

Koululaisaineisto

A1: keskittyvät muuhun kuin Oppitunnille 0607-A1T4a

A2: pidän tästä pelistä 7198-A2T3
päättä kaikesta asioista 0557-A2T4a
osui puuhun ja roskikseen 0167-A2T5
pidän niistä kirjoista 2507-A2T5

B1: vastaa tähän osoitteeseen 8119-B1T1
tästä pelistä puuttu 0557-B1T3
vastata tähän sähköpostiin 7438-B1T3
huolehtikaa omista tavaroistanne 3047-B1T4
keskityvät viestien kirjoittamiseen, eikä opiskeluun 7048-B1T4
huolestuneet meidän tulevaisuudesta ja terveydestä 7969-B1T4
ihastunut siihen kouluun 0207-B1T5
vastaa kaikkiin kysymyksiin 0497-B1T5
koskea yhteen tavaraan 0627-B1T5

B2: tähän sähköpostiosotteen voi vastaa 0157-B2T3

YKI-aineisto:

A1:
pidän taimaalaista ruokasta Y443-A1T3
tutustumme linnan vanhaa Y1074-A1T1
en pidän pitkän matka Y1091-A1T1
pidän karamellista ja juustoa Y-257-A1T3
tulkaa isoksi ja rikkaaksi Y275-A1T3

tutustumme uudet ihmiset Y613-A1T3
tuntu suola ja maute ja raaka Y1011-A1T3
tyytyvänen palvelusta ja siisteistä Y1017-A1T3
pidän matika ja fysyka ja kemia Y1080-A1T3
pidän pienestä lokasta Y-1090-A1T3

A2:

kutsua lounalle, udelle ravintolalle Y314-A2T2
pidän sen joesta, jarvesta ja meristä Y433-A2T3
keskustelimme, monta erilaista asioja Y435-A2T3
tyykkä uudesta tarjoilijasta Y602-A2T3
pidin kanakeitto ja leipä Y607-A2T3
tässä kaupassa en löydä Y253-A2T3
vastamaa kaikki kysymyksiä Y632-A2T3
minä pidin salattia ja kastiket Y1117- A2T3
minä en pidän pikku lapset ja vauvat Y1117- A2T3

B1:

ryhtyy oikeaksi poliitikoksi Y416-B1T3
vastat tähän visti Y663-B1T2
riittää myös isompiin projekteihin Y630-B1T3
osallistua vanhepienilta ja keskustelluun Y641-B1T3iin projekteihin Y630-B1T3
tyytyväinen minusta autosta Y643-B1T3
pidät saunasta, veneista tai retkimista Y646-B1T3
tyykkää käikke ihmiset Y652-B1T3
tutustua kaupungin kaikki puolet Y656-B1T3
viipyä lomalla maa-alueella Y659-B1T3
tykkän kävelystä, marjoja poimisesta, uimisesta Y661-B1T3
nautia luontoa, hiliaisuus valoa ja puhdas ilmaa Y661-B1T3
huoletia kaikki oma auto asiat Y667-B1T3

B2:

pidät tästä esitystä Y482-B2T2
kieltäydyä hyvästä siigarista Y417-B2T3
huumoritajusesta opettajasta johtuen Y624-B2T3
luopuminen omasta autosta Y678-B2T3
nautit perusasioista, kuten lämmöstä, juoksevasta vedestä ja sähköstä Y681- B2T3
nauttia raittiista ilmasta Y685-B2T3
riippuu busseista ja junoista Y686-B2T3
kyllästyt siihen autoon Y691-B2T3
välitän lapsista ja kehityksistään Y707-B2T3
näistä syistä johtuen Y709-B2T3

C1:

vaikuttaa sävyihin ja kaappien määrän (823-C1T3)
myöhästyisin tärkeästä tapaamisesta Y807-C1T2
myöhästyin tärkeästä kokouksesta Y808-C1T2
myöhästyin tarkeästä kokouksesta Y811-C1T2
myöhastyin sovittuista sopimusneuvotteluista Y814-C1T2

hyötyää tekemästä työstä Y816-C1T2
myöhästyin tärkeistä työtapaamisesta Y816-C1T2
myöhästyin sovitusta tapaamisesta Y831-C1T2
tyytyväinen omalääkäriini Matti Meikäläiseen Y1108-C1T2
syyt pahoinvointiin ja väymykseen, unettomuuteen Y1111-C1T2
maalasta, puista ja työkaluista leikkipihan kunnostukseen vastaa Y296- C1T1
tervetuloa perinteisiin kevättalkoisiin Y508-C1T1
nauttiaksemme loppu kevät ja tuleva ja odotettu kesä Y1053-C1T1
tutustua uuteen naapuriin Y1053-C1T1
suojausta mahdollisesta pölystä Y1053-C1T1
tutustua uuteen naapuriin Y1054-C1T1
pukeutukaa sädesuojaaviin vaatteisiin Y1063-C1T1
vastaan tähän kysymykseen Y224-C1T3
kiistat johtavuudesta ja vallasta Y224-C1T3
näistä leikkauksista kärsivät Y229-C1T3
vaikuttavat hyviltä matematikoilta Y224-C1T3
perustuvat ihmisten rakentamiin nähtävyyksiin ja kaupallisen hyötyyn Y695-C1T3
rakastunut metsään ja linnunlauluun, – - järven ääniin Y695-C1T3
riippuvaisempi ulkoisista tekijöistä Y702-C1T3
löytyy jokaisesta autosta Y703-C1T3
vastaus tähän kysymykseen Y803-C1T3
riippuu hormoneista, diabetes-sairaudesta tai joidenkin lääkkeiden käytöstä Y804-C1T3
ryhdyttävä pikaisiin toimenpiteisiin Y808-C1T3
tastä asiasta minä olen aivan eri mieltä Y808-C1T3
keskittyy tärkeimpään- työntekoon Y816-C1T3
syyllisiä tähän kehitykseen Y829-C1T3
keskittyä korjaamiseen mihin... Y829-C1T3
epätyytyväisiä omaan ulkonäkönsä Y839-C1T3
tulemista kauniiksi ja nuoreeksi” ihmiseksi Y839-C1T3
tuntuu oudolta ja masentuneelta Y1029-C1T3
nauttia värikästä ja piristävää graffititeosta Y1029-C1T3
tunkeutua henkilökohtaiseen elämään Y1054-C1T3
osallistuu johonkin kilpailuun Y1078-C1T3
huolissani kamalasta kielenkäytöstä Y1111-C1T3

C2:

nautitaan yhdessä liikunnasta, seurasta ja siististä pihasta Y291-C2T1
huolehtii kahvista/teestä, kahvipullasta ja makkarasta ja muusta Y292-C2T1
nauttimaan keväästä, yhteisolosta napureiden kanssa Y1025-C2T1
vaikuttaa näin omaan ja naapurin viihtyvyyteen Y1062-C2T1
pukeutuisitte tuulen ja sateenpitäviin vatteisiin Y1088-C2T1
nauttia kevään kukkasista ja lintujen laulusta Y1097-C2T1
näihin ongelmiin syyllinen Y393-C2T2
riippuen huonoista sääoloista Y394-C2T2
tutustumaan monenlaisiin hankkeisiin ja erilaisiin ihmisiin Y487-C2T2
osallistun hoitopedagogiseen seminaariin Y488-C2T2
tullut pysyväksi ilmiöksi Y221-C2T3
vastuussa työntekijöiden hyvinvoinnista ja työilmapiirin kehittämistä Y221-C2T3

osuu omalle kohdalle Y230-C2T3
vaikutuksesta työmotivaatioon ja tuotantoon Y230-C2T3
pyrimme uuteen demokraattiseen Venäjään Y233-C2T3
yhdyn siihen mielipiteeseen Y234-C2T3
viitaten - - julkailtuihin artikkeleihin Y801-C2T3
ryhtyvät yhteisiin toimiin Y801-C2T3
pyrkivät täydelliseen vartaloon ja ryppyttömiin ksvoihin Y821-C2T3
näyttävät usein luonnottomalta, joskus jopa melkein ilmeettömiltä nukeilta Y821-C2T3
selvinnyt esim. vaikeasta sairaudesta Y830-C2T3
huolissani - - tavoitteesta ja sen muuttumisesta Y832-C2T2
hyvään lääketieteeseen ja etiikkaan nojautuva Y832-C2T2
ajaudumme totalitaariseen ajatteluun Y834-C2T2
vedota kaikkiin työntekijöihin ja myös koko ihmiskuntaan Y1000-C2T3
eikä tunnu - - ylivoimaiselta tehtävältä Y1000-C2T3
asennetta työhön, työkaveriin, johtajaan Y1001-C2T3
päädyimme tähän tilanteeseen Y1006-C2T3
keskustella tästä asiasta Y1027-C2T3
vaikuttamaan lasten tapoihin ja kielenkäyttöön Y1106-C2T3
liittyhän - - muunlaiseen huonoon käytökseen Y1124-C2T3
suhtautumisessa toisiin ihmisiin Y1124-C2T3
välittää muusta kuin omasta navasta Y1124-C2T3